

ÑANDE

Léi Guasu

DECIDAMOS
CAMPAÑA
POR LA EXPRESIÓN
CIUDADANA

Editado por
Decidamos, Campaña por la Expresión Ciudadana
Colón 1700 esq. París
Teléfono: 425 850/2
Fax: 421 888

Diseño y diagramación: diseño tercermundo
Compuesto en la familia tipográfica Jeroky, 9/11 pts.

Tirada: 1.000 ejemplares
Mayo 2007

con el apoyo de:

Programa de Apoyo a las
Iniciativas
Ciudadanas

Techaukaha

Ñe'ëndy	16
Moñepyrũmby	19
VORE I · Kuaapyrã Mopyrendaha rehegua, Derecho, Deber ha Garantía-kuéra rehegua	20
TEPYSÃ I · Kuaapyrã Mopyrendahakuéra rehegua	
ART.1 · Estado ha tekuái rehegua	21
ART.2 · Pu'akapavẽ jeheguiete rehegua	21
ART.3 · Estado ha tekuái rehegua	21
TEPYSÃ II · Derecho, Deber ha Garantía-kuéra rehegua	
MOAKĀHA I · Tekove ha Tekoha rehegua	
PEHĒNGUE I · Tekove rehegua	
ART.4 · Derecho ojeikovévo rehegua	22
ART.5 · Tortura ha ambue tembiapo vai rehegua	22
ART.6 · Yvypóra rekove porã rehegua	22
PEHĒNGUE II · Tekoha rehegua	
ART.7 · Derecho tekoha resãi rehegua	23
ART.8 · Tekoháre ñeñangareko rehegua	23
MOAKĀHA II · Tekosã'ỹ rehegua	
ART.9 · Yvypóra rekosã'ỹ ha jeiko kyhyje'ỹ rehegua	24
ART.10 · Tembiguáiramo jeiko'ỹ rehegua	24
ART.11 · Libertad jepe'a rehegua	24
ART.12 · Ñemonambi ha ñembokoty rehegua	24
ART.13 · Deveháre preso jehó'ỹ rehegua	25
ART.14 · Léi pyahu ñembojevykuaa'ỹ rehegua	25
ART.15 · Justicia jejupe apokuaa'ỹ rehegua	25
ART.16 · Defensa juicio-pe rehegua	26
ART.17 · Proceso-hapegua derecho-kuéra rehegua	26
ART.18 · Ñemombe'u rembirupity rehegua	27

ART.19 · Prisión preventiva rehegua	27
ART.20 · Ma'erāpa pena rehegua	27
ART.21 · Tekove ñembokoty rehegua	28
ART.22 · Proceso jekuaauka rehegua	28
ART.23 · Añetegua jehechauka rehegua	28
ART.24 · Libertad, religión ha ideología rehegua	28
ART.25 · Teko tee ñeñanduka rehegua	29
ART.26 · Je'e je'eséva ha ikatúva oñemombe'u rehegua	29
ART.27 · Tembiporu marandu mosarambiha rehegua	29
ART.28 · Marandu jehupity rehegua derecho	30
ART.29 · Tekosã'ỹ periodismo-pe ñemba'apo rehegua	30
ART.30 · Señal electromagnética jerereko rehegua	31
ART.31 · Marandupavêha Estado mba'éva rehegua	31
ART.32 · Libertad atyrã ha ñeñandukarã rehegua	31
ART.33 · Derecho teko añohepegua rehegua	32
ART.34 · Koty oñembotývare ndojepokóivo rehegua derecho	32
ART.35 · Kuatia máva kuaaukaha rehegua	32
ART.36 · Kuatiakuéra ha comunicaci3n privada rehe ndojepokóivo rehegua	32
ART.37 · Derecho oñembotovévo py'aremiandu oipota'ỹva rehegua	33
ART.38 · Derecho oñepysyr3vo opavavépe ou porãva rehegua	33
ART.39 · Derecho oñemuengoviávo perjuicio rehegua	33
ART.40 · Derecho oñemba'ejerurévo mburuvichakuérape rehegua	34
ART.41 · Derecho ojeguatóvo ha ojepyatóvo tekohápe rehegua	34
ART.42 · Libertad joaju apo haña rehegua	34
ART.43 · Derecho de asilo rehegua	34
ART.44 · Tetãme ojehepyme'ëva rehegua	35
ART.45 · Derecho ha garantía-kuéra oje'e'ỹva rehegua	35

MOAKĀHA III · Jojareko rehegua	
ART.46 · Yvypora-kuéra peteïchapanteha rehegua	___ 35
ART.47 · Joja reko añete rehegua	_____ 36
ART.48 · Derecho joja kuña ha kuimba'évape ãuarã rehegua	_____ 36
MOAKĀHA IV · Derecho oguerekova familia rehegua	
ART.49 · Ñemoñanga rehe ñeñangareko rehegua	___ 36
ART.50 · Derecho ojererekóvo familia rehegua	_____ 37
ART.51 · Menda ha joajurei rapykuere rehegua	_____ 37
ART.52 · Joaju menda rupi rehegua	_____ 37
ART.53 · Mitãnguéra rehegua	_____ 37
ART.54 · Mitã ñangareko rehegua	_____ 38
ART.55 · Sy reko ha túva reko rehegua	_____ 38
ART.56 · Mitã pyahukuéra rembiaporã rehegua	_____ 38
ART.57 · Tekove ika'arúmava rehegua	_____ 38
ART.58 · Tekovekuéra oimba'yva derecho rehegua	___ 39
ART.59 · Ñemoñanga mba'e teéva rehegua	_____ 39
ART.60 · Mbaretégui ñepysyrõ rehegua	_____ 39
ART.61 · Mitã reru yvy ári ha kuña imembýva resãi rehegua	_____ 40
MOAKĀHA V · Ypykuéra Retã rehegua	
ART.62 · Ypykuéra retã ha ijatykuéra rehegua	_____ 40
ART.63 · Ypykuéra reko tee rehegua	_____ 40
ART.64 · Imba'e rereko oñondivepa rehegua	_____ 41
ART.65 · Derecho ojeparticipávo rehegua	_____ 41
ART.66 · Tekombo'e ha pytyvõ rehegua	_____ 41
ART.67 · Jejopy'y rehegua	_____ 41
MOAKĀHA VI · Tesãi rehegua	
ART.68 · Derecho tesãi rehegua	_____ 42
ART.69 · Tetã remimoimby tesãirã rehegua	_____ 42
ART.70 · Tekoporãmba ojoapytépe rehegua	_____ 42
ART.71 · Ka'amonge ñevende, hi'u ha jekuera jey rehegua	_____ 42
ART.72 · Mba'eapopykue jehecha rehegua	_____ 43

MOAKĀHA VII	· Tekombo'e ha Aranduka rehegua	
ART.73	· Tekombo'e jehupyty ha ma'erāpa rehegua	43
ART.74	· Derecho arandu kuaa pyhy ha ñeporombo'évo jejoko'y rehegua	44
ART.75	· Máva pópepa oiva'erā tekombo'e rehegua	44
ART.76	· Estado ojaróva'erā katuete rehegua	44
ART.77	· Ñe'ẽ teépe ñeporombo'e rehegua	45
ART.78	· Aporeko ñehekombo'e rehegua	45
ART.79	· Universidad ha mbo'eha yvateve rehegua	45
ART.80	· Viru tekombo'e pytyvorā rehegua	45
ART.81	· Tetā mba'e teéva tembikuaa rehegua	46
ART.82	· Iglesia Católica-pe tembiechakuaa rehegua	46
ART.83	· Tetāygua mba'ekuaa mosarambi ha impuesto jepaga'y rehegua	46
ART.84	· Ñembosaraikuéra ratapyña rehegua	47
ART.85	· Iguýre presupuesto-pe oiva'erā rehegua	47
MOAKĀHA VIII	· Mba'apo rehegua	
PEHĒNGUE I	· Mba'apo rehegua Derecho-kuéra	
ART.86	· Derecho oiva oñemba'apóvo rehegua	47
ART.87	· Ñemba'apopaité rehegua	48
ART.88	· Ñombojoavy'y rehegua	48
ART.89	· Kuñanguéra mba'apo rehegua	48
ART.90	· Mitāmba'apo rehegua	48
ART.91	· Ara oñemba'apo ha ojepyty'úva'erā rehegua	49
ART.92	· Mba'apo jehepyme'ẽ rehegua	49
ART.93	· Mba'apohárape ġuarā pytyvō rehegua	49
ART.94	· Ñemongui'y jehepyme'ẽ rehegua	50
ART.95	· Seguridad social rehegua	50
ART.96	· Mba'apohára joaju rekosā'y rehegua	50
ART.97	· Ñe'ẽ ñome'ẽjoa rehegua	51
ART.98	· Huelga ha paro apo rehegua	51
ART.99	· Mba'apopegua léi ñemoañete rehegua	51
ART.100	· Derecho óga jeguereko rehegua	51

PEHĒNGUE II · Tetã rembijokuaipy rehegua	
ART.101 · Estado-pe omba'apovakuéra rehegua _____	52
ART.102 · Derecho oguerekóva Estado-pe ḡuarã omba'apóva rehegua _____	52
ART.103 · Jubilación rehegua _____	52
ART.104 · Oñemombe'uva'erãha katueté ojererekóva ha oñeganáva rehegua _____	53
ART.105 · Mokõi sueldo jererekokuaa'ỹ rehegua _____	53
ART.106 · Estado-pe omba'apóva responsabilidad rehegua _____	53
MOAKĀHA IX · Derecho Económico ha Reforma Agraria rehegua	
PEHĒNGUE I · Derecho económico rehegua	
ART.107 · Mba'apo he ñemumegua libertad rehegua _____	54
ART.108 · Mba'erepy gueroguata jejoko'ỹ rehegua _____	54
ART.109 · Mba'e tee reko rehegua _____	54
ART.110 · Derecho mba'e apoha ha apytu'ũ rembiapo rehegua _____	55
ART.111 · Empresa Pública ñeme'ẽ particular-pe rehegua _____	55
ART.112 · Estado mba'éva rehegua _____	55
ART.113 · Cooperativa-kuéra rehegua _____	55
PEHĒNGUE II · Reforma Agraria rehegua	
ART.114 · Reforma agraria rembireka rehegua _____	56
ART.115 · Reforma agraria ha okaraygua akārapu'ã pyrenda rehegua _____	56
ART.116 · Yvyguasu rekorei rehegua _____	58
MOAKĀHA X · Tetã ñemboguatarã Derecho ha Deber	
ART.117 · Derecho tetã ñemboguatarã rehegua _____	58
ART.118 · Voto moĩ rehegua _____	59
ART.119 · Voto moĩ atyha michivévape rehegua _____	59
ART.120 · Poravokuéra rehegua _____	59
ART.121 · Referendum rehegua _____	59

ART.122 · Ñeporanduguasu poguýpe ho'a'ỹva rehegua	60
ART.123 · Tetãygua ikatuha omoñepyrũ léi apo rehegua	60
ART.124 · Partido Político-kuéra reko ha rembiaporã rehegua	60
ART.125 · Joaju política pegua rekosa'ỹ rehegua	61
ART.126 · Partido ha Movimiento-kuéra ikatu'ỹva ojapo rehegua	61
MOAKĀHA XI · Tembiaporã tee rehegua	
ART.127 · Léi ñemoañete rehegua	61
ART.128 · Opavave rembipota itenondeva'erãha ha pytyvõ oiva'erãha rehegua	62
ART.129 · Servicio Militar rehegua	62
ART.130 · Tetã pysyrõhare rehegua	62
MOAKĀHA XII · Jeroviakuéra Leiguasu pegua rehegua	
ART.131 · Jeroviaukakuéra rehegua	63
ART.132 · Oho'ỹva Leiguasúre rehegua	63
ART.133 · «Habeas Corpus» rehegua	63
ART.134 · Amparo rehegua	65
ART.135 · «Habeas Data» rehegua	65
ART.136 · Juez-kuéra ikatúva ojapo ha ho'áva hesekuéra rehegua	66
VORE II · Tetã rekuái Ñemohenda rehegua	68
TEPYSĀ I · Tetã ha estado rehegua	
MOAKĀHA I · Ñe'ẽ ropytakuéra rehegua	
ART.137 · Leiguasu pu'akapavẽ rehegua	69
ART.138 · Orden jurídico ñepysyrõ rehegua	69
ART.139 · Tetã reko rechaukaha rehegua	70
ART.140 · Ñe'ẽnguéra rehegua	70
MOAKĀHA II · Tetã ambue ndive ñomoirũ reko rehegua	
ART.141 · Tetã ambue ndive ñe'ẽme'ẽ rehegua	70
ART.142 · Ñe'ẽme'ẽ ñemondoro rehegua	71

ART.143 · Tetã ambue ndive ñomoirũ reko rehegua	71
ART.144 · Ñorairõ mbotove rehegua	71
ART.145 · Tetã arigua leikuéra reko rehegua	72
MOAKĀHA III · Tetãygua reko ha Ciudadanía rehegua	
ART.146 · Tetãygua tee rehegua	72
ART.147 · Máva tetãygua jepe'akuaa'ỹ rehegua	73
ART.148 · Derecho ñemboparaguairã rehegua	73
ART.149 · Nacionalidad heta rehegua	73
ART.150 · Nacionalidad ãre jepyta rehegua	73
ART.151 · Nacionalidad honoraria rehegua	74
ART.152 · Ciudadanía rehegua	74
ART.153 · Ciudadanía jeporu jejoko rehegua	74
ART.154 · Poder Judicial añoite ikatúva ojapo rehegua	74
MOAKĀHA IV · Tetã Yvy ñemohenda rehegua	
PEHĒNGUE I · Apoukapy opaichagua rehegua	
ART.155 · Tetã yvy pu'akapavẽ ha ñembohasakuaa'ỹ ambue akãre rehegua	75
ART.156 · Estado sãmbyhyrã ñemohenda rehegua	75
ART.157 · Capital rehegua	75
ART.158 · Servicio tetãme ñuarãva rehegua	76
ART.159 · Departamento ha municipio-kuéra rehegua	76
ART.160 · Región-kuéra rehegua	76
PEHĒNGUE II · Departamento-kuéra rehegua	
ART.161 · Departamento sãmbyhyha rehegua	76
ART.162 · Oñekotevẽva rehegua	77
ART.163 · Tembiaporã rehegua	77
ART.164 · Viru tembiaporé ñuarã rehegua	78
ART.165 · Intervención rehegua	78
PEHĒNGUE III · Municipio rehegua	
ART.166 · Jeku'e jehegui rehegua	79
ART.167 · Municipalidad sãmbyhy rehegua	79
ART.168 · Tembiaporã katu rehegua	80
ART.169 · Óga ha yvy jererekóre, jehepyme'ẽ rehegua	81

ART.170 · Guerokopy ñangareko rehegua	81
ART.171 · Categoría rehegua	81
MOAKĀHA V · Fuerza pública rehegua	
ART.172 · Ipye oiva rehegua	82
ART.173 · Fuerza Armada-kuéra rehegua	82
ART.174 · Tribunal Militar-kuéra rehegua	82
ART.175 · Policía nacional rehegua	83
MOAKĀHA VI · Estado política económica rehegua	
PEHĒNGUE I · Tetã akārapu'ã rehegua	
ART.176 · Akārapu'ã mongakuaa rehegua	84
ART.177 · Apopyrã reko akārapu'ārã rehegua	84
MOAKĀHA VI · Viru ñeorganiza rehegua	
ART.178 · Mba'e herekopy Estado mba'éva rehegua	84
ART.179 · Tributo-kuéra ñemoi rehegua	85
ART.180 · Impuesto jo'a rehegua	85
ART.181 · Tributo jojareko rehegua	85
TEPYSĀ II · Estado yta ha iñorganización rehegua	
MOAKĀHA I · Poder Legislativo rehegua	
PEHĒNGUE I · Opaichagua disposición	
ART.182 · Oiva ipype rehegua	86
ART.183 · Congreso-pe ñembyaty rehegua	86
ART.184 · Ñembyatykuéra rehegua	87
ART.185 · Cámara aty añondiveguáva rehegua	88
ART.186 · Comisión-kuéra rehegua	88
ART.187 · Poravo ha iñeime pukukue rehegua	89
ART.188 · Juramento térã ñe'ẽme'ẽ rehegua	89
ART.189 · Senador-va hekove pukukue aja rehegua	89
ART.190 · Reglamento rehegua	89
ART.191 · Jepoko'y rehegua	90
ART.192 · Informe jerure rehegua	90
ART.193 · Ñehenói ha ñehakã'i'o rehegua	91
ART.194 · Voto de censura rehegua	91
ART.195 · Comisión myesākāharã rehegua	91

ART.196 · Ojogueraha'ỹva rehegua	92
ART.197 · Ikatu'ỹva rehegua	93
ART.198 · Ambue ikatu'ỹva avei rehegua	94
ART.199 · Mba'aporeja monei rehegua	94
ART.200 · Mburuvichakuéra poravo rehegua	94
ART.201 · Tekokuaaha jepe'a rehegua	94
ART.202 · Ikatúva ojejapo rehegua	95
PEHĒNGUE II · Leikuéra apo ha imonei rehegua	
ART.203 · Moñepyrũ reko rehegua	97
ART.204 · Leirã ñemoneiha ikuaauka rehegua	97
ART.205 · Ñemonei jeheguirei rehegua	97
ART.206 · Aporeko ñembotovepaiterã rehegua	98
ART.207 · Aporeko moambuepa'yrã rehegua	98
ART.208 · Mbotoveite'ỹ rehegua	99
ART.209 · Ñembotovepaite rehegua	99
ART.210 · Jehecha pya'e rehegua	100
ART.211 · Oñemboajéva ijehegui rehegua	100
ART.212 · Jehejarei rehegua	101
ART.213 · Ñemboaje ha jekuaauka rehegua	101
ART.214 · Ñe'ẽ ojeporútava rehegua	101
ART.215 · Tembiapo aty'ípe ñembohasa rehegua	101
ART.216 · Presupuesto guasu Tetã rehegua	102
ART.217 · Presupuesto ojeporúva'erãva rehegua	102
PEHĒNGUE III · Congreso pegua Comisión Permanente rehegua	
ART.218 · Ipyeguakuéra rehegua	103
ART.219 · Hembiaporã rehegua	103
ART.220 · Tembiapokue mombe'u paha rehegua	104
PEHĒNGUE IV · Diputado-kuéra Cámara rehegua	
ART.221 · Ipypegua rehegua	104
ART.222 · Diputado Cámara añoite rembiaporã rehegua	105

PEHĒNGUE V · Senador-kuéra Cámara rehegua	
ART.223 · Ipypegua rehegua _____	105
ART.224 · Cámara de Senadores añoite rembiaporã rehegua _____	105
PEHĒNGUE VI · Juicio Político rehegua	
ART.225 · Aporeko rehegua _____	106
MOAKĀHA II · Poder Ejecutivo rehegua	
PEHĒNGUE I · Presidente de la República ha Vicepresidente rehegua	
ART.226 · Imboguata rehegua _____	107
ART.227 · Vicepresidente rehegua _____	107
ART.228 · Tekotevêva rehegua _____	107
ART.229 · Are pukukue rehegua _____	108
ART.230 · Jeporavo rehegua _____	108
ART.231 · Tetāsāme jejupi'ỹ rehegua _____	108
ART.232 · Tetāsā japyhy rehegua _____	108
ART.233 · Pore'ỹ rehegua _____	109
ART.234 · Tetā Sāmbhyha'ỹ rehegua _____	109
ART.235 · Ikatu'ỹha rehegua _____	110
ART.236 · Ikatu'ỹha Leiguasu contra-pe oñesē rupi rehegua _____	111
ART.237 · Ojogueraha'ỹva rehegua _____	111
ART.238 · República Presidente rembiaporã tee ha hembiaoporã katu rehegua _____	111
ART.239 · República Vicepresidente rembiapopyrã katuete ha ikatúva rehegua _____	113
PEHĒNGUE II · Ministro-kuéra ha Ijaty rehegua	
ART.240 · Tembiaporã tee rehegua _____	114
ART.241 · Tekotevêva, tekojogueraha'ỹ ha jepoko'ỹ rehegua _____	114
ART.242 · Ministro-kuéra rembiapo tee ha hembiaapo katu rehegua _____	114
ART.243 · Ministro aty ha hembiaoporã tee ha hembiaoporã katu rehegua _____	115

PEHĒNGUE III · República Procuraduría General rehegua	
ART.244 · Oīva pype rehegua _____	115
ART.245 · Tekotevēvakuéra ha imoī rehegua _____	115
ART.246 · Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua _____	116
MOAKĀHA III · Poder Judicial rehegua	
PEHĒNGUE I · Opaichagua disposición rehegua	
ART.247 · Tembiaporã tee ha ipypegua rehegua _____	116
ART.248 · Poder Judicial ku'e jeheguiete rehegua _____	116
ART.249 · Viru poru jehegui rehegua _____	117
ART.250 · Ñe'ême'ẽ rehegua _____	117
ART.251 · Juez-kuéra moī rehegua _____	117
ART.252 · Juez-kuéra ñemongui'ỹ rehegua _____	118
ART.253 · Juez jeprocesa ha jeity rehegua _____	118
ART.254 · Ikatu'ỹva rehegua _____	118
ART.255 · Jepoko'ỹ rehegua _____	119
ART.256 · Juicio apo rehegua _____	119
ART.257 · Tekotevêha oñepytyvõ justicia rembiapo regegua _____	119
PEHĒNGUE II · Corte Suprema de Justicia rehegua	
ART.258 · Ipypegua ha oñekotevêva rehegua _____	119
ART.259 · Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua _____	120
ART.260 · Sala Contitucional rembiapo tee ha rembiapo katu rehegua _____	121
ART.261 · Ministro-kuéra Corte Suprema de Justicia pega ñemongúi rehegua _____	121
PEHĒNGUE III · Magistratuta Consejo rehegua	
ART.262 · Ipypegua rehegua _____	122
ART.263 · Oñekotevêva ha tembiapo arekue rehegua _____	122
ART.264 · Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua _____	123
ART.265 · Tribunal de Cuenta ha ambue Magistratura ha temimoī pytyvõrãnguéra rehegua _____	123

PEHĒNGUE IV · Ministerio Público rehegua	
ART.266 · Ipyeguakuéra hembiaporã rehegua _____	123
ART.267 · Tekotevêva rehegua _____	124
ART.268 · Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua _____	124
ART.269 · Jeporavo ha jeiko arekue rehegua _____	125
ART.270 · Agente Fiscal-Kuéra rehegua _____	125
ART.271 · Cargo jejapyhy rehegua _____	125
ART.272 · Policía Judicial rehegua _____	125
PEHĒNGUE V · Justicia Electoral rehegua	
ART.273 · Ikatúva ojapo rehegua _____	125
ART.274 · Ñemoimba rehegua _____	126
ART.275 · Tribunal Superior de Justicia Electoral rehegua _____	126
MOAKĀHA IV · Ambue organismo-kuéra Estado pegua rehegua	
PEHĒNGUE I · Tetāygua pysyrõha rehegua	
ART.276 · Tetāygua pysyrõha rehegua _____	127
ART.277 · Ta'e ae, ñemoi ha ñemoingúi rehegua _____	127
ART.278 · Oñekotevêva, jogueraha'ỹ ha jepokuaa'ỹ rehegua _____	127
ART.279 · Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua _____	128
ART.280 · Tembiaporã tee rehegua _____	128
PEHĒNGUE II · Contraloría General de la República rehegua	
ART.281 · Heko, hetakue ha oĩ arekue rehegua _____	129
ART.282 · Mombe'u ha jehechakue remiandu rehegua _____	129
ART.283 · Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua _____	130
ART.284 · Jepoko'ỹ, ikatu'ỹva ha ñemongúi rehegua _____	131
PEHĒNGUE III · Banca Central del Estado rehegua	
ART.285 · Heko hembiaporã tee ha hembiaporã katu rehegua _____	131

ART.286 ·	Ikatu'ỹva rehegua _____	131
ART.287 ·	Ijoaju reko ha ñemongu'e rehegua _____	132
TEPYSĀ III ·	Estado de Excepción rehegua	
ART.288 ·	Kuaapyrã, mba'éicharõpa, ipukukue ha arapa'ũnguéra rehegua _____	133
TEPYSĀ IV ·	Leiguasu ñembopyahu ha ñemyatyřõ rehegua	
ART.289 ·	Ñembopyahu rehegua _____	135
ART.290 ·	Ñemyatyřõ rehegua _____	135
ART.291 ·	Tetã Atyuguasupavẽ moĩbahára pokatu rehegua _____	136
TEPYSĀ V ·	Temimoĩ ipahapegua ha sapy'agua	
ART.1 ·	_____	137
ART.2 ·	_____	137
ART.3 ·	_____	137
ART.4 ·	_____	138
ART.5 ·	_____	138
ART.6 ·	_____	138
ART.7 ·	_____	139
ART.8 ·	_____	139
ART.9 ·	_____	139
ART.10 ·	_____	140
ART.11 ·	_____	140
ART.12 ·	_____	140
ART.13 ·	_____	140
ART.14 ·	_____	141
ART.15 ·	_____	141
ART.16 ·	_____	141
ART.17 ·	_____	141
ART.18 ·	_____	141
ART.19 ·	_____	141
ART.20 ·	_____	142

Ñe'ëndy

- Aporeko: *Procedimiento, técnica.*
Ara pa'ũ: *Plazo.*
Arandukuaa: *Cultura.*
Ary Jevyjev: *Cada año, Anualmente.*
Ary: *Año.*
Ha'e ae: *Libre, por sí solo.*
Jerovia repy: *Fianza.*
Kyhyje'y: *Seguridad.*
Marã: *Mancha, defecto, impureza.*
Mba'ekuaaverã: *Fines científicos.*
Mbotove: *Denegar, rechazar.*
Mbo'ereko: *Sistema*
Monei: *Permitir, consentir, aprobar.*
Ñavõ: *Cada.*
Ñekuave'ẽjoja: *Reciprocidad.*
Nembojevkuua'y: *Irretroactividad.*
Ñemoñanga: *Familia.*
Ñe'ẽbohasahára: *Intérprete.*
Ñe'ẽme'ẽ: *Promesa.*
Ñe'ẽngára: *Abogado.*
Poguype'y: *Independiente.*
Pokatu - Pu'aka: *Poder:*
Pu'akapavẽ: *Soberanía.*
Pysyrõ: *Defender*
(oñepysyrõ: *se defiende*).

Teko Marangatu: *Dignidad humana.*
 Tekoavy repy: *Multa.*
 Tekome'ỹ, tembiapoukapy: *Ley, resolución.*
 Tekosã'ỹ: *Libertad.*
 Teko'ỹngatu: *Accidente, catástrofe.*
 Tekuái: *Gobierno.*
 Tekuaitára: *Gobernador.*
 Tembiapokue rechaukaha: *Prueba*
 Tembiaporã katu: *Atribución.*
 Tembiaporã tee: *Deber.*
 Tetã rembijokuai: *Funcionarios o
empleados públicos.*
 Tetãve tee: *Mayoría absoluta.*
 Tetave tee'ỹ: *Mayoría simple*
 Tuva reko: *Paternidad.*
 Yta: *Base, estructura, fundamento.*
 Jeroviauka: *Garantía.*
 Monyrõhára: *Reparador.*
 Ra'āngavoñaha: *Sello.*
 Guero'ỹro: *Condenar, Censurar.*
 Ijapy: *Su límite.*
 Tembiasakue: *Historia, trayectoria.*
 Mbohapy vorégui mokõi: *Dos tercios.*
 Irundy vorégui peteĩ: *Cuarta parte.*

Moñepyrũmby

Tetã Paraguái, héra teépe oñembyatýva rupive Tetã Atyguasupavẽ Moĩbahárape, imandu'ávo Tupãre, ohechakuaávo teko marangatu, omoañetepotávo tekosã'ỹ, joja ha tekokatu omoañetévo tekuái tetãygua remoĩmbýva, tembijokuái rupiguáva, omongu'éva tetãygua voi ha ijahápe maymáva, omomba'e jeyjeývo ipu'akapavẽ ha ijeiko ha'e ae, ojehe'ávo mayma tetãre, omoañete ha omboaje ko Leiguasu.

Paraguay, jasypoteĩ, 20, 1992-me.

Vore I

Kuaapyrã Mopyrendaha
rehegua, Derecho, Deber
ha Garantía-kuéra rehegua.

Tepysã I · Kuaapyrã Mopyrendahakuéra rehegua

ARTÍCULO 1 ·

Estado ha tekuái* rehegua

Paraguái República opaite árama oikóta ha'e ae* ha poguype'ỹ*. Ha'e Estado ojeikohápe leietére ha oñeñangarekohápe tetãyguáre, ipeteĩ ha oñemboja'okua'ỹva ha oguerekopa'ỹva peteĩ hendápe ipokatu* sãmbyhyrã, Leiguasu ha leikuéra he'iháicha. Paraguái retã oipuru iñemboguatápe tekuái tetãygua remimoĩmbýva, jokuaihára rupiveguáva, ijahápe tetãygua maymáva, opaichaguáva, ha ipyendáva teko marangatu* jehechakuaápe.

ARTÍCULO 2 ·

Pu'akapavẽ* jeheguiete rehegua

Paraguái retãme pu'akapavẽ oĩ tetãyguakuéra pópe, ha ãva oipuru ko Leiguasu omohendaháicha.

ARTÍCULO 3 ·

Tetã pu'aka* rehegua

Tetãyguakuéra oipuru ipu'aka vóto rupive. Tekuái omboquata oñondive Poder Legislativo, Ejecutivo ha Judicial; maymáva oguereko hembiaporã tee, omanda'ỹre ojuehe; oñomoirũ, oñopytyvõ ha omaña ojuehe. Mavavéva ko'ã Poder ndikatúí ome'ẽ ijupe térã ambuépe, térã peteĩ yvypóra ãrõ yvypóra atýpe, pokatu oĩ'ỹva léipe, térã ombyatypa ipoguýpe pu'akáva oĩva. Dictadura osẽte voi léigui.

Tepysã II · **Derecho, Deber ha Garantía-kuéra rehegua**

Moakãha I · **Tekove ha Tekoha rehegua**

Pehẽngue I · **Tekove rehegua**

ARTÍCULO 4 ·

Derecho ojeikovévo rehegua

Mayma yvypóra oguereko ijeheguiete voi derecho oikovévo. Ko derecho ññañetéva'erã, ikatúma guive, maymávape oikove ypy guive isy ryepýpe. Juez ndaikatúi ojuka avavépe hembiaipo vaikuére. Estado oñanga-rekóva'erã mayma tekovére oñembyai'ỹ haḡua hete ha ñnakãme, héra ha herakuã porãme. Léipe oiva'erã moõ mevépa peteĩ tapicha ojaopokuaa ojauposéva hetégui oipytyvõmbotávo mba'ekuaaverã térã tesãirã.

ARTÍCULO 5 ·

Tortura ha ambue tembiapo vai rehegua

Avavére ndojepuruva'erãi tortura térã ñembosarái vai ojoja'ỹva yvypóra rekóre. Jejukapaguasu, tortura, yvypóra ñembohapykuerekañy mbaretépe, ha jeporojuka polítika-kuére, jepeve aréma oiko hagüe, ndopytareiva'erãi.

ARTÍCULO 6 ·

Yvypóra rekove porã rehegua

Estado oñeha'ãne yvyporakuéra rekove iporã haḡua, ha upevarã omoïne tembiaporã ohechakuaáva oïha imbori-ahuetéva, oïmbaporã'ỹva, imitãiterei, ha ika'arúmava. Estado oipytyvõva'erã avei oñemyesakã haḡua opa mba'e

tetãygua reko rehegua, mba'éichapa upéva ojoaju akapuru'ã ndive, tekoha ñembyai'ỹ ndive, ha yvyporakuéra reko porãve ndive.

Pehẽngue II · Tekoha rehegua

ARTÍCULO 7 ·

Derecho tekoha resã rehegua

Mayma yvypóra oguereko derecho oikovévo tekoha hesãivape, oguerekopáva tekoherã. Tenondetegua tembiaporã, tekoháre ñeñangareko, oñembyai'ỹ hañua, iporã porãve hañua, ha péicha omoirũ hañua yvypóra akarãpu'ã. Ko'ã tembipota rapykuéri oku'éva'erã leikuéra ha tekuaitára rembiapo.

ARTÍCULO 8 ·

Tekoháre ñeñangareko rehegua

Léi ohecháva'erã tembiapo ikatúva opoko vai tekoháre. Ikatu voi ojoko umíva umi tembiapo ohechakuaárõ ombyaíne hañua. Ko tetãme ndojejapova'erã arma atómica, avei arma ahapyva ha onvenenáva tekoha; ko'áva ndaikatúi ojejapo, ojequeru ambue tetãgui, ojejogua, ojequereko térã ojeperu; upéichante avei ndaikatúi oñemoinge ko tetãme ko'ãichagua veneno rembyre. Léi omoĩngekuaa voi ko'ã ikatu'ỹva ojequereko apytepe hetave mba'e ombyaikuaáva tetã resãireko. Léipe oíva'erã mba'éicharõpa oiko delito tekoha contra-pe ha mba'e castigo-pa oguerekóva'erã. Oñembyairõ tekoha oñemoporã jey ha ojehepyme'éva'erã.

Moakāha II · Tekosā'ỹ* rehegua

ARTÍCULO 9 ·

Yvypóra rekosā'ỹ ha jeiko kyhyje'ỹ* rehegua

Mayma yvypóra oguereko derecho oñeñangarekóvo hese ilibertápe ha kyhyje'ỹre oiko haḡua. Avavépe ndikatúi ojejopy ojapo haḡua Léi omanda'ỹva, térã ojejoko chugui oja'póvo Léi oproivi'ỹva.

ARTÍCULO 10 ·

Tembiguáiramo jeiko'ỹ rehegua

Ndaikatúi ojequereko tembiguái ramo yvypórape; upéicha avei ambue pogu'ype jeiko, térã jejogua ha ñevende mávape. Léipe oíva'erã jokuai'py ikatúva ojejapo Esta-do-pe ḡuarã.

ARTÍCULO 11 ·

Libertad jepe'a rehegua

Avavégui ndaikatúi ojepe'a hekosā'y térã oje'pocesa hekope'ỹ; oíva'erã mba'érepa ha oikóva'erã he'iháicha Leiguasu ha ambue leikuéra.

ARTÍCULO 12 ·

Ñemonambi ha ñembokoty rehegua

Avave ndikatúi ojejoko ha oñemonambi, mburuvicha'e-téva nome'ëi rire ramo kuatione upevarã, ndaha'ëi ramo ojejapyhýva hembia'po vai javete. Opaite oñembokotyva oguereko derecho:

- 1 Oñemombe'úvo chupe, mamó ojejapyhyhápe, mba'érepa ojereraha preso; ndojejopy'ivo oñe'ë haḡua ha oipytyvōvo chupe pete'ĩ ñe'ëngára* ijeroviaha. Oporomonambi jave, mburuvicha ohechaukáva'erã kuatione he'íva ikatuha upéva ojapo;

- 2 Pya'e ojekuaaukávo hogayguápe térã ha'e oipotávape, opytaha oñembokoty;
- 3 Ojehejávo chupe oñe'ẽ oñe'ẽséva ndive, noiméima guive peteĩ Juez he'íva ndaikatuiha ojuecha avave ndive. Jepémo oĩ incomunicado iñe'ẽngára ndive ikatúva'erã oñe'ẽ, ha mba'evéicharõ ndaikatúi hi'arevévo léipe he'ívagui;
- 4 Oñomoïvo chupe, oikotevẽ ramo, ñe' ãmbohasahára*; ha
- 5 Oñemoïvo juzgado poguýpe veinticuatro aravo ohasa mboyve, ojejapo haḡua léipe he'íva.

ARTÍCULO 13 ·

Deveháre preso jecho'ỹ rehegua

Avave ndaikatúi oñemonambívo ideveháre. Juez he'íramo upéicha haḡua mante, nombohasái haguére hogayguápe hi'upyrã, térã ohepyme'ẽrãngue tekoavy repy* ha jerovia repy*.

ARTÍCULO 14 ·

Léi pyahu ñembojevukuaa'ỹ rehegua

Mba'evéchagua léi ndaikatúi ojeporu ha'e osẽ mboyve oikova'ekuére; oime ramo ou porãve procesado ha condenado-pe mante.

ARTÍCULO 15 ·

Justicia jejupe apokuaa'ỹ rehegua

Avave ndaikatúi ojapo justicia ipo rupi térã ojerure iderecho mbaretépe. Ha katu oñemboañete pysyrõ tee ijeheguíva opavavépe.

ARTÍCULO 16 ·

Defensa juicio-pe rehegua

Avavégui ndaikatúi ojepe'a iderécho oñepysyrõvo juicio-pe. Maymávape ohuzgava'erã tribunal ha Juez upevarã oïva, ijeheguíva oporombojojáva.

ARTÍCULO 17 ·

Proceso-hapegua derecho-kuéra rehegua

Proceso-pe tembiapo vaikuére, térã mamó ikatutahápe oñecondena, maymáva tapicha oguereko derecho:

- 1 Ojererekóvo hembiapovai'ỹva ramo;
- 2 Ojehuzgávo ñemihape'ỹ; ikatuva'erã ambueháicha Juez ohecha ramo tekovêha, oñepysyrõmbootávo ambue derecho-kuéra;
- 3 Noñecondenáivo juicio'ỹre, léi osêva'ekue oje procesa mboyve rupi, ndaikatúi avei oje procesa tribunal oñemoïva chupe ñuarã ańónite rehe;
- 4 Ndojehuzgajo'áivo peteĩ mba'ére. Ndaikatúi oñemoñepyrũ jey peteĩ proceso opamava'ekue, oĩme'ỹramo ojejuhu ikatúva ou porãve oñecondenava'ekuépe, léi proceso rehegua ohechauhahápe;
- 5 Oñepysyrõvo ha'e aete, térã oñepysyrõukávo ijeroviaha ha'e oiporavóva rehe;
- 6 Ome'êvo chupe Estado reiete ipysyrõhararã ndoguerekóiramo ohepyme'ê hañgua ijehegui;
- 7 Oñemombe'upaporãvo ichupe, oñepyrũ mboyve, mba'épa oñemboja hese ha upéicha avei, oñeme'êvo chupe kuatia iproceso rehegua ha opaite oikotevêva, oñembosako'i hañgua oñepysyrõvo ha tojehecha chupe toñe'ê oñe'éséva ndive;

- 8 Oikuave'ëvo, ojabóvo, oguerekóvo hesápe ha ombotovévo hembiapokue rechaukaha*;
- 9 Ndojepurúivo hese tembiapokue rechaukaha ha opaite mba'e ojehekýiva léipe o'ỹháicha;
- 10 Ikatúvo ohecha ha'ete térã iñe'ëngára* rupi opaichagua kuatia iproseso rehegua. Umíva ndaikatúi mba'ëveichavérõ ojejapo ñemihápe chugui ha sumario ndaikatúi oho pukuvévo léipe he'ívagui;
- 11 Ohepyme'ëvo chupe Estado, sapy'ánte oñecondenareíramo, Juez ojevavy rupi.

ARTÍCULO 18 ·

Ñemombe'u rembirupity rehegua

Avave ndaikatúi ojehekojopy he'i haḡua ivaíva ijehe, hambirekóre, iména térã hekoirũre, ha ipariente aḡui rehe. Tapicha rembiapo vaikue ndohupityi hogaygua térã iparientekuérape.

ARTÍCULO 19 ·

Prisión preventiva rehegua

Nambisã sapy'areirõ ḡuarãguáva ojepurukuaa tekotevẽ jave mante, oipytyvõramo oho porã haḡua juicio rehegua tembiapo. Mba'ëveichavérõ ndaipukuveva'erãi pena michívavagui, ikatuva osẽ chupe hembiapo vaikuére.

ARTÍCULO 20 ·

Ma'erãpa pena rehegua

Umi tekojepy oipe'áva tekosã'ỹ ojeaplicáta jahechápa noñemboguatajeýi tape potĩre umi hembiapo vaívape ha avei ojeprateje haḡua sociedad. Ndaiporimo'ãvéima araka'eve pena-ramo propiedad jepe'a ha tetãgui ñemosẽ.

ARTÍCULO 21 ·

Tekove ñembokoty rehegua

Opaite oñembokotyva léi rupi ojererekóva'erã óga upei-charãichaguápe ojehe'a'yhápe kuña ha kuimba'éva. Imi-táva ndaikatúi oñembotývo kakuaavakuéra ndive. Umi ojepyhýva'ekue ojekuaareka haḡua hembiapokue, ndojererekova'erãi oñecondenámava apytépe.

ARTÍCULO 22 ·

Proceso jekuaauka rehegua

Ojekuaaukátarõ marandu rupi umi proceso judicial oḡuahẽ mboyve hu'ãme, ojejapóva'erã oje'e'yre mba'épa oñepensa hese ha mba'éichapa vaicha opatahína. Oje-procesávare ndoje'eva'erãi ha'eha katuetei mba'e vai apohare osẽ mboyve icóntrape sentencia ikatuve'yãmava oñembojevý.

ARTÍCULO 23 ·

Añetegua jehechauka rehegua

Umi juicio ojejapóva oĩgui publicación oheja vaíva máva réra, herakuã porã térã heko porã, ha'éro delito privado térã conducta privada ija'yhápe Juez-kuéra pokatu, he'ĩgui upéicha ko Leiguasu térã léi sa'i, ndojeporuva'erãi añete rechaukaha ramo umi mba'e vai oiko hague añetehápe térã oje'e haguére ojekuaapaha voi. Ko'ã prueba ikatu ojeporu tetã rembiguái rembiapo vaikuére ha avei umi léi he'ihápe ikatuha ojepuru.

ARTÍCULO 24 ·

Libertad, religión ha ideología rehegua

Ojehechakuaa opaite tapichápe hembireroviapykuéra maymáva, ndohóima guive ko Leiguasu ha leikuéra contra-pe. Estado nahembireroviapyí. Estado ojogueraháne

iglesia Católica ndive ta'e ae ñopytyvõ ha poguype'ỹ rupi. Oñemoañete ta'e ae ha poguype'ỹ maymáva tupão ha mba'ereroviapy; ko Leiguasu ha leikuéra he'iháicha ikatu oñemba'apo ha ojerereko umi tembieroviapy. Avave ndaikatúi ojejopývo odeclara ha'gua imba'ereroviapy térã ijideología káusare.

ARTÍCULO 25 ·

Teko tee ñeñanduka rehegua

Maymáva tetãygua oguereko derecho oñeñandukávo oipotaháicha heko tee, oguenohẽvo iñapytu'ũ poty ha ojekuaaukávo ha'echaite. Oñemoañete ikatuha oĩ opai-chagua ideología.

ARTÍCULO 26 ·

Je'e je'eséva ha ikatúva oñemombe'u rehegua

Ikatu oje'e ha oñemosarambi oimeháichagua temiandu ha apytu'ũ poty, oñecensura'ỹre, ndohapejokóima guive ko Leiguasu; upévore noñeguenohẽva'erãi léi ojokóva ko'ã derecho. Ndaiporimo'ãi delito de prensa, oitarõ jepe delito común oikóva prensa rupive. Maymáva oguereko derecho omoheñoi, ombyaty, térã omosarambívo oimeháichagua marandu, ha ikatu avei ã mba'erã ojequereko opaichagua tembiporu, provido'ỹma guive.

ARTÍCULO 27 ·

Tembiporu marandu mosarambiha rehegua

Tembiporu marandu mosarambiha, o'guahẽ rupi opavavépe, ndaikatúi oñemboty ni ojejoko hembia'pope. Ndaikatúi oivo prensa isãmbyhyhára jekuaa'ỹva. Noñembojoavyva'erãi avavépe oñeme'ẽ térã oñevendekuévo chupekuéra oikotevẽva prensa-pe ñuarã, noñehe-

nonde'ava'erāi radio ñe'ē rape, ndojehapejokova'erāi mba'veichavérō periódico, libro, revista ha opaichagua publicación oguerékóma guive responsable hesegua. Oñemoañete marandu opaichaguáva Léi omohenda porāva'erā publicidad rehegua tembiapo ojeprrotege porāve haḡua mitā, karia'y, kuñataĩ, umi olee'yva ha kuña derecho-kuéra.

ARTÍCULO 28 ·

Marandu jehupity rehegua derecho

Oñemoañete maymávape iderecho oñeme'ëvo chupe marandu añeteguáva ha hendápe porā oje'éva. Ndaiporiva'erāi avei jejoko oimeraëva ohupity haḡua oimehaichagua marandu mburuvichakuéragui. Léipe oñemoiva'erā mba'eichaitépa ojeja póta kóva ko derecho ojepuru haḡua. Oĩrō opyta vaíva marandu ijapúva, térā hesakā porā'yva rupi, oñemosarāmbiva'ekue, oguereko derecho oguenohēuka je'yvo iñepyrū hagueichaite ambue marandu oheja porā jeyva'erā ichupe, ha ikatu avei ojehechakuaa chupe oimeraëva mba'épe perjuicio oikóva hese.

ARTÍCULO 29 ·

Tekosā'y periodismo-pe ñemba'apo rehegua

Oñemba'apo haḡua periodismo-pe, taha'e ha'eháicha, oĩ libertad ha nakotevēi oñemoneĩ raē. Umi perdidista, ojapokuévo hembiapo, ndaikatúi mavave ojopy chupekuéra ojapo haḡua iconciencia he'i'yháicha, ahánirirō katu omombe'u haḡua imarandu mamóguipa oguenohēra'e. Umi omba'apóva marandúpe ikatu ohai oguenohē hemiandu, héra reheve, pe Medio omba'apohápe, ojeporavo'yre ichugui hembiapokue. Huvicha katu omombe'u kuaa ojoavyha upe temiandu ndive ha ojehekýi upéicha responsabilidad-gui. Periodista-kuérape oñe-

rrekonose ha'eha hembiapokue jára, taha'e tembiapo arandu, mba'e jegua, térã ta'anga rehegua, taha'e aporeko oimeháichagua, léi he'iháicha.

ARTÍCULO 30 ·

Señal electromagnética jerereko rehegua

Umi mba'e jehecha'ỹva omyenyhẽva arapy ha ojeporúva oñemosarambi haña yvytũre ñe'ẽ, tyapu ha ta'ãnga, umíva Estado mba'e; ha ha'e, omoañetẽvo tetã pu'akapavẽ, ombohapéva'erã ojeporupaite haña, tetã mba'e tee rupi, ha omohendaháicha ñe'ẽmẽ haipyre ambue tetãnguéra ndive. Léi oasegurava'erã, oporombojuavy'ỹre, ikatuha maymáva oiporu umi mba'e ha tombipurukuéra hesegua avei, ombyaty ha omyatyrõva marandu tetã rehegua; léi he'íva'erã mba'éichapa ojeporúta, ha jekopyty tetã ambue ndive añoite ikatu omopychi'i ko'ã mba'e jeporu. Mburuvichakuéra oaseguráva'erã ani ojeपुरútei ko'ã mba'e oñembyai haña máva reko, hogaygua reko, ha avei oñenega haña derecho añete ko Lei Guasúpe oíva.

ARTÍCULO 31 ·

Marandupavẽha Estado mba'éva rehegua

Umi marandupavẽha Estado mba'éva, léi he'íva'erã mba'éichapa oñembohekóta amba'apo haña, ha oñemoañetẽva'era ikatu hañaicha maymavéva aty oipuru peteichapa, ojeporavo'ỹre ha ñeporombojoavy'ỹre.

ARTÍCULO 32 ·

Libertad atyrã ha ñeñandukarã rehegua

Mayma yvypóra oguereko derecho oñembyaty ha oñeñandukávo py'aguapýpe, arma'ỹre ha iporãvarã, tekoteve'ỹre upevarã ojerure ñemonei; upéichante avei oguereko derecho ndojejopýivo chupe ko'ã atyrã. Léi sa'ive he'íva'erã

mba'éichapa ojeporúta ko derecho kóva, mba'e aravo ha guataha rupipa, ojeho'ỹ haḡua ambuekuéra derecho contra-pe ha ñemohenda léi omoĩva contra-pe.

ARTÍCULO 33 ·

Derecho teko añohapegua rehegua

Ndaikatúi ojepoko añohapegua ha ogapypegua teko rehe, ha avei ñemboaje oĩva'erã teko ogapy rehe. Yvypóra reko ndohóiramo hína ñembohenda tetãpypegua contra-pe, térã ambuekuéra derecho contra-pe, ndo'ái mburuvicha poguýpe. Oñemoañete mayma yvypórape ñangareko heko ogapyre, heko marangatu ha mandu'aporã heseguáre.

ARTÍCULO 34 ·

Koty oñembotývare ndojepokóivo rehegua derecho

Óga imba'e'ỹme ndaikatúi mavave oikéntevo lkatuva'erã jepe ojeike térã onembotyete, Juez oja pouka ramo léipe he'iháicha. Ikatúta avei ojeike oiko jave upépe tembiapo vai, térã upéva ojejokopotávo oikóta katuetérõ, avei ojejoko haḡua ivaíva oikótarõ tapicha térã imba'e tee rehe.

ARTÍCULO 35 ·

Kuatia máva kuaaukaha rehegua

Avavégui ndaikatúi ojepe'a kuatia ikuaaukaha térã omombe'úva hembiaapo ýrõ hembiapokue. Mburuvichakuéra ndaikatúi oheja umi kuatia noiméiramo léi upéicha he'íva.

ARTÍCULO 36 ·

Kuatiakuéra ha comunicación privada rehe ndojepokóivo rehegua

Ndaikatúi ojevavyky umi kuatia peteĩ tapicha mba'eteéva, upéichante avei imarandu térã iñomongetaha carta, telé-

fono, telegrama ha opaichagua, avei hemiñongatupy pe mávape ñuarãnte ovaléva. Ndaikatúi ojehecha térã ojepe'a chugui ndaipóriramo orden judicial upevarãite oséva ha tekotevëtarõ katuete oñemyesakã haña juicio-pe oikóva. Léi avei he'iva'erã mba'éicharõpa ikatúne mburuvichakué- ra ohecha libro comercial ojerahahápe contabilidad térã registro mba'apo rehegua. Opaite mba'e hekope'y oje- kuaáva, ndovaléi ojepuruva'erã juicio-pe. Opaichavévo ojeguero kiririva'erã umi mba'e oguereko'yva relación oñemyesakáséva hína ndive.

ARTÍCULO 37 ·

Derecho oñembotovévo

py'aremiandu oipota'yva rehegua

Maymáva ikatu omomarã tembiapopy oheja'yva chu- pe ojapo ipy'a remiandu ha itupã'andu ko Leiguasu ha leikuéra ombohapéma guive.

ARTÍCULO 38 ·

Derecho oñepysyrõvo opavavépe ou porãva rehegua

Mayma yvypóra oguereko derecho, ha'eño y'rõ ambue- kuéra ndive, ojerurévo mburuvichakuérape tomoï tem- biaporã oipysyrõva tekoha, oñembyai'y haña; avei oï haña tesãi, ñangareko tetã reko tee rehe, ha consumi- dor-kuéra derecho rehe; toipysyrõ tekove comunidad reko iporãve haña.

ARTÍCULO 39 ·

Derecho oñemuengoviávo perjuicio rehegua

Mayma yvypóra oguereko derecho Estado omuengo- viávo chupe, hendápe ha hekópe porã, perjuicio chugui ohupityva. Léi sa'ive omohendava'erã ko derecho kóva.

ARTÍCULO 40 ·

Derecho oñemba'ejerurévo mburuvichakuérape rehegua

Mayma yvypóra, ha'eño térã ambuekuéra ndive, oguereko derecho ijeheguiete omba'ejerurévo, kuation rupive, mburuvichakuérape, ha ko'áva ombohovaiva'erã ára pa'ũme léi he'iháicha. Nombohováiri ramo upe ára pa'ũme he'ise noñemoñeiriha ojejeruréva.

ARTÍCULO 41 ·

Derecho ojeguátavo ha ojepytávo tekohápe rehegua

Mayma paraguayayo oguereko derecho oikovévo hetãme. Tetãyguakuéra ikatu oñemongu'e ilibertápe porã tetãpyre, ova hóga térã hekohágui, oho tetã ambuére ha upéi ou jey hetãme, ogueru imba'ekuéra térã ogueraha ko'águi, ojapóma guive léi ko'áva rehegua he'iháicha. Jeike ha ñesē rehe oñe'eva'erã umi léi hesa'ivéva, oguerekokuévo hesa renondépe ko'ã derecho. Pytaguakuéra jeike ovaite'ỹre ko'ápe, léipe oñemoi-va'erã ojehechakuaápype tetãnguéra jekopyty ko'áva ko'ã mba'e rehegua. Pytaguakuéra opytaitémava, ndaikatuvémai oñemosē ko'águi Juez nome'ëirō kuation upevarã.

ARTÍCULO 42 ·

Libertad joaju apo haḡua rehegua

Mayma yvypóra ikatu oñomoirū ha ojoaju iporãvarã; upéicha avei avavépe ndaikatúi ojejopy oike haḡua peteī atyhápe. Léi he'iva'erã mba'éichapa profesionalkuéra ojoajúta. Ndaikatúi ojejapo joaju ñemi, ha umi aty «paramilitar».

ARTÍCULO 43 ·

Derecho de asilo rehegua

Paraguái omomba'ete asilo ñeme'ë ijyvyépe ha iñembajáda-pe umi hetãgui oñemuñávape política kuére ha opaite

mba'e upéva rehehápe ojapo haguére, hemimo'ã ha hem-bireroviáre. Mburuvichakuéra ome'ëva'erã chupe pya'e porã, kuatia héra kuaaukaha ha salvoconducto oñemongu'e haḡua. Mavave ojeasiláva política-kuére ndaikatúi ojererahávo mbaretépe upe tetã oñemuña haguépe.

ARTÍCULO 44 ·

Tetãme ojehepyme'ëva rehegua

Avave ndaikatúi ojejopývo ohepyme'ë haḡua tetãme térã omba'apóvo chupe ḡuarã, oime'ỹma guive léipe, tapykuevéma osëva'ekue. Ndojejopyva'erãi avavépe ome'ë haḡua jeroviarepy hateitareíva ha tekoavyrepy ipohyirasáva.

ARTÍCULO 45 ·

Derecho ha garantía-kuéra oje'e'ỹva rehegua

Derecho ha garantía oñembohysýiva ko Léi Guasúpe, nde'iséi oñembotoveha umi ambue asëva voi yvypóra rekógui, jepevénte ko'ápe noñemoĩri. Ndaipóri haguére léi orreglamentáva, nde'iséi oñembotove kuaaha térã ndojejapói haḡua mba'evérõ umi derecho ha garantía.

Moakãha III · Jojareko rehegua

ARTÍCULO 46 ·

Yvypora-kuéra Peteichapanteha rehegua

Opaite oikóva ko República-pe Peteichapante hekokatu ha ideréchope. Ndaikatúi oñeporombojoavývo. Estado ojapóne tekotevëva upéicha oiko haḡua. Joja'ỹ rehe ñangareko ndojehechava'erãi oñeporombojoja'ỹva ramoguáicha.

ARTÍCULO 47 ·

Joja reko añete rehegua

Estado amoañetéva'erã maymávape:

- 1 Jojareko justicia rovake; upevarã oipe'áne umi ohapejokóva;
- 2 Jojareko leikuéra rovake;
- 3 Jojareko oike haḡua omba'apo tetã rembijokuáirõ, ojeike'yha rupi, voto rehe ae, ikatupyryma guive tembiaporãme; ha
- 4 Jojarekópe ohupity haḡua yvy remimoĩngue, opaite he-rekopy ijapopyre ha arandukuaa.

ARTÍCULO 48 ·

Derecho joja kuña ha kuimba'évape ḡuarã rehegua

Kuña ha kuimba'e ojoja iderécho-pe: oporoporavóvo, ojeporavóvo, oñemomba'évo hekópe, mba'erekopype ha arandukuaápe. Estado ojapova'erã tekotevêva upe jojareko upéva iñañete haḡua, oipe'ávo opaite mba'eojokóva ijapo ha ombohapévo kuñanguérape oike haḡua omba'apo opa mba'épe tetã tuichakue javeve.

Moakãha IV · Derecho oguerekóva familia rehegua

ARTÍCULO 49 ·

Ñemoñanga* rehe ñeñangareko rehegua

Ñemoñanga omopyenda tetãyguára aty. Estado ojapova'erã tekotevêva, oñeñangareko porãmbaite haḡua hese. Ojeguereko avei ñemoñanga ramo, kuimba'e ha kuña

joaju mbarete, ta'yrakuéra ndive ha comunidad oikóva ñemoñare sy reheve año térã túva reheve año.

ARTÍCULO 50 .

Derecho ojererekóvo familia rehegua

Maymáva oguereko derecho oguerekóvo hemimoñanga, ha upéva apópe, kuña ha kuimba'e peteichante hambia-porã katu ha tembiaporã tee.

ARTÍCULO 51 .

Menda ha joajurei rapykuere rehegua

Léipe oíva'erã mba'éichapa ojejapóta omenda haña kui-mba'e kuña ndive, mba'épa oñekotevêta upevarã, mba'éichapa ikatu ojueja jey hikuái, ha oparei jeýrõpa mba'e hapykuere; oíva'erã avei léipe mba'éichapa ojejorúta mba'e oguerekóva hikuái; he'íva'erã avei mba'e mba'épa hambia-porã katu ha hembia-porã tee mokõivéva. Umi ojoajureíva, ikatúma guive omenda ojuehe, ha oikóma guive hikuái omendaitévaicha, oheja hapykuere ku omendaiterõ guáicha, ndohóima guive léi contra-pe.

ARTÍCULO 52 .

Joaju menda rupi rehegua

Kuimba'e ha kuña joaju, menda rupigua, ha'e ñemoñanga yta tee peteíva ha tenondetegua.

ARTÍCULO 53 .

Mitānguéra rehegua

Túva ha sykuéra oguereko hambia-porã katu ha hambia-porã teéva ramo oñangarekóvo mitānguéra iñemoñare rehe michi aja, omongarúvo ha ohekombóvo. Léipe oíva'erã tekojopy umi ombohasa'yvape gñarã imitānguér-ape hi'upyrã. Ñemoñare okakuaapa pyre oñangareko ha oipytyvõva'erã isy ha itúvape, ko'áva oikotevērõ. Léipe

ha'íva'erā mba'éichapa oñepytyvõta iñemoñare retávape ha kuña imena'yvape, omyakāva hogapy. Ñemoñarekuéra peteichapa léi renondépe. Kóva omoneiva'erā jeporeka tuvareko rehegua. Ndaikatúi oñemoi kuationa kuaaukahápe pe mávapa mitārei terāpa omendáva ñemoñare.

ARTÍCULO 54 ·

Mitā ñangareko rehegua

Ñemoñanga*, tapicha aty ha Estado omoañetéva'erā mitāme okakuaa porā haḡua ha oipuru haḡua mayma tekokatu: ndojehejava'erāi ha'eñorei pérupi, térā iñembyahýi, oñeñembosarái hese, ojejopyeterei hendive, oñevende térā oñemomba'apo vaipa. Ko'áva ã mba'e oikórõ, oimeraēva ikatu ojerurejopy mburuvichápe opa haḡua ha ojehekojopy haḡua ijapohakuéra. Mitā rekokatukuéra itenondéva'erā ambue tekokatu rovaí, oirõ ñontende'y.

ARTÍCULO 55 ·

Sy reko ha túva reko rehegua

Sy reko ha túva reko ohechagi'yva hembiaporā rehe, Estado oñangarekóva'erā ha oñeha'äne omoí tekotevēva umi mba'e ojejapo porā haḡua.

ARTÍCULO 56 ·

Mitā pyahukuéra rembiaporā rehegua

Estado oñeha'áva'erā ikatu haḡuaicha mitā pyahukuéra oike ha omba'apo avei ambuekuéra javeve tetā ha tetāygua akārapu'ārāre, opaichagua tembiapópe.

ARTÍCULO 57 ·

Tekove ika'arúmava rehegua

Maymáva tekove ika'arúmava ohóvo oguereko derecho oipytyvõ ha oñangarekóvo hese hogayguakuéra, tetāygua

aty ha Estado avei. Mburuvichakuéra añeha'áva'erã ojuhu jeiko porãve ichupekuéra, jeykeko rupi, ohechakuaáva'erã hemikotevẽ okaru ha oñepohãno haḡua, óga oiko haḡua, hekoarandu ha hekorei omyenyhẽ haḡua.

ARTÍCULO 58 ·

Tekovekuéra oimba'ỹva derecho rehegua

Oñemoañete tekove oimba'ỹvape iderecho oñeñangarekóvo hese, hesãi, oñehekombo'e, oiko pytu'u rory haḡua, ha avei oñembokatupyry haḡua oimeraẽva tembiapópe ikatu haḡuáicha oike ha ojehe'a hapicháre. Estado omoiva'erã mba'éichapa oñehenonde'áta mba'e vai ikatúva ojehu umi tekovépe, oimba'ỹva hetépe, iñakãme ha heteandúpe, ha oipytyvõva'erã opáicha ko'ávape hemikotevẽ ohupity haḡua. Ojehechakuaáva'erã ko'ã tekovépe opáichagua tekora ko Leiguasu ome'ẽva mayma yvypóra tetãpyre oikóvape, oñembojoavy'ỹre, ikatu haḡuáicha ogueropu'aka porã hekove ku oimbaiterõ guáicha.

ARTÍCULO 59 ·

Ñemoñanga mba'e teéva rehegua

Ojehechakuaa pe ñemoñanga mba'e teéva tekotevẽha oĩ oiko porãve haḡua tekovekuéra oñondivepa; léipe ha'iva'erã mba'éichapa oñemohendáta. Nemoñanga mba'e teévape oike óga oijeikoha térã yvy oñeñemitỹha, tembiaporu ogapypegua ha mba'apohapegua, ha áva ã mba'e ndaikatúi ojepe'a deveháre mba'evéchavérõ.

ARTÍCULO 60 ·

Mbaretégui ñepysyrõ rehegua

Estado ombohapeva'erã ani haḡua mbarete oike ojohogayguakuéra pa'ũme, ha upéicha avei ani haḡua oike ijapytepekuéra mba'e vai ikatúva omoingo meḡua oñondive.

ARTÍCULO 61 ·

Mitã reru yvy ári ha kuña imembýva resãi rehegua

Estado ohechakuaa tekorã katu yvypóra oguerékóva ijeheguiete oguerúvo mitã yvy ári, hetakuépe ha ypy'ýnguépe; avei ahupityvo tekombo'e, ñembohape kuaapyrãme ha ñangareko hekoitépe, tetã rembijokuai-py ñepytyvõ rupi. Oñemoiva'erã aporekorã hesãi haḡua oñemoñáva, kuña imembýva ha mitã michi imboriahuvéva apytépe.

Moakãha v · Ypykuéra Retã rehegua

ARTÍCULO 62 ·

Ypykuéra retã ha ijatykuéra rehegua

Ko Leiguasu ohechakuaa oïha ypykuéra retã, peteïcha heko teéva, oïmava'ekue voi oiko mboyve Estado paraguayó.

ARTÍCULO 63 ·

Ypykuéra reko tee rehegua

Ojehechakuaa ha oñemoañete tekorã katu ypykuéra retã oguerékóva oñangareko ha omombaretévo heko tee hekohaitépe. Upéicha avei oguereko derecho oiporúvo, apyti'ÿre, heko yma, tekoha ñemboguatápe, jeiko oñondivépe, mba'e jererekópe, teko rechaukahápe, ha mba'e reroviapýpe. Upéichante avei oikova'erã heko ymáre nomomarãima guive umi tekorã katu oïva ko Leiguasúpe. Indígena rekokue ñemyesakãme ojehecháva'erã ha ojeporu hekorã katu imba'e teéva.

ARTÍCULO 64 ·

Imba'e rereko oñondivepa rehegua

Indígena retānguéra oguereko derecho oiporúvo yvy oñondivepa tuichakuépe hemikotevê he'i háicha, ha iporānguépe heko tee rehegua ñangareko ha imyakārapu'ã ojerureháicha. Estado ome'ẽ reínteva'erã chupekuéra ko'ã yvy, ha āva ndaikatúi ojejopy, oñemboja'õ, oñembohasa ambue akāre; ndaikatúi avei oĩ oñembojárava hese aréma oipuru haguére, térã ojepe'a deveháre, térã ojeपुरuka; ndopagava'erāi avei impuesto. Ndaikatúi oñemosẽ térã ojeguerova hekohágui ha'ekuéra nomoneĩri ramo upéva ijeheguiete.

ARTÍCULO 65 ·

Derecho ojeparticipávo rehegua

Oñemo'añete indígena retānguérape tekora katu oikévo tetã Paraguái rekovépe, herekopyrã apópe, jeiko porāme, tetã sambyhýpe ha arandukuaápe, teko yma, Leiguasu ha leikuéra he'iháicha.

ARTÍCULO 66 ·

Tekombo'e ha pytyvõ rehegua

Estado omoañetéva'erã ypykuéra reko yma, tenonderãite tekombo'e reheguápe. Oñeñangarekóne avei, ani haḡua ipokāve ohóvo, oñembyai'ỹ ha yky'apa'ỹ haḡua hekoḡa; ani oñemomba'apo reipa chupekuéra, ha ani haḡua teko ambue ojapyhy vai.

ARTÍCULO 67 ·

Jejopy'ỹ rehegua

Indígena-kuéra ndojejopyva'erāi ojapo haḡua tembiapo Estado mba'éva, ha cuartel-pe jehõ; ndohupitýi avei chupekuéra umi tetã rembiapoukapy* oĩva léipe.

Moakãha VI · Tesãi rehegua

ARTÍCULO 68 ·

Derecho tesãi rehegua

Estado oñangareko ha omombarete tesãi, ha'e rupi kóva yvypóra derecho tenondegua ha comunidad rembipota. Avavépe noñemboykéva'erãi Estado ñangarekógui, oje-hapejoko térã oñemonguera haḡua mba'asy opaichagua térã plága; avei oiko jave sarambiguasú ha teko'ýngatu*. Mayma yvypóra ojavóva'erã katúete tembiaporã léi omoïva tesãirã, nomomarãima* guive teko marangatu.

ARTÍCULO 69 ·

Tetã remimoïmby tesãirã rehegua

Estado omboguatáva'erã temimoïmby tesãirã ikatuhápe tembiapokuéra oñomoirũ ha oñomoïmba; tomoï avei tape ikatu haḡuáme oï ñe'êjoja, ha ñopytyvõ Estado ha tetãyguakuéra oñondive.

ARTÍCULO 70 ·

Tekoporãmba ojoapytépe rehegua

Léi rupive oñemohendáva'erã tembiapo tetãygua reko porãrã ha imboguatápe ipyendáva'erã tekombo'e tesãirã ha tekohayguáva ñomoirÛme.

ARTÍCULO 71 ·

Ka'amonge ñevende, hi'u ha jekuera jey rehegua

Mburuvichakuéra ojopýva'erã ani ojejapo ha oñevende ka'amonge ha opáichagua droga tekove mbyaiha; upéicha avei ojokóva'erã pirapire umívagui guare ani ojeporu. Ojopýne avei ani haḡua umi droga ojeporu ojeporu'ý haḡuáme. Léi ha'íne mba'éichapa ojeporúva'erã pohã ramo. Oñemoïne apopyrã oñembo'e haḡua ani ojeporu

droga ha oñemonguera jey haña u mi ojepokuaamava'e-
kuépe hese, atyha tetã mba'e'ỹ pytyvõ reheve.

ARTÍCULO 72 ·

Mba'eapopykue jehecha rehegua

Mburuvichakuéra ojapóne tekotevẽva iporã haña mba'e
apopyre: Hi'upyrã, pohaña, kímikova ha opaite mba'e te-
kove reheguáva, ojejapohápe, ojereru jave ambue tetã ru-
pigui ha oñevende jave. Upéicha avei, Estado ojapóva'erã
ikatúva mboriahu ohupity haña u mi pohã tekotevẽva.

Moakãha VII · Tekombo'e ha Aranduka rehegua

ARTÍCULO 73 ·

Tekombo'e jehupyty ha ma'erãpa rehegua

Maymáva oguereko derecho oñembo'eukávo hekópe
porã, tekotevẽháicha, ojejapoháicha voi opavave tetãygua
ñembo'eukápe. Tekombo'e rembiaporã ha'e: yvypóra-
pe omongakuaapávo hekópe, tekosa'ỹ ñembyai'ỹre ha
py'aguapyrã; ha'e avei tekojoja ha ñopytyvõ jepyso ha
tetãnguéra joaju ñemombarete porã; oñemboaje derecho
humano ha democracia pyenda, oñemombarete tetã ra-
yhu, oñemomba'e guasu Paraguái reko; oñemomgakuaa
apytu'ũ rembiapo; oñemombareteve teko marangatu
ha tapicharayhu; upéicha avei, ojepe'apaite u mi mba'e
oporombojoja'ỹva arandukuaápe. Kuatia moñe'ekuaa'ỹ
opaitéva'erã ha oñembokatupyryva'erã maymávape
omba'apo kuaa haña.

ARTÍCULO 74 ·

Derecho arandu kuaa pyhy

ha ñeporombo'évo jejoko'ỹ rehegua

Oñemoañete tekorã katu ojekuaa pyhývo arandu ha tekojojápe porã ikatúvo maymávape ija ohupityvo yvypóra rehegua ikuaapy, opáichagua mba'ekuaa ha mba'e apo kuaa rehegua katupyry. Oñemoañete avei oñeporombo'évo tekosa'ỹme porã; upevarã tekotevênte upe oporombo'éva ikatupyry añete hembiaopópe ha heko porã, upéicha avei oguereko derecho ombo'évo tembিরerovia ha temiandu ñambuéva.

ARTÍCULO 75 ·

Máva pópepa oiva'erã tekombo'e rehegua

Tekombo'e oiva'erã tetãygua aty pópe ha tenonderãite ñemoñanga, municipalidad-kuéra ha Estado pópe. Estado ombohapéva'erã tembiapopy mitãnguéra temimbo'e omokarapachã haḡua hembí'u mbo'ehaópe ha avei ohupity haḡua hemikotevê mbo'ehaópe umi oguerekokatu'ỹva hepyrã.

ARTÍCULO 76 ·

Estado oja póva'erã katuete rehegua

Mitã mbo'e oikóva'erã katuete. Mbo'ehao tetã mba'évape, upéva reiva'erã. Estado oipytyvõva'erã oiko haḡua ñemoporombo'e mbytepegua, oñeporomokatupyry haḡua mba'e apópe, mba'apo kokuépe, mymba mongakuaápe, industria apópe ha pe yvatevegua térã universitaria-pe; upéicha avei arandu pypukuve ha mba'e apo kuaa rekápe. Ñeporomo'arandu rehegua tembiapo, ha'e Estado rembiaporã tee. Ha ijapópe oikéva'erã avei tetãygua aty. Upe tembiapo ahupity tetã jokuapýpe ha jokuaipe'ỹ, mbo'ehaópe ha mbo'ehaope'ỹ.

ARTÍCULO 77 ·

Ñe'ẽ teépe ñeporombo'e rehegua

Mbo'ehaokuérape iñepyrũrã mitãme oñembo'éva'erã hogaygua ñe'ẽ teépe. Upéicha avei oñemo'arandúva'erã chupekuéra mokõive Paraguái ñe'ẽme. Umi tapicha, tetãygua aty imbovyvéva, noñe'ẽiva guaraníme, oiporavo kuaa Paraguái ñe'ẽ peteiva oñembo'euka haġua.

ARTÍCULO 78 ·

Aporeko ñehekombo'e rehegua

Estado oipytyvõva'erã maymáva ikatupyry haġua mba'a-pópe, oñembo'e rupi chupekuéra upevarã, ikatu haġuaicha tetã oguereko oikotevéva oñakarapu'ã haġua.

ARTÍCULO 79 ·

Universidad ha mbo'eha yvateve rehegua

Universidad ha umi mbo'eha yvateve oguerékóva'erã hembiapo tenondete ramo, oporomoarandu pypuku porãvo, ohekávo arandukuaave ha aporeko kuaave, ha upéicha avei, omosarambívo universidad rembiapo. Universidad-kuéra oiko ijehegui. Oikuaáne ha'ekueraité mba'éichapa oñesãmbyhýva'erã, oikuaáne mba'épa ombo'éva'erã ombojojáma guive tembiaporã ñehekombo'e rehegua Estado omoivare tetã akãrapu'ārã. Oñemoañete ñeporombo'e tekosã'yme. Universidad-kuéra taha'e tetã mba'e térã imba'e'y, oikopyyva'erã léi rupive, he'iva mba'e mba'épa oñembo'éva'erã ipype, ha mba'e tembiapópe ġuarãpa tekovêta título universitario.

ARTÍCULO 80 ·

Viru tekombo'e pytyvorã rehegua

Léipe he'ine oñemoiva'eraha viru oñepytyvõ haġua arandu kuaa, mba'e apo kuaa ha arte-pe ġuarã tenondete umi imboriahuvéva ykekorã.

ARTÍCULO 81 ·

Tetã mba'e teéva tembikuaa rehegua

Ojejapóva'erã tekovetevêva anítei oñembyai umi mba'e, kuation haipyre ha tenda tetã rembiasakue rehegua, arte ha monumento ymaite guaréva, tekove ha mymba yma retepore, mba'e porã ha kuaa arandu apopyre ha upéicha avei umi ko'áva jerére oíva, ha'éva tetã mba'e teee ha oñembyairõ katu oñemyatyrõjeýva'erã. Estado oikuaa ha omboguapyva'erã kuatiápe umíva umi mba'e ojekuaáva oiha ko'ápe, ha oirõ tetã ambuére, ajererukáva'erã ko'ápe. Tetã rembijokuái upevarã oíva oguenohêva'erã tesaráigui umi tetãygua mba'ekuaa ojehai'yva ha umi mandu'arã ojererekóva tetã mba'e tee; oipytyvõva'erã ijehegui omba'apóvape ko'ã mba'e pysyrõme. Ndojeporúva'erãi oimehaicharei umi tetã mba'e tee, noñemoambuéva'erãi, ndojegueroováva'erãi henda ypýgui ha noñeme'êva'erãi virúre ojererahauka hañuáicha tetã ambuére.

ARTÍCULO 82 ·

Iglesia Católica-pe tembiechakuaa rehegua

Ojehechakuaa Iglesia Católica-pe hembiaapo porãngue tetã ñemongakuaápe ha tetãygua mba'ekuaápe.

ARTÍCULO 83 ·

Tetãygua mba'ekuaa mosarambi ha impuesto jepaga'y rehegua

Estado ha Municipalidad nomoíva'erãi impuesto umi mba'e, henohẽmby ha tetãygua mba'ekuaa rerekua rehegua ári. Léipe oíva'erã ko'ã exoneración ha oñemokyre'yva'erã tembiapo ojereru hañua tetãme opáchagua tembiporu tekotevêva oñemba'apo hañua arte-pe, investigación científica ha tecnológica-pe ha

avei oñemosarambi haḡua ko'ã mba'e tetãpyre ha tetã ambue rehe.

ARTÍCULO 84 ·

Ñembosaraikuéra ratapyña rehegua

Estado ohatapyñáva'erã ñembosarái, tenonderãite umi ndaha'éiva profesional, ha omokyre'yva tete mbo'e reko; ome'ẽmbotávo pytyvõ omoiva'erã léipe impuesto jepaga'y ko'ã mba'ére. Õmokyre'yva'erã avei tetãygua oho haḡua umi ñoha'ã oikohápe tetã ambue rupi.

ARTÍCULO 85 ·

Iguýre presupuesto-pe oiva'erã rehegua

Viru tekombo'erã oiva Presupuesto de la Nación-pe nambovyveva'erãi ságui mokõipa (20%) mayma viru Estado-pe ḡuarã oikévagui, ojepapa'yre ojeporúva ambue tetãgui ha añome'ẽreínteva tetãme.

Moakãha VIII · Mba'apo rehegua

Pehẽngue I · Mba'apo rehegua Derecho-kuéra

ARTÍCULO 86 ·

Derecho oiva oñemba'apóvo rehegua

Maymáva tetãygua iderecho oguerekóvo oimeháichagua tembiapo iporãma guive, oiporavova'ekue ijeheguiete ha omboguatáva tindy'yre tekojojápe. Léi oipysyrõva'erã mba'apo opaichagua ha umi derecho ame'ẽva mba'apohárape ndaikatúi ha'e oiporu'yvo.

ARTÍCULO 87 ·

Ñemba'apopaité rehegua

Estado oipytyvõva'erã oĩ haḡua tembiapo maymávape ḡuarã ha oñembokatupyry haḡua hembiapópe tapichakué-
ra, tenondete voi umi mba'apohára tetãyguávape.

ARTÍCULO 88 ·

Ñombojoavy'ỹ rehegua

Noñembojoavyva'erãi mba'apoharakuérape ijypykue re-
ñói rehe, kuimba'e térã kuña haguére, ituja, iḡuaiḡui, térã
imitã haguére, itupã'andu rekóre, henda sociedad-peguáre
ha política térã mba'apohára aty ijeroviaháre. Oimba'ỹva
hetépe térã iñakãme rembiapo oñepysyrõva'erã peteĩrãre
imba'apópe.

ARTÍCULO 89 ·

Kuñanguéra mba'apo rehegua

Kuña ha kuimba'e omba'apóva peteĩchante hembiaporã
katu ha hembiaporã tee mba'apópe, ha syreko katu
oñemotenondéva'erã pytyvõme; oñeñangarekóva'erã
sy rehe ha opytu'úva'erã tekotevẽ háicha, mbovyvérõ
«doce semana». Kuña ndaikatúi oñembogúivo imba'apo-
hágui hyeguasú aja ha opytu'ýva'erã imemby mbovyve ha
imemby ríre avei. Léipe ha'íne kuimba'e ikatuha ndohói
imba'apohápe hambireko imembyha ára.

ARTÍCULO 90 ·

Mitãmba'apo rehegua

Oñemotenondéva'erã mitã mba'apo rehegua derecho-
kuéra oñemoañete heguã chupe okakuaa porãvo, oñe-
moarandúvo ha oñemboheko porãvo.

ARTÍCULO 91 ·

Ara oñemba'apo ha ojepyту'úva'erã rehegua

Hetave oñemba'apórõ ndohasava'erãi ocho aravógui peteĩ árape ha cuarenta y ocho aravo peteĩ semana-pe, arakuépe ramo; léipe oïne mba'éicharõpa ikatu oñemba'apo hetave. Léipe oíva'erã avei mba'éichapa oñemba'apóta umi tenda hesãiyha rupi, ipeligrosoha rupi, ipohyiha rupi, pyharekue oñemba'apórõ ha umi tembiapo oñemondoho'yha rupi. Pytu'u sapy'agua ha umi ary pahápe guáva, ojehepy-me'ëva'erã léi he'iháicha.

ARTÍCULO 92 ·

Mba'apo jehepyme'ë rehegua

Omba'apóva oguereko derecho ojehepyme'ëvo chupe hekópe hembiapokuére, ikatu hañuáicha ha'e ha hogaygua oikove jejopy'yre ha teko marangatu ojerure háicha. Léi he'íne mbovýpa iguýre tekotevẽ oñegana, ha péva oku'eva'erãha ha oguerekóva'erã avei mba'aporepy mbojo'aha año pahapegua, hogayguépe ojehechakuaaha ramogua, jehepyme'ë mba'apo hesãiyva térã ipeligrósova rehegua, óra ipukuvérõ rehegua pyharekue ha pytu'uha ára jave rehegua. Peteichagua tembiapóre peteicha avei ojehepyme'ëva'erã.

ARTÍCULO 93 ·

Mba'apohárape ñuarã pytyvõ rehegua

Estado ohechakuaa ha omokyre'yva'erã empresa-kuérape ko'áva ome'ë ramo imba'apohara-kuérape sueldo ári ambue pytyvõ. Ko'áva ndoikeihína umi jehepyme'ë tapiaguávape ha ambue pytyvõnguéra léi voi omoivape.

ARTÍCULO 94 ·

Ñemongui'y jehepyme'ẽ rehegua

Oñemoañete amba'apóvape noñemongúirivo imba'apohágui, léi he'íva ohupityha peve, upéicha avei ojehepyme'ẽvo chupe virúpe sapy'ante añemosẽrõ mba'eve'yre.

ARTÍCULO 95 ·

Seguridad social rehegua

Léipe oĩne mba'apohára ha hogaygua oguerekova'erãha katuete seguro social. Oñeñeha'áva'erã kóva ohupity ha-ãgua mayma tetãyguápe. Seguridad social ikatu oĩ Estado térã particular y'rõ katu mokõivéva pópe taha'e ha'éva, Estado tapiaite oguerekóva'erã hesápe. Viru ijatýva seguro social-pe ñuarã ndaikatúi ojeporu ambue mba'épe, oíva'erã tapiaite ojepóru huañuáicha hendápe; hetave hañua mante ikatu oñemohenda oĩ porã hañuáme.

ARTÍCULO 96 ·

Mba'apohára joaju rekosã'y rehegua

Mayma omba'apóva Estado térã particular-pe ñuarã oguereko derecho oja'póvo sindicato oikoteve'yre upevarã permiso. Ko derecho ndohupyty'i Fuerzas Armadas ha policía-kuérape. Upeichaiténte avei umi oporomba'apóva ikatu ojapo ijatyha. Avavépe ndaikatúi ojejopy oike hañua peteimba'apohára atyhápe. Estado omoañete hañua peteĩ sindicato ha péva oñemoĩ hañua hembiaapo teépe, tekotevêta ojehai héra institución del Estado upevarã oívape, ha upévantema. Sindicato sãmbhyhára moĩ ha iñemboguata ojeja'póva'erã democracia rekópe, léipe oiháicha; léi avei omoañetéva'erã sindicato sãmbyhára okui'y hañua imba'apohágui.

ARTÍCULO 97 ·

Ñe'ẽ ñome'ẽjoa rehegua

Sindicato-kuéra oguereko derecho omo'ivo oñondivegua tembiaporã ha oñemo'ivo peteĩ ñe'ẽme poromomba'apohára ndive tembiapo ñemboguarã. Estado oipytyvõva'erã oñeñuahẽ hañua jekopytýpe ha oiko hañua ñe'ẽjoa oĩ jave ñontende'ỹ mba'apohápe. Ikatu ojejerure mohe-ndahára pytyvõ.

ARTÍCULO 98 ·

Huelga ha paro apo rehegua

Mayma omba'apóva Estado ha particular-kuérape oguereko derecho ojavóvo «huelga», sapy'ante oĩramo ñontende'ỹ imomba'apohakuéra ndive. Upéicha avei, oporomomba'apóva oguereko derecho ojokóvo mba'apo umícha jave. Ko'ã derecho ko'áva, huelga ha paro rehegua, ndohupytyí Fuerza Armada ha policía-kuérape. Léipe oíva'erã mba'éichapa ojeporúta ko'ã derecho opoko'ỹ hañua umi apopy opavave oikotevẽva rehe.

ARTÍCULO 99 ·

Mba'apopegua léi ñemoañete rehegua

Leikuéra ñemoañete, mba'apo, ñeñangareko ha mba'apoha potí rehegua, ha'e mburuvichakuéra rembiapo tee; ko'áva oguerekóva'erã hesápe leikuéra remimoingue; ha'ekuéra avei ame'ẽva'erã tekojopy umíva umi léi añemomarã ramo.

ARTÍCULO 100 ·

Derecho óga jeguereko rehegua

Mayma tetãygua iderecho oguerekóvo óga hekopeguáva. Estado ombohapéva'erã iñañete hañua ko dere-

cho; ha upevarã omboguatáne tembiapo óga ñemopu'ã rehegua, oikotevêvape ñuarã, ipu'aka hañuáicha hese hepyme'ême.

Pehẽngue II · Tetã rembijokuaipy rehegua

ARTÍCULO 101 ·

Estado-pe omba'apovakuéra rehegua

Mayma tetã rembijokuái oĩ tetãygua rembijokuaipy ramo. Mayma paraguay oguereko derecho omba'apóvo Estado oporomba'apohápe térã ojupívo mburuvicha ramo. Léi rupi oñemohenda porãne mamópa ikatukuaa oñemba'apo Estado-pe ñuarã, taha'e Judicial, porombo'e, diplomacia, consular, arandu hypyve ha apokuaa reka, tetãygua pytyvõ, militar ha policía térã ambue háicha.

ARTÍCULO 102 ·

Derecho oguerekóva Estado-pe ñuarã omba'apóva rehegua

Opaite omba'apóva Estado-pe ñuarã oguereko umi derecho omoíva ko Leiguasu mba'apohárape, tekojojápe opaichagua ñemba'apoha ndive, léi he'íva ohupityha peve, opytare'ỹre tekorañgatu ohupitymava'ekue.

ARTÍCULO 103 ·

Jubilación rehegua

Léi omohenda porã va'erã mba'éichapa umi tetã rembijokuái ojejubiláta tetã remimoimby ñepytyvõ añete rehegua ryepýpe, ojejapo hañua ko tembiapo kóva Estado ñeñangarekópe, ha upévape teike avei maymáva, to-

mba'apo ra'e hína omba'apoháicha Estado rembijokuáirõ. Léi omoañeténe jubilación ojoja haḡua opaite ára, umi Estado-pe ḡuarã omba'apóva gueteri hína rehe.

ARTÍCULO 104 ·

Oñemombe'úva'erãha katuete ojererekóva ha oñeganáva rehegua

Opaite omba'apóva Estado rembijokuái ramo, umi ojupiva'ekue voto rupi jepeve, umi tetã rérape omba'apóva ambue tetã ndive, umi tetã empresa heko jeheguívape momba'apóva, ha amo ipahápe opaite ogana tapiáva Estado-gui, omombe'úva'erã oguererekóva ha oganáva quince día ahasa mboyve ojupi hague ha oheja hague guive imba'apoha.

ARTÍCULO 105 ·

Mokõi sueldo jererekokuaa'y rehegua

Oimeháichagua omba'apóva Estado rembiguáirõ ndaikatúi oguerekóvo mokõi térã hetave mba'apo repy oñondive, ndaha'úi ramo ñeporombo'e repy.

ARTÍCULO 106 ·

Estado-pe omba'apóva responsabilidad rehegua

Opaite omba'apóva Estado-pe ḡuarã ndaikatúi ojehekýivo hembiapokuégui. Ojehekoavy térã hembiaipo vai ramo omba'apohápe, ha'e omyatyrvõva'erã jehepyme'ẽ rupi; upéicha avei Estado oíta responsable omyengovia haḡua upe mba'e'avykue ha ikatu oho hembijokuái ári upe rire.

Moakāha IX · Derecho económico ha Reforma Agraria rehegua

Pehẽngue I · Derecho económico rehegua

ARTÍCULO 107 ·

Mba'apo he ñemumegua libertad rehegua

Maymáva oguereko derecho omba'apóvo omba'aposévape, hekopeguáma guive, tekojojápe porã. Oñemoañete opavavépe oñemu jojávo. Ndojehejava'erã avavépe omba'e mono'õmbaguasu, ha avei ojuhupi ha oñemboguejývo hekope'y mba'erepy ombohasýva'erã ñemu joja porã. Viru poruka hepy ha mba'erepy oporombyaíva ñeme'ẽ, ohekojopýva'erã léi.

ARTÍCULO 108 ·

Mba'erepy gueroguata jejoko'y rehegua

Opaite mba'e ojeja'póva tetãpýpe, ha umi ambue tetãgui hekópe porã ojererúva, ojegueroguatakuua jejoko'yre tetã tuichakue javeve.

ARTÍCULO 109 ·

Mba'e tee reko rehegua

Oñemoañete mba'e tee reko, ha léi ha'íva'erã mamopevépa, ojehechakuua pype oíha akãrapu'ãrã ha jeikoporãrã ha tekoteveha ohupity opavavépe. Mba'e tee reko rehe ndojepokóva'erã. Avavégui ndaikatúi ojepe'ávo imba'e tee, ndaha'úi ramo sentencia judicial rupi, ikatu jepe ojepe'a tetã ha tetãyguá oikotevẽramo, léi rupive. Léi avei omoañeteva'erã jehepyme'ẽ ojepe'a mboyve, peteĩ ñe'ẽme ijára ndive, y'rõ katu sentencia judicial rupi, ndaha'úi ramo vyvguasu rekorei ikatúva ojepe'a Reforma Agraria peñarã, he'iháicha léi upevarã oíva.

ARTÍCULO 110 ·

Derecho mba'e apoha ha apytu'ũ rembiapo rehegua

Opaite mba'e apohára, mba'e moñepyrũhára térã ñemu-hára, ha'e hembiapokue jára tee, léipe oiháicha.

ARTÍCULO 111 ·

Empresa Pública ñeme'ẽ particular-pe rehegua

Estado ombohasáta ramo peteĩ empresa pública térã imba'e oĩva pype, sector privado-pe, omotenondéva'erã ijoguápe umi ipype omba'apovakuérape ha avei umi sector upe empresa ndive ojoajúvape. Léi he'íva'erã mba'éichapa oikóta upe ñemotenonde.

ARTÍCULO 112 ·

Estado mba'éva rehegua

Estado mba'éva'erã opaite mba'e yvyguýpe oĩva ijehegui voi, «hidrocarburos», ha opaichagua mineral, taha'e hatáva, hykúva, térã otimbóva, ojejuhúva tetã tuichakue javeve; ndaha'éima guive ita, yvyrei ha cal-kuéra. Estado ikatu ome'ẽ mávape térã umi empresa tetã mba'e, imba'e'yvape ha ojehe'ávape, apeguáva ha tetã ambuepeguávape, oikuaa ha'ã, oheka, ojepovyvy, ojo'o ha ogue-nohẽ haḡua umi mba'e, oñeme'ẽha ára peve chupekuéra. Léipe oñemoneĩne mba'éichapa ojejapóva'erã ko'ã mba'e ouporã haḡua Estado-pe, umi empresa oñeme'ẽhápe ha yvy jarakuérape.

ARTÍCULO 113 ·

Cooperativa-kuéra rehegua

Estado omokyre'yva'erã ojejapo haḡua cooperativa ha ambue háichagua joaju ojejapo haḡua mba'erepy ha tembiapo techakuaarã, oñemopyrendáva ñopytyvõmbápe ha akārapu'ã oñondivepápe, ha ãvape oñemoañetéva'erã

oiko haḡua ijeheguiete ha poguype'ỹ. Umi pyenda ypyete omombaretéva cooperativa reko, oñemosarambíva'erã tekombo'e tetã ojpóva rupi.

Pehẽngue II · Reforma Agraria rehegua

ARTÍCULO 114 ·

Reforma agraria rembireka rehegua

Reforma Agraria ha'e peteĩ mba'e tenondete omopyrendáva akārapu'ã, okarayguakuérape ḡuarã. Upevarã okarayguakuérape oike añeténe tetã rembiapoguas akārapu'ārãme. Oñeme'ẽva'erã yvy oñeporombojoavy'ỹre, oñembohapéva'erã viru jeporuka ha pytyvõ aporeko, tekombo'e ha tesãirãme; oñemokyre'ỹva'erã cooperativa apo chokokuéra apytépe ha opáichagua ambue joaju; ha oñeñeha'áva'erãha hetave haḡua mba'erepy, toñeindustrialisa ha iñevende tojejapo hekópe ikatu haḡua oñakārapu'ã opáicha okaraygua.

ARTÍCULO 115 ·

Reforma agraria ha okaraygua akārapu'ã pyrenda rehegua

Reforma Agraria ha okaraygua akārapu'ã oñemopyrenda ko'ávape:

- 1 Oĩva'erã impuesto jepaga omokyre'ỹva okarayguápe oprodusive haḡua ha omokangýva yvyguasu jereko; oñemoañetéva'erã umi yvy'i ha tuichaite'ỹva jerereko, ha ijára akārapu'ã, ikatuháicha ha mamó ikatuhápe;
- 2 Ojejapo ha oñemohenda porãve va'erã yvy jeporu ha ñemitỹ reko, ani oñembyai ohóvo yvy, ha oñeñeha'áva'erã avei ajeprodusi pya'eve ha oñeñotỹ hetave mba'e;

- 3 Oñemokyre'ỹva'erã aty ñemitỹrã michĩva ha tuichaitẽ'ỹva;
- 4 Oñemohendáva'erã okarayguápe; oñeme'ẽ chupe ijyvy teerã, ha'éma guive Reforma Agraria-pe mba'e jararã ha ojecháva'erã opytaite haḡua peteĩ hendápe, oĩpa tape ha upéicha avei oñehekombo'e ha oñepohanouka haḡua;
- 5 Oñemoĩva'erã sistema ojehepyme'ẽ porã haḡuáicha chokokuépe imba'erepýre;
- 6 Ojeporukáva'erã viru, hepyete'ỹva ha oporopa'undyva'ỹre, ñemitỹrã térã mymba ñemongakuaarã;
- 7 Oñepysyrõ ha oñeñangareko porã va'erã tekoháre;
- 8 Oñemoĩva'erã seguro agrícola;
- 9 Oĩva'erã pytyvõ kuña okarayguápe tenonderáite umi kuña óga omyakāvape;
- 10 Kuña okaraygua oikéva'erã kuimba'e ndive peteĩcha Reforma Agraria rembiapópe;
- 11 Okaraygua mba'apohárape oñehendúva'erã Reforma Agraria ojejapokuévo ha oñemotenondéva'erã iñorganización oñepysyrõ haḡua hemikotevẽ, ijykeko ha hembikuaa;
- 12 Oñemotenondéva'erã tetãygua Reforma Agraria rembiapópe;
- 13 Oñehekombo'éva'erã chokokue hahogaygua ikatu haḡuáicha ikatupyry ha omba'apo kyre'ỹ tetã akãrupu'ārãre;
- 14 Ojejapova'erã atyha ojekuaaha'ã haḡua yvy, ha ojekuaa mba'ápa oñeñotỹta umi yvy umívape;

- 15 Oñembohapéva'erã ñepytyvõ oĩ haḡua ñemitỹ ha mymba ñemongakuaa, ha ojejapo atyha katupyryrã tembiapo okaraygua rehegua, ha
- 16 Oñemokyre'ỹva'erã okaraygua jeva peteĩ hendágui ambue hendápe, tetãpyre ojehechakuaávo tetãyguua retakue, teko-
tevẽ vaite ha jeikoñondive.

ARTÍCULO 116 ·

Yvyguasu rekorei rehegua

Ikatu haḡuáicha opa ohóvo mbeguekatúpe umi vyvguasu rekorei, léi omañáva'erã umi yvýpa ome'ẽ opu'ã porã haḡua kóga, oĩpa tekotevẽ yvypóra oñasãingóva kokué-
re apytépe ha ojekuaápa ojejapóva'erã okakuaa joja haḡua tembiapo ñemitỹ, mymba mongakuaa, vyvkuéra ha industria rehegua; ha upéicha avei ojeporúpa heko-
pete ha tekotevẽ haichaite umi mba'e ome'ẽva ijehegui voi ha oñeñangarekópa tekoháre. Ojepe'a haḡua ijára-
gui umi vyvguasu rekorei, tekotevẽva Reforma Agraria-rã, asẽva'erã léi peteíteivare ha ojehepyme'ẽva'erã ha'e he'i-
háicha, mba'éichapa ha araka'épa.

Moakāha x · Tetã ñemboguarã rehegua Derecho ha Deber

ARTÍCULO 117 ·

Derecho tetã ñemboguarã rehegua

Tetãyguakuéra, kuña ha kuimba'éva peteicha oguereko derecho oikévo tetã ñemboguatápe, ijeheguiete térã

ambue rupi, he'iháicha ko Leiguasu ha leikuéra. Oñembohapéva'erã kuña oike haḡua umi tetã rembiaporé.

ARTÍCULO 118 ·

Voto mo'i rehegua

Mburuvichakuéra jeporavo ha'e tetãygua rembiaporã tee ha hembiaporã katu. Omopyrenda democracia rekópe; uguata voto rupive, ha péva ha'e maymáva rembiaporã, jejopy'ỹre, jejokuai'ỹre, mávarepa, peteichapa; voto jepapa oikóva'erã tesarekohára renondépe, ha umi ojeporavóva ojepoka voto retakuére ha oikéva'erã joja ra'ãme.

ARTÍCULO 119 ·

Voto mo'i atyha michivévape rehegua

Umi partido político, umi sindicato ha organización social sãmbyyhára ojeporavo haḡua, ojejapova'erã yvate oje'e haguéichante avei.

ARTÍCULO 120 ·

Poravokuéra rehegua

Ha'e poravohára voto rupi mayma Paraguayi oikóva Paraguáiipe, oñembojoavy'ỹre, ombotyma guive 18 ary. Mayma tetãygua, ikatuháicha oiporavo mburuvicharã, ikatu avei ojeporavo mba'evéichagua jejoko'ỹre, ndaha'éima guive umi oiva ko Leiguasu ha ambue Leikuérape. Pytagua oikoitéva ko tetãme oguereko avei derecho ovotávo municipalidad-kuera sãmbyyhára ñemoime.

ARTÍCULO 121 ·

Referendum rehegua

Ñeporanduguasu léi rupive oja'póva Congreso, ikatu oñemoañete térã nahániri. Léi oñe' éva'erã hese.

ARTÍCULO 122 ·

Ñeporanduguasu poguýpe ho'a'yva rehegua

Ndaikatúi oiko ñeporanduguasu ko'ãvare:

- 1 Jekopyty ambue tetānguéra ndive, ha ñe'ẽme'ẽ oikóva hendivekuéra;
- 2 Jepe'a ijáragui imba'éva;
- 3 Tetã pysyrõ;
- 4 Yvýre ñemoĩ mba'éicha pevépa ojeguerekokuaa tui-chakuépe;
- 5 Impuesto ñembyaty rehegua; avei tetã viru ha banco-kuéra rembiapo rehegua; viru ojeporukáva Estado-pe; tetã presupuesto guasu; ha
- 6 Jeporavoguasú tetãpypegua, departamento ha municipio-pe ojejapóva.

ARTÍCULO 123 ·

Tetãygua ikatuha omoñepyrũ léi apo rehegua

Ojehechakuaa umi ovotakuaávape oku'évo ijehegui ha omoñuahẽ Congreso-pe léirã. Léipe ha'íva'erã mba'éichapa upéva oñuahẽva'erã ha mbovy poravohárapa omoiva'erã hese héra.

ARTÍCULO 124 ·

Partido Político-kuéra reko ha rembiaporã rehegua

Partido político-kuéra ha'e máva léi renondépe. Ijáva'erã ipype opaichagua tetãygua, ha hembiaporã ha'e: oipytyvõ mburuvicharã ñemoĩme, ombohape Estado rembiaporã tetã tuichaháicha ha ipehẽngueháicha; ha oipytyvõ tetãygua ñehekombo'épe.

ARTÍCULO 125 ·

Joaju política pegua rekosañy rehegua

Mayma tetãygua oguereko derecho ojoajúvo jejopy'yre Partido ha movimiento Político apópe, oipytyvõ haḡua, democracia ojerure háicha, mburuvicharã jeporavópe, ko Leiguasu ha ambue léikuérape oiháicha; avei ombohape haḡua Estado-pe hembiaporã. Léi oñe'ëva'erã Partido ha movimiento Político-kuéra ñemohenda ha ñemongu'e rehe ikatu haḡuaícha oguata democracia he'iháicha. Juez mante kuation rupive oipe'akuaa Partido ha Movimiento Político-kuéragui imáva reko léi renondépe.

ARTÍCULO 126 ·

Partido ha Movimiento-kuéra ikatuñva ojapo rehegua

- 1 Oñepytyvõuka virúpe térã hembiaporã ñembohapépe atyha ãrõ Estado pytaguávape;
- 2 Ojapo joaju ojeporu haḡuaícha mbarete política apópe; ha
- 3 Oñemoĩ omyengovia haḡuaícha mbaretépe tekosañy ha tekuái tetãygua remimoĩmbýva térã omoĩ peligro guýpe República rekove.

Moakãha XI · Tembiaporã tee rehegua

ARTÍCULO 127 ·

Léi ñemoañete rehegua

Mayma yvypóra ojapóva'erã léi ha'íva. Ikatu oje'e oje'e-séva léire, ha katu ndaikatúi oje'e ojejapo'ỹ haḡua hembia poukapy.

ARTÍCULO 128 ·

Opavave rembipota itenondeva'erāha ha pytyvõ oiva'erāha rehegua

Mba'veichavérõ umi peteiteiva rembipota ndosakuaái opavave rembipota ári. Mayma tetāyguua oipytyvõva'erā oho porā haḡua ko tetā, ha ojapóva'erā katuete umi tembiporā tetāyguaháicha léi oitýva hi'arikuéra.

ARTÍCULO 129 ·

Servicio Militar rehegua

Mayma Paraguayo oñembosako'i ha oñe'armáva'erā oipysyrõ haḡua tetā. Pevarā oñemoi servicio militar obligatorio. Léipe he'íva'erā mba'eichaitépa ojejapóta ko tembiporā kóva. Servicio militar apokuévo oñemboajéva'erā tekovereko. Ha ñorairõguasu mba'e ndoikórõ, nda'ipukuveva'erāi dóse jasygui. Kuña ndojapóva'erāi Servicio Militar, oipytyvõ peve va'erā, tekotevêrõ, ñorairõguasu aja ambue tetā ndive. Umi oikuaaukáva hembireroviapy ndohejaiha chupe ojapo, umíva ojejokuáiva'erā ambue henda tekoteveha rupi. Oñemboheko ha añemboguatávo ko derecho, ndojejapóva'erāi chugui tekojopy ha ndaipohyivéva'erāi servicio militar-gui. Ndaikatúi ojejapo servicio militar léipe oĩyva, téra petei máva yrõ entidad privada provechorānte. Léipe oiva'erā pytaguakuéra pytyvõ rehegua tetā pysyrõme.

ARTÍCULO 130 ·

Tetā pysyrõhare rehegua

Umi oñorairõva'ekue Chákope ha ambue tetā ndive ñorairõ oiko jey ramo, tetā pysyrõpotávo, umíva ojehecharamo ha oñemomba'eguasúva'erā, oñemoiva'erā chupekuéra pensión oiko haḡua jejopy'yre, itenondé-

va'erã tesãĩ ñangarekópe, ha péva reínteva'erã. Viru jehupitype opytáva'erã hekovia ramo hambirekore mitã aky térã oĩmba'ỹva; ko'ápe oikéva'erã avei umi omanómava'ekue ñemoñare ko Leiguasu osẽ mboyve. Ndojepokóva'erãĩ temime'ẽ oñemoĩva tetã pysyrõharépe rehe, ha oñeme'ẽva'erã ojekuaa rehe voi ha'eha chakore. Umi boliviano prisionero-kuéva, ijeheguiete opytaitéva'ekue ko tetãme chakoreichanténte avei ojequerekóva'erã viru jehupitype ha tesãĩ ñangarekópe.

Moakãha XII · Jeroviaukakuéra Leiguasu pegua rehegua

ARTÍCULO 131 ·

Jeroviaukakuéra rehegua

Ojeporu añete ha'gua maymáva derecho oĩva ko Leiguasúpe, oñemoĩ avei jeroviaukakuéra hysýiva ko moakãha kóvape; léi ombohapéva'erã ijeporu.

ARTÍCULO 132 ·

Oho'ỹva Leiguasúre rehegua

Corte Suprema de Justicia ipokatu ha'ívo oĩmeraẽva léi ha oĩvéva tembiapoukapy juez-kuéra oguenohẽva'ekue, ndohoiha Leiguasúre. Omboguatávo kóva ko tembiapo, nosẽva'erãĩ ko Leiguasu ha léi ha'ívagui.

ARTÍCULO 133 ·

«Habeas Corpus» rehegua

Kóva ko jeroviauka ikatu ojerure tapicha ojejopýva, ijehegui térã ambue rupi, tekotevẽ'ỹre ome'ẽ pokatu upe-

varã; oimeraẽva juez de 1ra. Instancia-pe ikatu ojerure ko jeroviauka. «Habeas Corpus» ikatu ojerure:

- 1 Sapy'areirõ guarã: kóva rupi, oimeraẽva tapicha, ohechárõ oñemonambíta katueteha mbaretépe, ojerurekuua oñehesa'yijõ porã haõua ikatúpa añete oiko hese pe ha'e oimo'áva; ikatu avei ojerure juez-pe opi haõua pe tekojopy oíva hi'ári;
- 2 Moñyrõhára: kóva rupi, oimeraẽva tapicha oñemonambíva'ekue hekope'y, ikatu ojerure oñemyatyrõ haõua mburuvicha jejavykue. Juez he'íva'erã ojereru haõua hendápe pe detenido mburuvicha imonambihare marandu reheve; péva oikóva'erã mokõipa irundy aravo ahasa mboyve ejejerure Hague guive. Ndojererúi ramo Juez rendápe, kóva ohóva'erã detenido oí hápe ha upépe ombohapéva'erã tekojoja, ku ojereru ramo guáicha hendápe pe detenido, mburuvicha marandu reheve. Ndaipóri ramo mba'érehepa oñemonambíra'e pe mávape léipe he'iháicha, opoiukáva'erã chugui pya'eporã; oí ramo kuationa pe ñemonambirã ome'ẽva'ekue peteí Juez, ojererahaukáva'erã kóvape kuatiakuéra detenido rehegua; ha
- 3 Genérico: kóva rupi, oimeraẽva tapicha ikatu ojerure oñemyatyrõ haõua oikóva'ekue hese, oñemonambirupi, térã oikomo'áva'ekue hese, ndaha'éima guive peteíva umi mokõí káso tenondeve ojehecháva'ekue. Upéicha avei, ko jeroviauka ikatu ojejerure ojejopy vai ramo petí tapichápe ombyai haõuáicha hete, iñakã térã heko porã, jepémo leitére oikóra'e iñemonambi.

Léi ombohape ha he'íva'erã mba'eichaguaite «Habeas Corpus» pa oíta ha ha'ekuéra ikatúva'erã ojejopy «Esta-

do de excepción» aja avei. Ñemboguata pya'e, mbyky ha reíva'erã ha ikatúva'erã voi Juez omboguata avave ojerure'yre.

ARTÍCULO 134 ·

Amparo rehegua

Maymáva tekove oimo'ã ramo oikoha hese mba'e vai térã ohecha ramo oikóta katuete hese, térã ojepe'áta chugui iderecho térã jeroviauka oíva ko Leiguasu ha ambue léipe, oĩgui peteĩ mburuvicha térã mburuvicha'y ojapóva mba'e hendape'y, térã ndojapóiva ojapóva'erã, ha ndaikatúi ramo Juez omohenda ikáso jepiveguáicha, tekotevẽgui ojehecha pya'e oiko mboyve ivaíva, ikatu ojerure «Amparo» Juez upevarã oívape. Tembiapo upéva pya'e, mbyky ha reíva'erã ha ikatúva'erã «omboguata te-tãyguá aty», upeichava'erãha he'i ramo léipe. Juez oguerekóva'erã pokatu oipysyrõ hañua derecho térã jeroviauka, térã omohenda jey hañua oñesẽ ramo léi rapégui. Umíva oiko ramo jeporavorã rehegua rehe, térã organización política rehe, juez oguerekótava pokatu, ha'eva'erã justicia electoral-pegua. Amparo ndaikatúi ojejerure juicio mbytépe ni órgano Judicial-kuéra rembiapo contra-pe ni umi léi apópe. Léi ombohapéva'erã aporeko ko'áva rehegua. Juez he'íva «Amparo» jerurépe, ikatu ojehecha jey ha oñemoambue avei.

ARTÍCULO 135 ·

«Habeas Data» rehegua

Mayma Tekove ikatúva'erã oikuaa marandu ha dato-kuéra hesegua térã herekopy imba'éva rehegua oíva umi Registro oficial térã privado-ha rupi; ikatúva'erã avei oikuaa mba'éichapa ojeporu umi mba'e ha maerãpa ojeguereko. Ikatu ojerure juez upevarã oívape oñembopyahu, oñe-

moambue térã oñembyaipate hañua umi marandu ha dato-kuéra noĩri ramo hekópe térã opokóta ramo ideréchore.

ARTÍCULO 136 ·

Juez-kuéra ikatúva ojapo ha ho'áva hesekuéra rehegua

Juez oguerekóva pokatu ndaikatúi ohechagívo recurso ojejeruréva chupe umi artículo kóva mboyve oĩva he'iháicha. Ndohechaséi ramo mba'eve'ỹre, oñenjuiciáva'erã upévare ha tekotevẽ ramo, oñemongúiva'erã.

Juez he'íva'erã avei hembiapoukapýpe mamó mevépa oho mburuvicha jejavykue ha ojejuhu ramo mba'evai apo pe tekoavýpe, amonambiukáva'erã mba'e vai apoharépe ha oja póva'erã tekotevẽva oñemoañete hañua pe responsabilidad. Oguereko ramo pokatu omoñepyrũva'erã sumario omyesakã hañua mba'e vai apokue ha omo mbe'úva'erã Ministerio Público-pe, yĩrõ katu ombohásáva'erã kuatiakuéra hesegua hapicha juez ipokatúvape ombosyryry hañua upe tembiapo.

Vore II

Tetã Rekuái Ñemohenda rehegua

Tepysã I · Tetã ha Estado rehegua

Moakãha I · Ñe'ẽ ropytakuéra rehegua

ARTÍCULO 137 ·

Leiguasu pu'akapavẽ rehegua

República léi pavẽ ha'e Leiguasu. Constitución, ñe'ẽ-me'ẽmbyre ambue tetãnguéra ndive, oñemoñei ha oñemoañetéva'ekue, leikuéra Congreso remimoingue ha tembiapoukapy oñemoñeiva'ekue avei upe rire, ko'áva ha'e derecho positivo Paraguáipe ha ojererekóva'erã ovalekuépe ko'ápe hysíi háicha. Oimeraëva omoambueséva kóva ko temimoimby tape omoiva Leiguasu rehe oguata'yre, ojeko'avy ha hembiaapo vaikuére, léi ohekojopyva'erã chupe. Ko Leiguasu ndopytareiva'erãi oñemomarã hague rehe mbarete rupive térã ojehejareise ramo hape tee'y rupi. Ndaikatúi oñembovale mba'e véichagua tembiapoukapy ha tembiapokue opu'áva ko Leiguasu rehe.

ARTÍCULO 138 ·

Orden jurídico ñepysyrõ rehegua

Mayma tetãygua ikatu ojepytao, opaite mba'e ohupityva reheve, umi hekope'y tetãsã ojapyhyva renondépe. Oimeraëva térã tekove aty, taha'e ha'éva rérape, oiy'rõ ko Léi Guasúpe, ojapyhy ramo tetãsã, ndaikatúi ombovale hembiaoukapy ha upévale, tetãygua iderechope porã ikatu opu'ã hesekuéra ha ndojapói ha'ekuéra he'íva. Tetã ambuekuéra ojokupytyva oimeraëva mba'ére umi mbaretépe ajapyhyva'ekue tetãsã ndive, ndaikatúi upe rire ombohéra umi tembiaporã ñomoirũ hague, ojopy haña tetã Paraguáipe omoañete haña umi ñe'ẽ me'ẽmbyre.

ARTÍCULO 139 ·

Tetã reko rechaukaha rehegua

Ko'áva ha'e tetã Paraguái máva reko rechaukaha:

- 1 Tetã Poyvi;
- 2 Tetã Ra'angavoñaha (*sello*)
- 3 Tetã Puraheiguasu.

Léipe oñemoïne mba'eichagua va'erãpa ha mba'éichapa ojeporúne umi tetã máva reko rechaukaha oĩ'ỹva upe Congreso General 25 de Noviembre de 1842 rembiapoukapýpe.

ARTÍCULO 140 ·

Ñe'ẽnguéra rehegua

Paraguái ha'e tetã hembikuaa arandu heta ha iñe'ẽ mokõiva. Estado ñe'ẽ tee ha'e castellano ha guarani. Léipe ha'íva'erã mba'éichapa ojeporúta mokõivéva. Mayma pyykue ñemoñare ñe'ẽ ha opaite imbovyvéva ñe'ẽ ha'e tetã rembikuaa arandu avei.

Moakãha II · Tetã ambue ndive ñomoiru reko rehegua

ARTÍCULO 141 ·

Tetã ambue ndive ñe'ẽme'ẽ rehegua

Umi ñe'ẽme'ẽ ambue tetã ndivegua oñemo'añete porã ha oñemoneiva'ekue léi rupi, hesegua kuartia oñemohasáma-va ojupe, opyta avei tetã leikuéra apytépe ha oñemohe-ndáne ko Leiguasu omohendaháicha artículo 137-pe.

ARTÍCULO 142 ·

Ñe'ême'ẽ ñemondoro rehegua

Umi ñe'ême'ẽ ambue tetã ndive, derecho humano reheguáva ndaikatúi oñemondoro oimehãicha rei, ojejapó-manteva'erã Leiguasu ñemyatyrõrã aporeko rupive.

ARTÍCULO 143 ·

Tetã ambue ndive ñomoirũ reko rehegua

Tetã Paraguái iñomoirũ rekópe omboaje derecho internacional ha ojehekombojoja ko'ã mba'e rupive:

- 1 Tetã jeiko poguype'ỹ;
- 2 Tetãnguéra jeiko ijehegui;
- 3 Tetãnguéra ñombojoja porã;
- 4 Tetãnguéra ñopytyvõ ha tembiapópe ñomoirũ;
- 5 Ñeñangareko derecho humano-re;
- 6 Ysryguasu ojepysóva heta tetãre jeporu joja;
- 7 Tetãnguéra jeike'ỹ ojohekovépe; ha
- 8 Opáichagua dictadura, tetã oporojopýva ha imperialismo, guero'yrõ.

ARTÍCULO 144 ·

Ñorairõ mbotove rehegua

Paraguái ombotove añete ñorairõ, ha katu omoneĩ tetã ñepysyrõ hekopeguáva. Upéva nombyaíri derecho ha ñe'ême'ẽmbyre, oguerekóva Organización de las Naciones Unidas ndive, Organización de Estados Americanos ndive, téra umi tetã ñomoirũ rembiapo ndive.

ARTÍCULO 145 ·

Tetã arigua leikuéra reko rehegua

Tetã Paraguái, jojápe porã ambue tetãnguéra ndive, omboaje leikuéra oiva tetã ári jey ogarantizáva derecho humano, tekoguapy, tekokatu, ñopytyvõ akãrapu'ãrã, tekuáipe, mba'e jererekópe, jeiko ñondivépe ha arandu kuaápe. Ko'ã mba'e oiko haġua oñemoíva'erã oñoñe'eme mokõive Cámara Congreso pegua, tetave tee rupi.

Moakãha III · Tetãygua reko ha Ciudadanía rehegua

ARTÍCULO 146 ·

Tetãygua tee rehegua

Paraguayó térã paraguaya teete ha'e:

- 1 Opaite onaceva'ekue tetãpy'e;
- 2 Máva isy térã itúva paraguayó-va, onacéva'ekue omba'apo jave Estado-pe ġuarã tetã ambuépe.
- 3 Isy térã itúva paraguayó-va, onacéva'ekue ambue tetãme, oúvo Paraguáipe opytaite; ha
- 4 Umi mitã ojejuhu reíva tetãpy'e, ojekuaa'yva itúva ha isy.

Oñemoañete paraguayó-ha, pe pehẽ mbohapyhápe oíva, oikuaauka haguére ipy'apy, omboty vove 18 años. Nombotyí ramo gueteri katu, túva térã isy ikatu oñe'ẽ hese, upéi ha'e okakuaapa rire omoañete.

ARTÍCULO 147 ·

Máva tetãygua jepe'akuaa'ỹ rehegua

Mavave Paraguái ñemoñare teégui ndaikatúi ojepe'ávo inacionalidad, ikatu jepe ha'e orrenuncia ijeheguiete chugui.

ARTÍCULO 148 ·

Derecho ñemboparaguairã rehegua

Pytaguakuéra ikatu oñemboparaguái naturalización rupi; ohechaukáma guive ko'ã mba'e ápe hysýiva:

- 1 Okakuaapamaha;
- 2 Oikómaha iguýre tres años ko tetãme;
- 3 Omba'apomaha ko tetãme oïmeraëva mba'épe; ha
- 4 Teko porã, léipe he'iháicha.

ARTÍCULO 149 ·

Nacionalidad heta rehegua

Nacionalidad heta ikatu ojeguereko ñe'ẽme'ẽ rupi ambue tetã ndive. Ikatu avei, upéicha he'ígui pytagua retã Leiguasu.

ARTÍCULO 150 ·

Nacionalidad ỹre jepyta rehegua

Umi Paraguáiio naturalizado ikatu opyta jey inacionalidad'ỹre iporeỹ'ramo ko'águi, oiỹ're mba'érepa, tres años aja pukukue, upéicha he'írõ Juez, térã ojapyhy ramo ijehegui ambue nacionalidad.

ARTÍCULO 151 ·

Nacionalidad honoraria rehegua

Pytaguakuéra oipytyvõ añete va'ekue Paraguái, ikatu ojehechakuaa potávo, léi rupi oñeme'ẽ chupekuéra nacionalidad honoraria.

ARTÍCULO 152 ·

Ciudadanía rehegua

Ha'e ciudadano térã ciudadana:

- 1 Tekove paraguái teetéva, dieciocho años omboty guive; ha
- 2 Tekove oñemboparaguáiva'ekue naturalización rupi, ohasa rire 2 años oñeme'ẽ hague chupe upe nacionalidad.

ARTÍCULO 153 ·

Ciudadanía jeporu jejoko rehegua

Ojejoko ciudadanía tetãyguágui:

- 1 Ojejapyhýrõ ambue nacionalidad, noĩrima guive ñekuaave'ẽjoja hesegua;
- 2 Juicio rupi oje'érõ upe máva hasyha iñakãme ha ndaikatuiha upévare ojapo mba'eve ijeheguiete;
- 3 Oĩro tekosã reheve, Juez ome'ẽ rupi chupe jeheko jopy.

Ciudadanía jejoko opa, opárõ avei umi causa hesegua léipe oñemboysýva.

ARTÍCULO 154 ·

Poder Judicial añoite ikatúva ojapo rehegua

Léipe oĩva'erã mba'éicharõpa ikatu ojejapyhy nacionalidad ha avei mba'éicharõpa ikatu ojejoko ciudadanía. Poder Judicial añoite oguerekóta pokatu ko'áva ã mba'e omohenda hañua.

Moakãha iv · Tetã Yvy ñemohenda rehegua

Pehêngue i · Apoukapy opaichagua rehegua

ARTÍCULO 155 ·

Tetã yvy pu'akapavẽ ha ñembohasakuaa'ỹ ambue akãre rehegua

Tetã Paraguái yvy araka'eve ndaikatúi oñeme'ëvo, oñembohasávo ambue okãre, ojeporukávo, ha mba'eveicha-vérõ ojehejávo, tasapy'ánte jepe, mavave tetã ambuépe. Umi Estado oguerekóva tetã Paraguái ndive relaciones diplomáticas ha umi tetã atyha oihápe avei ha'e, ikatu ojogua ko'ápe yvy vore oikotevêva omopu'ã ha'gua ipype óga irrepresentación-kuéra rendaguã, ha upéva ojejapóva'erã léipe he'iháicha. Upéicha ramo jepe umi yvy pehẽ akóinte opyta tetã pu'akapavẽ poguýpe.

ARTÍCULO 156 ·

Estado sãmbyhyrã ñemohenda rehegua

Ikatu ha'guáicha oñesãmbyhy ha oñemboguata Estado, tetã yvy oñembojo'a Departamento ha Municipio-pe, ha ãva ko Leiguasu ha leikuéra ha'iha peve oikóva'erã ijehegui iñemboguatápe, ha hekorã ñemoime ha ijeheguiete oipuru haguã opaite mba'e oguerekóva.

ARTÍCULO 157 ·

Capital rehegua

Táva Paraguay ha'e tetã Paraguái tavaguasu ha Estado pokatukuéra renda. Ha'e peteĩ municipio, o'ĩyva mavave departamento-pe. Léipe oiva'erã mamópa ijapy.

ARTÍCULO 158 ·

Servicio tetãme ñuarãva rehegua

Departamento ha municipio-kuéra ryepýpe oñemoĩtarõ apopyrã ohupityva tetãygua maymavépe, upe guive oñemboguata haña, léi rupive oñemoiva'erã.

ARTÍCULO 159 ·

Departamento ha municipio-kuéra rehegua

Oñemoĩ ypýtarõ, ha avei oñembojoaju térã oñemo-ambuéta ramo Departamento ha itavaguasukuéra, municipio ha distrito-kuéra, léi rupive ojejapóva'erã, ojequerekóvo tesa renondépe mba'éichapa oĩ ñakãrapu'ãme, yvypóra retakue ipype ha tekoha rekópe, kuaha rechaukapy ha tembiasakuépe.

ARTÍCULO 160 ·

Región-kuéra rehegua

Departamento-kuéra okatu ojoaju ha ojapo hikuái región, upéva rupive ikatútarõ oñakãrapu'ã pya'eve umi comunidad hyepýpe oiva. Léi he'iva'erã mba'éichapa upéva oikóta ha oku'éta.

Pehẽngue II · Departamento-kuéra rehegua

ARTÍCULO 161 ·

Departamento sãmbyhya rehegua

Departamento oisãmbyhýva'erã peteĩ Tekuaitára ha peteĩ Junta Departamental. Ko'ãvape oiporavo ha omoiva'erã tetãyguakuéra upe departamento pegua ivóto rupive, jeporavo guasu tetãpýpe oiko jave, ha oiva'erã hembia-pópe cinco años pukukue. Tekuaitára ha'e upe Departamento-pe Poder Ejecutivo rérape omboguatáva tetã

rembiapo. Ndaikatúi ojeporavojo'a. Léi ha'íne mba'écha-pa oñemoiva'erã Junta Departamental-kuéra ha mba'épa hembiaporã.

ARTÍCULO 162 ·

Oñekotevêva rehegua

Tekuitára ramo ojeiko haḡua tekotevê:

- 1 Taha'e paraguayoteete;
- 2 Tombotýma treinta año; ha
- 3 Tonace raka'e upe departamento-pe, ha toikoitéma ra'e upépe peteĩ año guivénte jepe;
- 4 Tekuitára ramo ndaikatúi oiko umi Presidente ha vicepresidente ramo ikatu'ýva avei. Ndaha'éirõ upe Departamento-gua voi, tekotevêta oikóma upépe cinco áñonte jepe. Mokõive ara pa'ũ ojepapáva'erãi jeporavo oiko mboyve guive.

Junta Departamental miembro ramo ojeiko haḡua tekotevê Gobernador-pe ḡuarã oñemoivante avei; edad-pe katu veinticinco año omboty guive ikatúma.

ARTÍCULO 163 ·

Tembiaporã rehegua

Departamento rekuái rembiaporã ha'e:

- 1 Ombojoaju municipalidad-kuéra rembiapopy upe Departamento pegua; omboguata umi apopyrã upe Departamento-pe oñekotevêva, tape apo, energía ñemoĩ, y hesãiva jeguereko hamba'e; omomyiva'erã municipio-kuérape ojoaju ha oñopytyvõ haḡua hembiaapo teépe;

- 2 Ombosako'i apopyrã Departamento akãrapu'arã rehegua; péva aguatáva'erã apopyrãguasu tetãmegua ndive; oja-póva'erã avei presupuesto año jey jeýre oike hañua tetã presupuestoguasu ryepýpe;
- 3 Omboguata Departamento rembiapo pytyvõme Gobierno Nacional oja-póva ndive, tenonderãite voi tesãi ha tekombo'e reheguápe;
- 4 Omoimba omba'apo hañuáicha umi Consejo de Desarrollo Departamental; ha
- 5 Ambue tembiaporã Leiguasu ha leikuéra omoïva.

ARTÍCULO 164 ·

Viru tembiapópe ñuarã rehegua

Viru oikotevêva Departamento hembiapópe ñuarã ha'e:

- 1 Umi impuesto, tasa ha contribución vore, ko Leiguasu he'íva;
- 2 Umi viru ombohasáva chupe Gobierno Nacional,
- 3 Umi viru ha'ete omono'õva léipe he'iháicha, ha avei temime'ẽ ha hejapyre chupe ñuarãva; ha
- 4 Umi ambue viru mono'õrã recurso léi omoïva.

ARTÍCULO 165 ·

Intervención rehegua

Poder Ejecutivo ikatu ointervenir Departamento ha municipio-kuéra, omoneĩ rire Cámara de diputado, ko'ã kásope:

- 1 Ojerurérõ Junta Departamental térã Municipal, teta teeve rupi;

- 2 Oñemboja'opárõ Junta Departamental térã Municipal ha upéicha rupi ndaikatuvéi omba'apo; ha
- 3 Ojeporuvai ramo iviru, upéicha he'írire Contraloría General de la República.

Intervención oikóva ndaikatúi ipukuve noventa días-gui, ha upépe hesakārõ oiko hague upe punto 3-pe ha'íva, Cámara de Diputado, tetave tee rupi, ikatu omongúi gobernador térã Intendente-pe; upéicharõ Tribunal de Justicia Electoral ombosako'íva'erã jeporavo ipyahúva upégui osẽ hañua okuiva'ekue rekoviarã; péva oikóva'erã umi noventa días oúvape Cámara de Diputado oguenohẽ haguépe tembiapoukapy.

Pehẽngue III · Municipio rehegua

ARTÍCULO 166 ·

Jeku'e jehegui rehegua

Municipalidad ha'e temimoĩmby sãmbyhyrã tetãyguáva hendapegua oguerekóva; ha'e máva léi renondépe, ha hembiaporã ryepýpe oku'e ijeheguiete mburuvicha ñemoĩme, tembiapo ñemboguatápe, ha iléi teerã apópe, avei ha'e aeténte'e oku'e viru ñembyaty ha iporúpe.

ARTÍCULO 167 ·

Municipalidad sãmbyhy rehegua

Municipalidad-kuéra oisãmbyhýva'erã peteĩ intendente ha peteĩ Junta Municipal, ivóto rupi ohupíva umi ikatúva hekopete ovota.

ARTÍCULO 168 ·

Tembiaporã katu rehegua

Municipalidad-kuéra rembiaporã yjyvýpe ha léi he'i háicha, ha'e ko'áva:

- 1 Tekosã'ỹme omba'apóne opaite mba'e ikatúva apópe, tenondete táva moporãme, tekoha ñangarekópe, teko-tevẽmby ñemoïme, ñemoporombo'épe, teko jechaukápe, ñoha'ã vy'ápe, mbohupa rembiecharãme, tesãirã ha jeiko porãrã ñangarekópe, viru jeporukarã ñemoïme, aty jesa-rekorã ha policia ñemoïme;
- 2 Oiporukuaávo imba'erekopy ha oja'póvo chugui oja'póséva ohecha porãve háicha;
- 3 Oja'póvo presupuesto oikéva'erã rehe ha oje'poruva'erã rehe;
- 4 Oguerekóvo avei imba'erã tetãme ñuarã oikévagui,
- 5 Omohendávo hekópe porã mbo'ýpa ojehepyme'ẽva'erã chupe servicio oja'po añete va'ekuére, ahasa'ỹre hepykué-gui ijapopyrã;
- 6 Oguenohẽvo ordenanza, reglamento ha opaite tembiapoukapy;
- 7 Ikatúvo oje'poruka chupe viru, Estado mba'éva ha mba'e'ỹva, tetãpýpe ha ambu tetã rupi;
- 8 Ombohekorãvo ha uguerekóvo hesápe tetãygua ñemo-mýi opáichagua mba'yru jeiko; ha
- 9 Oja'póvo opaite mba'e omo'iva chupe ñuarã ko Leiguasu ha ambue leikuéra.

ARTÍCULO 169 ·

Óga ha yvy jererekóre, jehepyme'ẽ rehegua

Municipalidad-kuéra ha umi Departamento-pe ñuarã opytapaite impuesto inmobiliario repykue. Opyta avei ipó-pe imono'õ. Cien oñemono'õvagui, setenta opytáva'erã municipalidad-pe, quince departamento-pe ha quince hembýva katu oñemboja'ova'erã municipalidad-kuéra iviru'ivévape, léipe oiháicha.

ARTÍCULO 170 ·

Guerokopy ñangareko rehegua

Mba'evéichagua institución del Estado, taha'e ra'e umi oiko poguype'ýva, térã umi ijehegüetéva viru jerereko ha iporúpe, térã umi descentralizádova, ndaikatúi oñemo-mba'e Municipalidad-pe ñuarã oñemono'õva'ekuére.

ARTÍCULO 171 ·

Categoría rehegua

Municipalidad, rekorã ha peteĩteiva mba'e categoría-pa oguereko, he'íva'erã léi, ahechakuaápype tekove retakue, iñakārapu'ã katu, mamoitépa oĩ, hekohápa mba'éicha, moõ mevépa ikuaarandu, mba'épa hembiasakue, ha opaite mba'e ikatúva oipytyvõ opu'ã haña. Municipalidad-kuéra ikatu oñomoirũ ojapo haña oñondive hembiaporānguéra ha, léi rupi, ambue tetāmegua municipalidad ndive.

Moakãha v · Fuerza pública rehegua

ARTÍCULO 172 ·

Ipype oïva rehegua

Fuerza pública-pe oïke fuerza Militar ha Fuerza Policial-kuéra añoiténte.

ARTÍCULO 173 ·

Fuerza Armada-kuéra rehegua

Fuerza Armada-kuéra ha'e peteĩ institución oñemohenda tembiaporã tapia ñuarãicha, profesional, ikatu'ỹva ija-tyñe'ẽ, iñe'ẽrendúva Estado-pe ha Leiguasu ha ambue leikuéra he'ívape. Oĩ oñangareko hañua ani jepoko tetã yvýre, ha oipysyrõ hañua mburuvichakuéra vóto rupi ogehupiva'ekuépe, he'i háicha ko Leiguasúpe ha ambue leikuérape. Léipe he'íne mba'éichapa oñe'organizáva'erã ha mboýnepa ypypeguakuéra.

Militar-kuéra servicio activope oïva omba'apóne he'i háicha léi ha reglamento-kuéra oñemoïva, ha ndaikatúi ojeafiliávo partido térã movimiento político-pe, ha no mba'apóiva'erã mba'evéchagua política-pe.

ARTÍCULO 174 ·

Tribunal Militar-kuéra rehegua

Tribunal Militar-kuéra ohuzgáva'erã tembiapovaikue militar pa'ümegua mante, umi ojehecháva upeichaha léi rupi, ha oja'póva militar oïva servicio activo-pe. Umi Sentencia omoïva'ekue Tribunal Militar, ikatu ojehecha jey Justicia Ordinaria-pe.

Oiméva tembiapovaikue ojehecháva voi ojecastigava'erãha mokõivéva tribunal-pe, ndohasáva'erã tribunal Militar-pe, noiméi guive upe tembiapo vai oja'póra'e peteĩ

militar oïva servicio activo-pe. Ndojekuaaporãi ramo mba'etépa, ohasava'erã delito común-va ramo. Oñeñorairō jave ambue tetã ndive mante ikatukuaa ohuzga civil-pe ha militar retirado-pe, he'i háicha léi.

ARTÍCULO 175 ·

Policía nacional rehegua

Policía nacional ha'e peteĩ institución profesional ikatu'ỹva ijatyñe'ẽ oñemohendáva tembiaporã tapiarãicha, iñe'ẽrendúva mburuvichakuéra Poder Ejecutivo omoivape oñangareko haḡua anítei oiko sarambi tetãpýpe. Ko Leiguasu ha umi ambue leikuéra he'ívare oĩ oñangareko haḡua anítei oiko sarambi, oñemboaje haḡua maymáva derecho ha ojepoko avavére heko'ỹme, ha upéicha avei opaite oguerékóvare; oĩ ojoko haḡua ani oiko tembiapovai, ojapo haḡua mburuvicha imoimbyre he'íva, ha omyesakã haḡua, Juez-kuéra poguýpe, tembiapovai. Léipe oñembohysýine mba'eichaitépa oñemohendáva'erã ha mba'épa hembiaporã. Policía nacional-pe oisãmbyhýva'erã peteĩ oficial mburuvicha ipypeguavoíva. Policía-kuéra ndaikatúí ojeafiliávo mba'evéichagua partido térã movimiento político-pe ha ndoguerékóiva'erã actividad política. Policía ijeheguirekóva, ikatu oĩ léi rupi, he'íva'eráva avei mba'erãpa oñemoi ha mba'épa hembiaporã, ambuekuéra Estado pokatu ryepýpe ha municipalidad ryepýpe

Moakāha VI · Estado política económica rehegua

Pehēngue I · Tetā akārapu'ā rehegua

ARTÍCULO 176 ·

Akārapu'ā mongakuaa rehegua

Tetā nēmboguata herekopy rehegua ohekava'erā tetā akārapu'ā oñondivepa ha arandukuaa peḡuarā. Estado oñeha'āva'erā omongakuaa akārapu'ā, oipurukuaávo opaite mba'e oguerekóva upevarā, ikatu haḡuáicha okakuaa mbarete porā tetā economía; omoivévo oñemba'apo ha ḡua ha heta hetavévo herekopy ha oasegurávo iporā porāve haḡua ohóvo tetāyguá rekove. Upevarā oñembohysýine tembiaporā tetā tuichakuépe ḡuarā, ikatúva'erā omopetei ha ombohape opaichagua mba'apo tetā economía mopu'āharā.

ARTÍCULO 177 ·

Apopyrā reko akārapu'ārā rehegua

Apopyrā oñemoiva tetā akārapu'ārā, particular-kuéra ikatu omboguata térā nahániri ha Estado peḡuarānguéra katu oñemboguatáva'erā katuete.

Pehēngue II · Viru ñeorganiza rehegua

ARTÍCULO 178 ·

Mba'e herekopy Estado mba'éva rehegua

Estado, ojapo haḡua hembiaaporā tee, omoï impuesto ha ambue háichagua viru ñemono'ō ha mba'e jerereko; oguenohē ha'ete térā ambue rupi umi mba'e rekopy oiva ipoguýpe, ha omoï mba'éichapa ajehepyme'éva'erā

chupe umi mba'e rehe, tekojojápe ha ouporã haḡuáicha tetã remikotevẽme; omoĩ ha omohenda hembiaporã ha omono'õ hembiaapo repy; oiporu viru ko'águi térã ambue tetãgui omba'apo haḡua tetã akãrapu'ãrãre; omoĩ porã tetã viru jerereko ha ojapo mbo'ereko* viru rehegua.

ARTÍCULO 179 ·

Tributo-kuéra ñemoĩ rehegua

Maymáva tributo, taha'e ha'eháichagua ha tahéra héra háicha, oñemoiva'erã léi rupive añoiténte, ahechakuaávo viru reko ha oñondive jeiko rehegua tekojoja, ñemongu'e tetã akãrapu'ãrãme ou porãva. Léi añoite avei amoiva'erã pe tributo pyrenda, máva umi ohepyme'ětava ha mba'éi-chatapa pe mbo'ereko tributo rehegua.

ARTÍCULO 180 ·

Impuesto jo'a rehegua

Ndaikatúi peteĩ impuesto pyrenda ojeporu jeývo oñemoĩ haḡua ambue impuesto. Tetã ambuekuéra ndive, Estado ikatu, ñekuave'ẽ joja* rupi, oñemoĩ peteĩ ñe'ẽme ani haḡua oikótei pe impuesto jo'a.

ARTÍCULO 181 ·

Tributo jojareko rehegua

Jojareko ha'e tributo pyrenda. Mba'evéichagua impuesto ndaipohyietereíri va'erã ipu'aka'y haḡuáicha hese tetãygua. Oñemoivo, ojehechakuaáva'erã mboy pevépa ikatu ohepyme'ẽ peteĩ tetãygua ha avei tetã economía mba'échapa oĩ.

Tepysã II · Estado yta ha
iñorganización rehegua

Moakãha I · Poder Legislativo rehegua

Pehẽngue I · Opaichagua disposición
rehegua

ARTÍCULO 182 ·

Oiva ipype rehegua

Poder Legislativo omboguata Congreso ha kóva ryepýpe oĩ Cámara de Senadores ha Cámara de diputados. Umi miembro teete ha ipyruharakuéra, mokõive camara-ygua, ojeporavova'erã tetãyguá ijeheguiete, léipe he'iháicha. Umi miembro pyruhára oipyrŪva'erã titular-kuérape ko'áva omanórõ, ohajárõ icargo térã ojepe'a ramo chuguikuéra ipokatu, periodo constitucional rembyre pukukue aja, térã oĩ aja pokatu'y hi'arikuéra. Ambue caso-pe, jepyru oñemohendáva'erã peteiteiva cámara reglamento-pe he'i háicha.

ARTÍCULO 183 ·

Congreso-pe ñembyaty rehegua

Mokõive Cámara mante ijatývo Congreso-pe, ikatu oja-po ko'ã mba'e:

- 1 Ohendu ñe'ẽme'ẽ oja póva Presidente de la República, Vicepresidente ha Corte Suprema de Justicia peguakuéra, ojapyhývo hembiaporãnguéra,
- 2 Omoneĩ térã ombotove República Presidente oheja sapy'a haḡua icargo ko Leiguasúpe he'iháicha.

- 3 Omoñeĩ pytagua FFAA-pe oike haḡua tetã ryepýpe ha osẽ haḡua okápe FFAA ko'apeguáva, ndaha'éima guive mba'eporã rechaukavoreínte.
- 4 Omoḡuahẽ mburuvichakuéra Estado térã sãmbhyha ambue tetã rupigua; ha
- 5 Oimevéva tembiaporã ha'íva ko Leiguasúpe.

Presidente Cámara de Senadores pegua ha Cámara de Diputados pegua omyakáva'erã umi congreso ñembyaty; amóva Presidente ramo ha kóva katu Vicepresidente ramo.

ARTÍCULO 184 ·

Ñembyatykuéra rehegua

Mokõive cámara Congreso pegua oñembyatýva'erã jepiveguáicha ary pukukue aja, primero de julio guive 30 de junio peve, ha opytu'úva'erã 21 de Diciembre guive primero de marzo peve, ha péva pe árape omombe'úva'erã hembiapokue República Presidente-pe. Mokõive Cámara oñohenóiva'erã aty hi'arapegua'yã térã oipysóva'erã iñembyatykuéra upéicha he'irõ iryndy vorégui peteĩ voto rupive oimeraẽva umi Cámara; ikatu avei ko'ã mba'e oiko Comisión Permanente del Congreso upéicha he'irõ mbhapy vorégui mokõi voto rupive, térã Poder Ejecutivo he'irõ decreto rupive. Presidente Congreso pegua térã Comisión Permanente-gua ohenóiva'erã ñembyatyã 48 aravo ohasa mboyve. Upéichante avei ojejpova'erã oíta ramo aty ñembojoapy. Umi aty oikóva hi'arape'y añehenóiva'erã ojehecha haḡua peteĩ térã hetave mba'e ojekuaa porãva, ha opávo tembiapo, oñembotyjeýva'erã.

ARTÍCULO 185 ·

Cámara aty añondiveguáva rehegua

Cámara mokōivéva ijatýva'erã oñondive upéicha ohechauhápe ko Leiguasu térã Congreso ñembohekorã, ha péva avei ombohapéva'erã mba'éichapa oñemongu'éta. Ovale haḡua upe aty oíva'erã upépe mokōivéva Cámara retakuégui mbyte rupi ha peteive hi'ári, noiméi ramo ko Leiguasu ojerure tetave tee tuichavéva. Tembiapoukapy osēva'erã umi oíva apytégui omonei ramo hetavéva. Congreso pegua Camara-kuéra jevotahápe ojerereko mayoría simple ramo mbytere ári oíve ramo peteĩ ipypeguakuéragui; mayoría de dos tercios he'ise mbohapy vorégui mokōi ojepapávo ipypeguakuéra oíva atýpe; mayoría absoluta he'ise «quorum legal» ha mayoría absoluta de dos tercios mbohapy vorégui mokōi ojepapávo peteiteiva Cámara pegua retakue. Ijaty ramo oñondive mokōive Cámara péichante avei oñentendéva'erã mayoría-kuéra rehegua. Péichante avei añontendéva'erã «quorum» ha mayoría oimeháichagua temimoĩmby ojeporavova'ekue voto rupive, taha'e ha'éva, oĩ háicha ko Léi Guasúpe.

ARTÍCULO 186 ·

Comisión-kuéra rehegua

Cámara-kuéra omba'apóva'erã oñondivepa ha avei aty'ivépe peteĩ Cámara pegua térã mokōive pegua oñondive. Opavaité umi aty'ípe oikéva'erã, ikatuhaguéicha, bancada-kuéra retakue oíva pe Cámara-pe, jojara'ãme. Oñepyrũvo tembiapo, ary pyahúpe, mokōivéva Cámara omoíva'erã icomisión-kuéra ipytywōhára. Ko'áva ikatu ojerure informe térã temiandu opáichagua tapichápe ha tetã remimoĩmbýpe térã ha'e'ỹvape, omopyenda haḡua hembiaapo ha oguata porãve haḡua Congreso rembiapotee.

ARTÍCULO 187 ·

Poravo ha iñeime pukukue rehegua

Senador ha Diputado-kuéra, titular ha suplente, ojeporavóva'erã oñemoĩ jave avei Presidente de la República. Ko'ã léi apohakuéra oĩva'erã cinco ary pukukue hembia-pópe, primero de julio guive, ha upéi ojeporavokuaajey. Oime ramo Cámara de Diputado pegua ipore'ỹva, oikéva'erã hekovia ipyruhára upe Departamento peguáva; Cámara de Senadores-pe katu oikéva'erã umi ipyruhára Tribunal Electoral omoañeteva'ekue.

ARTÍCULO 188 ·

Juramento térã ñe'ẽme'ẽ rehegua

Senador ha Diputado-kuéra, oike ypývo peteĩva Cámara-pe, oja-póva'erã juramento térã ñe'ẽme'ẽ omba'apota-ha hekoitépe upe apykápe ha oja-potaha ko Leigua-su he'iháicha. Mavavéva Cámara ndaikatúi omoñepyrũ hembia-pa ijatypaite mbovyve tetave tee. Mbovyve oirõ, ko'áva ikatu ojopy umi ou'ỹvape ijaty haġua, pe Cámara rembiapoukapýpe he'i háicha.

ARTÍCULO 189 ·

Senador-va hekove pukukue aja rehegua

Umi República Presidente ramo oĩva'ekue, tetãy-gua remimoĩnguéva, oikóta chuguikuéra senador oikove aja pukukue, noiméi ramo ra'e oiko hesekuéra juicio político ha ojejuhu hembia-povai hague. Ndoikéi ha'ekuéra ojepa-pávo quorum-rã. Ikatu oñe'ẽ ha ndaikatúi ovota.

ARTÍCULO 190 ·

Reglamento rehegua

Mokõivéva Cámara oja-pova'erã iñembohekorã. Mbohapy vorégui mokõi voto rupive he'íma guive, ikatu oñemo-

ñe'ẽ térã ohova'api oïmeraẽva ipypeguápe, ndojapóirõ hekópe hembiaapo, ha ikatu voi omboyke chupe sesenta ára peve dieta'ỹre. Tetave tee rupive ikatu omongúi chupe noimbaporãirõ hetépe ỹrõ iñakãme, upéicha he'i rire Corte Suprema de Justicia. Oĩ ramo ojehekýiva hembia-pógui, ikatu Cámara he'i mba'épa ojejapóta, mbytere ári peteive voto rupi.

ARTÍCULO 191 ·

Jepoko'ỹ rehegua

Mavave Congreso-yguáva ndaikatúi ojegueraha Juez re-nondépe he'iva'ekuére hembia pohápe. Mba'evéchagua Senador térã Diputado ndaikatúi oñemonambi ojepo-ravoha ára guive hembiaapo paha ára peve, ndojehuí mba'éro hese ojapo javete marã omereséva ñembokoty. Upéicha ojuhúro, mburuvicha oñangarekoukáva'erã hese hógape, pévape oñemoġuahêva'erã kuation hese. Juez omoñepyrútáro juicio peteĩ Senador térã Diputado contra-pe, tenonderãite omoġuahêva'erã Cámara oihápe kuation he'iva tembiapovai oñembojaha hese. Pe Cámara ahesa'ỹijóva'erã ha mbohapy vorégui mokõi voto rupive he'iva'erã opytápa ỹrõ nahániri justicia pópe. Opyta ramo justicia pópe, ojepe'ava'erã ichugui jepokokuaa'ỹ oguerekóva léi apoha hekópe.

ARTÍCULO 192 ·

Informe jerure rehegua

Mokõive Cámara ikatu ojerure ambuekuéra Estado pokatúpe, moimbyre ijeheguívape, oñemboviru teéva ha des-centralizado-kuérape, ha avei tetã rembiguaikuérape, tomombe'u tekotevẽ jave umi mba'e kuaapyrã opavave oikuaaséva. Umi péicha oñeñatõiva, tekotevẽ ombohováí arapa'ũ oñemoivape, ndaikatúiva michive quince áragui.

ARTÍCULO 193 ·

Ñehenói ha ñehakã'i'o rehegua

Peteicha mokõive Cámara, tetave tee rupive, ohenoiakuaa ha ohakã'i'o peteiteiva Ministro-pe ha ambuekuéra tetã rembiguái omanda guasúvape; avei umi amyakã ãrõ omboguatávape moĩmbyre ijeheguíva, oñemboviru teéva ha descentralizado-kuéra, umi empresa oĩhápe hetave viru Estado mba'éva, particular mba'évagui, oñemyesakã jave petei léi térã oñehesa'ỹijo jave hembiapokuéra reheguáva. Porandukuéra oñemoġuahēva'erã pe oñehenóivape cinco ára mboývete jepe. Ndaipóri ramo ojoko vaite mba'éva chupe, umi oñehenóiva oho katuetéva'erã, ombohováiva'erã umi porandúpe, ha omyesakãva'erã opa mba'e ojekuaaséva. Léi he'íva'erã mba'éichapa ija hetavéva ha imbovyvevakuéra umi porandu apópe. Ndaikatúi oñehenói ha oñehakã'i'o República presidente, Vicepresidente-pe ni Poder Judicial mboguatahakuérape hembia-po tee reheguáre.

ARTÍCULO 194 ·

Voto de censura rehegua

Pe añehenóiva ndohói ramo Cámara oñehenoihápe, térã pévape nahesakãiramo he'íva hembiapokuére, upéicharõ, mokõivéva Cámara, tetave mbohapy vorégui mokõi voto rupive, ikatu he'i ndojapoporãiha hembia-po ha ojerure República Presidente térã pe tetã rembiguái ruvichápe oñemongúi haġua. Noñeguahēirõ petei ñe'ēme jeja'orã ndaikatumo'avéima ojepoko upe tema-re, upe Ministro ãrõ tetã rembiguái oñehenóiva rehe, upe ary pukukue.

ARTÍCULO 195 ·

Comisión myesakãharã rehegua

Mokõivéva Cámara omoikuaa oñondive Comisión oñeha'áva omyesakã opavave mba'e ojekuaaséva, ha avei

miembro-kuéra reko reheguáva. Oguahêva'erã umi Cámarape ha omoïva'erã ipópe kuaapyrã ha kuatia oikotevêva; umi omyakã ha omboguatavakuéra Estado moïmbyre ijeheguíva, ha oñemboviru teéva ha descentralizado; umi imoïmbyre omomba'apóva viru Estado mba'éva; avei mba'eapoha hetavehápe viru Estado mba'éva; tetã rembijokuaikuérahaha aveí particular reínteve. Léipe oïva'erã mba'e tekojopýpa oñeme'ëta umi ndojapóiva-pe ko tembiaporã kóva. Ndaikatúi oñehakã'i'õ República Presidente-pe, Vicepresidente, Ministro ha Juez-kuérape, hembiaipo tee reheguápe. Comisión-kuéra myesãkãkarã rembiapo ndopokóva'erãi Poder Judicial rehe, tembiapo ha'émente ojavóvare; ndaikatúi avei ambyai umi derecho ha moañetekuéra omoïva ko Leiguasu, hembiapógui osêva ndojopýi Tribunal-kuérape ha nomomichĩri juez-kuéra he'ívape, péva nde'iséi umi osêva investigación-gui ndaikatuiha oñemoguahẽ justicia-pe. Juez-kuéra ojapoukáva'erã, léipe he'iháicha, umi tembiapo ñemyesakãrã chupe ojejeruréva.

ARTÍCULO 196 ·

Ojogueraha'yva rehegua

Ikatu ojeoporavo, ha katu ndaikatúi omba'apo léi apópe: mbohapeharakuéra institución del Estado peguáva, jokuaipe ha ambue mba'apohára ohepyme'ëva chupe Estado térã Municipio, oĩ aja pukukue hembiapópe. Ndoikéi ko'ã mba'e ikatu'yvape: mba'apo ijyképe tekombó'ëpe ha arandukuaareképe. Mba'evéchagua diputado térã Senador ndaikatúi oĩ umi mba'apoha ojavóva tetã rembiapopýpe, térã Estado-gui oguerekóva hembiaporãme, ni oiko mbohapehára térã oiko umíva rérape, ha'ete voi, yĩrõ ambue tekove rupive.

ARTÍCULO 197 ·

Ikatu'ỹva rehegua

Ndaikatúi oñemoĩ candidato ramo senador térã diputado-rã:

- 1 Umi ojehekojopýva sentencia añete rupive ha ojepe'áva chugui tekosã'ỹ, hi'areha javeve hekojopy;
- 2 Umi ojehekojopýva ikatu'ỹ haḡua omba'apo Estado-pe ḡuarã, ipuku aja javeve hekojopy;
- 3 Umi ojehekojopýva hembiapovaikuére mburuvicha jeporavópe, hekojopy pukukue javeve;
- 4 Juez-kuéra, umi omba'apóva Ministerio Público-pe, Estado-pegua Procurador General, táva pysyrõhára, umi oĩva Contraloria General de la República-pe, ha umi oĩva Tribunal Superior de Justicia Electoral-pe;
- 5 Opaite omohenondéva tupã'andu rehegua tembiapo;
- 6 Umi mba'apoha myenondehára, taha'e tetã mba'éva térã tetã ambuegua oiméva omba'apo Estado ndive, térã ichupe ḡuarã, ỹrõ katu, umi oguerúva Estado-pe hemikotevẽ;
- 7 Militar ha policía-kuéra hembiaipo téepe oĩva;
- 8 Umi oĩvahína candidato ramo presidenterã térã Vice-presidenterã; ha
- 9 Umi momaranduha opavaitépe ḡuarã jára ha ijára joyvy.

Umi tetãyguva ikatu'ỹva oiko candidato ramo, he'iháicha número 4, 5, 6 ha 7 pe opáva'erã pe ikatu'ỹha, noventa días mboyve rupi oñemoĩ haḡua héra Tribunal Superior de Justicia Electoral kuatiápe.

ARTÍCULO 198 ·

Ambue ikatu'ỹva avei rehegua

Ndaikatúi avei ojuhupi Senador Térã Diputado ramo, Ministro-kuéra Poder Ejecutivo-pegua ha umi Subsecretario de Estado; umi omohenondéva mba'apoha poguype'ỹmegua, ha umi omohenondéva mba'apoha Estado oguerekóva ambue tetã ndive térã multinacional oikóva ijehegui, térã umi mba'apoha hetavehápe viru Estado mba'éva, umi gobernador ha intendente avei ndohejái ramo ijapyka, noventa ára mboyvénte jepe, oiko mboyve jeporavo.

ARTÍCULO 199 ·

Mba'aporeja monei rehegua

Senador ha Diputado-kuéra ikatukuaa oho Ministro térã Diplomático ramo mante. Upevarã ojeruréne oñehembia-poreja hañua upe Cámara oihápe, ha ikatu oho jey upépe opa vove ambue tembiapo añeme'ëva'ekue chupe.

ARTÍCULO 200 ·

Mburuvichakuéra poravo rehegua

Cámara-kuéra, peteĩteĩ, omoiva'erã imyenondehára ha ha'ekueraité oiporavova'erã hembijokuaairãnguéra.

ARTÍCULO 201 ·

Tekokuaaha jepe'a rehegua

Senador ha Diputado-kuéragui ojepe'áne hekokuaha umi ojechámava'ekue voi yvate rehe, ha ko'ã mba'e ko'ápe oñembosysýiva rehe:

- 1 Osẽ ramo, ikatu'ỹha ha nahembiapomokõiva'erãhágui, oje'eháicha ko Leiguasu kóvape; ha
- 2 Ojehecha añete ramo oiporuha hekope'ỹ imba'apoha.

Senador ha Diputado-kuéra ndojehekojopýiva'erã ojapo katuete haḡua peteĩ mba'e.

ARTÍCULO 202 -

Ikátuva ojejapo rehegua

Congreso rembiapora ha'e:

- 1 Oñangareko oiko haḡua opaite mba'e he'íva ko Leiguasu ha ambue leikuéra;
- 2 Ojapo Código ha leikuéra, omyatyrõ térã oipe'a Leiguasu oipotaháicha;
- 3 He'i mba'éichapa oñemohendáta ko tetã, región-pe, departamento ha municipio-pe;
- 4 He'i mba'éichapa tetãygua maymáva ome'ëva'erã me'ẽ-mbyrã tetãme;
- 5 Omoneĩ léi tetã presupuestoguasú rehegua;
- 6 Ojapo léi mburuvichakuéra jeporavo rehegua;
- 7 Omoĩ léi rupi mba'éichapa ijára ambuekuáa herekopy tetã mba'éva, umi departamento ha Municipalidad mba'éva;
- 8 Oguenohẽ tembiapoukapy ha ñe'ẽjoja; oikuaauka hemiandu ikatuhápe ojapo;
- 9 Omoneĩ térã ombotove umi umi ñe'ẽme'ẽ ambue tetã ndive oja póva Poder Ejecutivo;
- 10 Omoneĩ térã ombotove viru jeporu ojeja póva;
- 11 Omoneĩ ojeheja haḡua, ára ojehaiha peve, tetãyguápe térã tetãygua'yvape, ypokekuéra tetã rembiapopy, térã omomba'apo haḡua tetã mba'éva, upéicha avei oguenohẽ ha oiporu haḡua mineral hatáva, hykyva, térã otĩmbóva;

- 12 Ojapo léi he'íva mba'éichapa ojehekomoiva'erā ko República, mba'éichapa ojejapóva'erā tetā mba'apoha peteĩ hendápe meme'ỹ, ha hendápe porā, ojeporuka haḡua viru Estado mba'éva;
- 13 Oguenohẽ léi tekotevẽva ha'a jave tetāre sarambi ha mba'ete ojopy vaipáva tetāyguápe;
- 14 Ohendu ñe'ẽme'ẽ oja'póva Tetā Rendotaguasu, Vicepresidente ha opaite ambue tembijokuái oñemoiva ko Leiguasu rupi;
- 15 Ohendu Presidente-gui imombe'upy ary ahasáva rehegua, mba'éichapa ohohína tetā, mba'éichapa omba'apohína mburuvichakuéra ha mba'e mba'épa oñemoi oja'póvo tenonderā ko Leiguasúpe oiháicha;
- 16 Omoneĩ térā ombotove Tetā Rendotaguasu ha Tetā Rendota'ivépe oheja haḡua hembia'popy;
- 17 Omoneĩ terakuéra ha oporomoĩ umi tekotevẽhápe; upéicha avei, omoĩ ohóva'erā Congreso rerape ambue henda rupi Estado ryepy'pe he'iháicha ko Leiguasu;
- 18 Ohejarei mávape hembia'povaikue;
- 19 Oñembopy'apeteĩ oguero'va haḡua tavaguasu tetā capital ambue hendápe tetāpy'pe; upevarā oñekotevẽ mbohapy vorégui mokõi voto Cámara-kuéra pegua retakuégui;
- 20 Omoneĩ térā ombotove, tuichaháicha térā ivore, Contraloría General de la República oikua'auka rire, mba'éichapa oíke ha osẽ viru presupuesto jeporúpe;
- 21 Ombohokorā mba'yru ñemboguata ysyry rupi, para rupi, yvate rupi ha arave'ỹ rupi; ha
- 22 Ojapo oimevéva tembiaporā he'íva ko Leiguasúpe.

Pehêngue II · Leikuéra apo ha imoneĩ rehegua

ARTÍCULO 203 ·

Moñepyrũ reko rehegua

Lei apo ikatu oñepyrũ oimeraẽva Cámara-pe, ipypeguakuéra ha'ivare, térã Poder Ejecutivo rembijerure rupi; ikatu avei ojejerurégui tetãygua aty apytépe ha Corte Suprema de Justicia ohecha ramo tekotevêha, ko Leiguasu ha ambuekuéra léi ombohapeháicha. Oĩ léi oñepyrũva'erã katuete Cámara peteivape mante, térã Poder Ejecutivo rupive mante, ha umíva oĩmbamavoi ko Leiguasúpe. Opaivate léirã ipyrenda ha hambireka ñemombe'ú-va'erã.

ARTÍCULO 204 ·

Leirã ñemoneiha ikuaauka rehegua

Oñemoneĩ vove leirã Cámara oñemoñepyrũ haguépe, pya'e ohasáva'erã ojehecha haġua ambue Cámara-pe. Kóva omoneĩ ramo avei, upe leirãgui oikómane lei'ete, ha Poder Ejecutivo ohecha porã ramo, ha'e omoneĩna ha oikuaauka cinco ára mboyve.

ARTÍCULO 205 ·

Ñemoneĩ jeheguirei rehegua

Ojerereko omoneĩva ramo Poder Ejecutivo, opaite leirã noñembojevíviva'ekue Cámara oñemoñepyrũ haguépe; seis ára pukukuépe, upe leirã oguereko ramo diez artículo peve; doce ára pukukuépe, artículo-kuéra oho ramo once guive veinte peve; ha veinte ára pukukuépe, artículo-kuéra ohasa ramo veinte. Péicha ramo, upe leirã opytáma lei'ete ramo ha ojekuaaukántemava'erã.

ARTÍCULO 206 ·

Aporeko ñembotovepaitérã rehegua

Peteĩ Cámarara-nte omoneĩ ramo léi pyahurã, ha ambue mbotovepaite, oñembýva'erã pe oñepyrũ haguápe ojehecha jey haña. Upe Cámara oñepyrũ hague omoneĩ jey ramo, tetave tee rupive, ohasa jeýne ambuépe ha péva ikatúta ombotove jey tetave tee rupive mante, ha ndohupytyrõ upéva, opytáma leiete ramo.

ARTÍCULO 207 ·

Aporeko moambuepa'ýrã rehegua

Peteĩ leirã oñemoneíva'ekue oñepyrũ haguépe, ha oñemoneimba'ýva ambue Cámara-pe, ojevýva'erã oñepyrũ haguépe ha upépe ojehecha jey umi oñemoambue haguéntema. Ko'ãicha jave:

- 1 Ojejuhu porã ramo umi oñemoambue hague, oikóma chugui léi;
- 2 Umi oñemoambuehaguépe oñembotovepaitérõ tetave tee rupi, ohojeýva'erã Cámara oñemoambue haguépe; ha upépe, oñembohatã ramo hikuái he'iva'ekuépe tetave tee rupi, oikóma chugui léi; ndohupytyi ramo tetave tee katu, oiko avei chugui léi pe Cámara oñepyrũ haguépe ha'ihaguéicha;
- 3 Umi oñemo'ambuévagui, oime ramo oñemoneíha ha ambue añembotovéva, upe leirã ohasa jeýva'erã pe Cámara oñemoambue haguépe, mamó ojehechava'erãhápe umi oñemoambue haguénte ha oñemoneĩ ramo tetave tee rupi, térã oñembotove ramo, upe leirã opyta leiete ramo pe Cámara oñepyrũ haguépe ha'iháicha.

Pe leirã, oikóvo chugui léi, oimeraéva umi oje'e haguéicha ko artículo-pe, ahasáva'erã Poder Ejecutivope omboaje ha oikuaauka haña.

ARTÍCULO 208 ·

Mbotoveite'ỹ rehegua

Peteĩ leirã, ombotovepaite'ỹva'ekue Poder Ejecutivo, ojevýva'erã Cámara oñepyry haguépe ojehecha haġua umi oñembotove hague. Ko Cámara nomoneĩri ramo tetave tee rupi, umi imbotovepyre, pe leirã ohasáva'erã Cámara revisora-pe. Kóva ombotoverõ avei tetave rupi, upe leirãgui oikóta léi pe Cámara he'i haguéicha iñepyrymby guive ha Poder Ejecutivo oikuaaukáva'erã cinco ára mboyve. Mokõive Cámara noñemoĩri ramo peteĩ ñe'ẽme Poder Ejecutivo mbotovepyre rehe, pe leirã ndaikatuvéima upe arýpe ajehecha jeývo. Umi imbotovehague, mokõive Cámara ikatu ohecha porã térã ahániri, oiháchape yĩrõ ipehẽnguépe, imbotovepyre oñemoneĩ ramo katu, oiháchape térã ipehẽnguépe, mokõive Cámara ikatu he'i, tetave tee rupive, oñemoneĩmbaite haġua, ha upéicha ramo Poder Ejecutivo oikuaaukántemava'erã. Umi oñembotoveha, ojehecháva'erã Cámara omoñemoñepyry haguépe, sesenta ára ohasa mboyve, ha upéicha avei Cámara Revisora-pe.

ARTÍCULO 209 ·

Ñembotovepaite rehegua

Peteĩ leirã ombotovepaite ramo Por Ejecutivo ojevýva'erã Cámara oñepyry haguépe, kóva ahecha pyahuete jevýva'erã ha oñemohatã ramo tetave tee rupive, ohasajevva'erã Cámara Revisora-pe; kóva avei omoñeĩ ramo tetave tee rupive, Poder Ejecutivo oguenohẽne ha oikuaaukántemava'erã. Mokõive Cámara hemiandu joavy ramo pe mbotovepaite rehe, upe leirã ndaikatúi ojehecha jeývo upe arýpe.

ARTÍCULO 210 ·

Jehecha pya'e rehegua

Poder Ejecutivo ikatu ojerure ojehecha pya'e haḡua petei leirã ombohasáva Congreso-pe. Upéicharõ, pe Cámara ojererahauka haguépe, oñepyrũva'erã ohecha treinta ára mboyve, ha Cámara Revisora upéicha avei ojaróva'erã treinta ára ouvéva ohasa mboyve. Umíva umi arapa'ũme noñembotovéi ramo, pe leirãgui oiko léi. Poder Ejecutivo ikatu avei ojerure ojehecha pya'e haḡua petei leirã omoguahẽ rire Cámara-pema, térã oimeraẽva ára ojehecha aja hína. Ko'ãicharõ, pe arapa'ũ oñepyrũta ojepapa ojerure hague guive. Peteiteiva Cámara mbohapy vorégui mokõi voto rupi, ikatu ohejarei, oimeraẽva árape, leirã jehecha pya'e, ha upéicharõ, upete guive, ojapyhy jey hembiaapo jepiveguaichaite. Período legislativo ordinario-pe, Poder Ejecutivo ikatu ojerure Congreso-pe ojehecha pya'e haḡua mbohapy leirã peve ha ikatu avei Cámara omoñepyrũva mbohapy vore ári mokõi voto rupive, omoinge jehechapyá'ẽpe ambue leirã.

ARTÍCULO 211 ·

Oñemboajéva ijehegui rehegua

Petei leirã oikéva oimeraẽva Cámara-pe ha oñemoneíma aty hi'arapeguápe, ohasáva'erã Cámara Revisora-pe, kóva ohecha ha oguerojevýva'erã katuete mbohapy jasy mboyve. Upéicha rire ha pe Cámara de origen myenondehára omomarandu rire ramo, kuatia rupi ambue Cámara myenondehárape, upéva he'iséta Cámara Revisora omoneímaha, ha ombohasántemava'erã Poder Ejecutivo-pe omboaje ha oikuaauka haḡua. Pe arapu'ã oje'éva ndojepapamoãi 21 de diciembre guive 1° de marzo peve. Cámara Revisora ikatu oguenohẽ upe leirã aty hi'arape-

gua oúvape oñepyrūva 1° de marzo, ijáma guive chupe upe mbohapy jasy, ikatu'yva ohove, pa'ūme.

ARTÍCULO 212 ·

Jehejarei rehegua

Poder Ejecutivo ikatu ohekýi jey Congreso-gui umni leirã oguerahaukava'ekue térã he'iuka ohejareiha, ha opytarei niméi rire Cámara oñemoñepyrū haguépe omoneĩ jepéma ra'e.

ARTÍCULO 213 ·

Ñemboaje ha jekuaauka rehegua

Léi ndoporopoyí noñemboajéi ha ndokuaaukáí aja. Poder Ejecutivo nombyajéi ha ndoikuaaukáí ramo he'iháicha ko Leiguasúpe, Congreso myenondehára térã Cámara de Diputado myenondehára, oguenohẽ ha opikuaaukántemava'erã.

ARTÍCULO 214 ·

Ñe'ẽ ojeporútava rehegua

Ñe'ẽjoaju ojeporútava oñemoneivo umi léi ha'e: «Tetã Paraguái Congreso omoneĩ léi rekoetépe». Ojekuaauka haḡua katu oje'eva'erã: «Tojeguereko República léirõ, tojekuaauka ha toñemboguary Registro Oficial-pe».

ARTÍCULO 215 ·

Tembiapo aty'ipe ñembohasa rehegua

Mokõive Cámara, tetave tee rupive, ikatu oheja umi aty'ivépe ohecha haḡua umi leirã, tembiapoukapy ha temiandu mombe'urã. Tetave tee'y rupi ikatu ohekýi umi aty'ígui, toĩ oiháicha, ne'irã ramo ha'ekuéra omoneĩ térã ombotove, umi tembiapo. Ndaikatúi ojehejávo aty'ipe aheja haḡua tetã Presupuesto guasu, código-kuéra, ñe'ẽjekopyty ambue tetã ndive, impuesto rehegua leirã ha militar-ku'era ñe-

mbohekorã, umi Estado pokatukuéra rehe oñe'êva ha umi oñepyrũva tetãyguakuéra ñemongu'e rupi.

ARTÍCULO 216 ·

Presupuesto guasu Tetã rehegua

Tetã Presupuesto guasu rehegua leirã, omoġuahêva'erã Poder Ejecutivo 1° de Setiembre ohasa mboyve, ha Congreso omboykéva'erã omboykéva omotenonde potávo upe leirã jehecha. Ojejapóva'erã peteĩ aty'ive mokõive Cámara-guigua, ohachava'eráva ha hemiandu reheve, ombohasa mokõive Cámara-pe sesenta ára mboyve. Oġuahêvo umi tembiechakue, Cámara de Diputado oñepyrũva'erã omba'apo hese, aty oĩbahápe ipypeguakuéra, ha ombohasámava'erã ambue Cámarape quince ára mboyve. Cámara de Senadores oguereko upéva upe arapa'ũnte avei ohecha haġua pe proyecto ha umi ñemoambue ojapóva hese Cámara de Diputado, ha ohecha porã ramo, opytáma léi ramo. Nda'upéichai ramo, ohasa jeýva'erã ambue Cámara-pe ikatu haġuaicha ojehecha umi oñembotoveva'ekue añoiténte ha diez ára mboyve omohu'áva'erã hembiaapo ha ojapo pe artículo 207 ha'iháicha, inciso 1, 2 ha 3-pe. Ko'ã mba'e ojapóva'erã diez ára mboyve. Umi arapa'ũ ko'ápe oñemoiva opa vove, opáma ha umi oñembotove'yva'ekue ojequerekóta ku oñemoneiva ramoguáicha. Umi Cámara ikatu, mbohapy vorégui mokõi oĩ haguéicha voto rupi, ombotovepaite leirã ombohasáva Poder Ejecutivo.

ARTÍCULO 217 ·

Presupuesto ojeporúva'eráva rehegua

Sapy'ante Poder Ejecutivo nomoġuahêi mba'e ramo Poder Legislativo-pe, arapa'ũ upevarã oivape, Presupuesto guasurã tetã rehegua, térã upéva oñemboto-

véramo artículo kóva mboyve he'iháicha, upéicharõ ojeporu jeýnteva'erã Presupuesto upe arýpe ojeporúva voi hína.

Pehẽngue III · Congreso pegua Comisión Permanente rehegua

ARTÍCULO 218 ·

Ipypeguakuéra rehegua

Quince ára omohu'ã mboyve hembiapokuéra peteĩteĩva Cámara oiporavóva'erã, tetave tee rupive, Congreso pegua Comisión Permanente-rã: seis Senador tee ha mbohapy pyruharã, avei doce Diputado tee ha sei pyruharã. Ko comisión kóva omba'apóva'erã Congreso pytu'u aja. Ijatyvove ko'ã Comisión Permanente omoĩva'erã imyakãharã ambue muruvicha hyepýpe ñuarã ha upéva oñemomanduúva'erã pokatukuéra Estado-peguápe, kuatia rupive.

ARTÍCULO 219 ·

Hembiaporã rehegua

Congreso pegua Comisión Permanente rembiaporã ha'e:

- 1 Oñangareko tojejapo Leiguasu ha leikuéra he'íva;
- 2 Ombosako'i ñembohekorã ijupe ñuarã;
- 3 Ohenói Cámara-kuérape ijaty haña ha omoĩ tekotevẽva Congreso rembiapo oñepyrÛ hañaicha hi'árape;
- 4 Ohenói ha ombosako'i aty hi'ara'ỹme ñuarãva mokõivéva Cámara-pe ko Leiguasu he'iháicha;

- 5 Omoneĩ, Congreso opytu'u aja, tetã Rendoguataguasúpe oho sapy'a haġua ambue tetãre, he'iháicha ko Leiguasúpe; ha
- 6 Umi ambue tembiaporã oĩva ko Leiguasúpe.

ARTÍCULO 220 ·

Tembiapokue mombe'u paha rehegua

Congreso pegua Comisión Permanente, omoġuahẽvo hu'ãme hembiaġo, omombe'úva'erã hembiaġokue poteĩteĩva Cámara pe ha oykekóva'erã ojapo térã oġapoukáva'ekue.

Pehẽngue IV · Diputado-kuéra Cámara rehegua

ARTÍCULO 221 ·

Ipypegua rehegua

Diputado Cámara ha'e Departamento réra pegua kuéra oĩha. Oguerekóta mbovyvérõ ochenta ipypegua teéva ha ochenta pyruharã, ojeporavóva'ekue peteĩteĩva Departamento-háre. Táva Paraguay oguerekóta avei herapegua upe Cámara-pe. Mayma departamento orekóta peteĩ Diputado teeténte jepe ha peteĩ ipyruharã. Tribunal Superior de Justicia Electoral, jeporavo oiko mboyve, ha ojehechakuaávo poravohára retakue peteĩteĩva departamento-pe he'íta mboy diputado-pa oguerekóta peteĩteĩ departamento-pe. Léi ikatu ohupi Diputado retakue, he-tavévo avei poravoharakuéra.

Diputado tee ha ipyruharã ramo ojeiko hagua tekotevẽ ha'e paraguayoo tee ha veinticinco ary ombotýva'ekue.

ARTÍCULO 222 ·

Diputado Cámara añoite rembiaporã rehegua

Diputado Cámara añoiténte ojabokuaáva ha'e ko'ã mba'e:

- 1 Omoñepyrũ leirã jehecha Departamento ha Municipio-kuéra rehegua;
- 2 Omoĩ térã opropone tembijokuái opaite Poder pegua, he'iháicha ko Leiguasu terã leikuéra;
- 3 Omoneĩ omoinge hañua ipo tekuái departamento-ha rupi guápe térã municipalidad-guápe; ha
- 4 Ambue tembiapo ko Leiguasu omoiva chupe ñuarã añoite.

Pehẽngue v · Senador-kuéra Cámara rehegua

ARTÍCULO 223 ·

Ipypegua rehegua

Senador-kuéra Cámara-pe oĩta cuarenta y cinco ipypegua teéva, mbovyvérõ, ha treinta pyruhára, ojeoporavóva voto rupive tetãpy tuichakue javeve. Léi ikatúta ohupi senador-kuéra retakue, hetavévo avei poravoharakuéra. Senador ramo ojeiko hañua tekotevẽ ha'e paraguayoo tee, treinta y cinco ary ombotyva'ekue.

ARTÍCULO 224 ·

Cámara de Senadores añoite rembiaporã rehegua

Senador-kuéra Cámara mante ojabokuaáva ha'e ko'ã mba'e:

- 1 Omoñepyrũ jehecha oñemoĩ hañua léi omoneiva ñe'ẽ-me'ẽ tetãnguéra ojabóva;

- 2 Omoneĩ policía ha militar-kuéra ojupive haḡua igrádo-pe coronel térã ijajaha guive, ha comisario principal guive policía-pe;
- 3 Omoneĩ oñemoĩ haḡua tetã remimondo tetã ambue rupi ḡuarã;
- 4 Omoĩ térã ombohape Juez-rã ha tembijokuái mayma ko Leiguasúpe he'iháicha;
- 5 Omoneĩ militar-kuéra jeha ha iñeĩme ambue tetãme ha upéicha avei pytaguáva oĩ haḡua ñane retãme;
- 6 Omoneĩ oñemoĩ haḡua Banco Central sãmbuyharakuéra;
- 7 Omoneĩ oñemoĩ haḡua sãmbuyhára paraguay-va umi tembiapoha tetã mba'e ñondivévape; ha
- 8 Ambue tembiaporã omoĩva ko Leiguasu chupe ḡuarã aõnte.

Pehẽngue VI · Juicio Político rehegua

ARTÍCULO 225 ·

Aporeko rehegua

Tetã Rendotaguasu, Ministro-kuéra Poder Ejecutivo pegua, Corte Suprema de Justicia pegua, Fiscal General del Estado, Tetãygua pysyrõhára, Contraloría General de la República, Sub-Contralor ha umi Tribunal Superior de Justicia Electoral pegua, oikekuaa juicio político-pe ndojapói ramo hekópe hembiaporã, hembiapo vai ramo oiko aja mburuvicha ramo, ha oĩmeháichagua tembiapo vaikue rehe. Tembiapo vaikue oikuaaukáva'erã Cámara de Diputado, ipypeguakuéragui mbohapy vorégui mokõi

voto rupive. Cámara de Senadores katu oja'póva'erã juicio político, ipyeguakuéragui mbohapy vorégui mokõi voto rupive avei, ha ojuhu ramo hembiapo vaiha, omongúi ha ombohasa hembiapo vai rechaukaha justicia ordinaria-pe.

Moakãha II · Poder Ejecutivo rehegua

Pehẽngue I · Presidente de la República ha Vicepresidente rehegua

ARTÍCULO 226 ·

Imboguata rehegua

Poder Ejecutivo omboguata Tetã Rendotaguasu.

ARTÍCULO 227 ·

Vicepresidente rehegua

Tetã oguerekóva'erã peteĩ Tendota'ive oipy'úva'erã Presidente pe opaite mba'e ha'e oja'póvape, ku ndaikatúi jave, térã ipore'ỹ sapy'a ramo térã ojepyta ramo hese'ỹ.

ARTÍCULO 228 ·

Tekotevẽva rehegua

Tetã sãmbyhyhára, Presidente térã Vicepresidente ramo ojeiko ha'gua, oñekotevẽ:

- 1 Paraguayo tee va'erã;
- 2 Ombotýmava'erã treinta y cinco año; ha
- 3 Ndaipó'ri va'erã mba'eve ojokóva iderecho-kuéra, político ha tetãygua háicha guáva.

ARTÍCULO 229 ·

Are pukukue rehegua

Presidente ha Vicepresidente hi'aréva'erã tetāsãme cinco ary, ikatuve'ȳmava ojepyso, 15 de Agosto jeporavo guasu oiko rire guive ha ndaikatuvéima mba'eveichavérõ ogehupi jey. Vicepresidente ikatu ojeporavo Presidenterã, oheja rire ramo ijapyka séi jasy oiko mboyve jeporavo guasu. Presidente oĩmava'ekue dóse jasy ijapykápe ndaikatúi ojeporavóvo Vice-Presidenterã.

ARTÍCULO 230 ·

Jeporavo rehegua

Tetã sãmbyhyhára Presidente ha Vicepresidente-pe oiporavova'erã tetãyguá'ete voi, voto retave rupi, jevota guasu oikóvape, noventa ára guive ciento veinte peve ohupity mboyve tetã sãmbyhyha oñemyengovia haḡua.

ARTÍCULO 231 ·

Tetāsãme jejupiȳ rehegua

Sapy'ánte, Presidente ha Vicepresidente ndojapyhyí ramo tetāsã pe ára ojupiva'erãhápe hikuái, ko Leiguasúpe oĩháicha, térã ojehejarei rire ramo jeporavo guasu, pe Presidente oñemyengoviatahína ohejáva'erã tetāsã Corte Suprema de Justicia myenondehára pópe, omboguata haḡua tetã rekove, oiko peve tetāsã ñembohása; upe aja ohejáne hembiaapo tee justicia rehegua.

ARTÍCULO 232 ·

Tetāsã japyhy rehegua

Presidente ha Vicepresidente ojapyhyva'erã tetāsã Congreso rovake, ome'ëvo iñe'ë omboaje va'erãha hekopete ha tetãrayhúpe tetāsã jejapyhyha árape, Congre-

so-ygua retakue tekotevêva ndohupytýi ramo aty teerã, ojapyhýne hikuái Corte Suprema de Justicia rovake.

ARTÍCULO 233 ·

Pore'ỹ rehegua

Presidente, tetã myenondehára térã ipyruhára, ndikatúi osêvo tetãpygui omomarandu'ỹre Congreso ha Corte Suprema de Justicia-pe. Ipore'ỹ ipukútarõ cinco ára, ome'ẽmanteva'erã chupe permiso Senador-kuéra Cámara. Cámara-kuéra opytu'u aja katu, ombokatúva'erã chupe Comisión Permanente Poder Legislativo pegua. Mba'e-veichavérõ ndaikatúi ipore'ỹ jojávo tetãgui Presidente ha Vicepresidente.

ARTÍCULO 234 ·

Tetã Sãmbyhya'ỹ rehegua

Sapy'ánte oime ramo ojokóva ichupe térã ipore'ỹ ramo, Presidente-pe omyengoviáva'erã Vicepresidente, ha ipore'ỹ ramo avei kóva, Senado pegua Presidente oisãmbyhýva'erã tetã, ãrõ Cámara de Diputado myenondehára térã Corte Suprema de Justicia peguáva, ko'ápe oñembohysýi háicha. Vicepresidente ojeporavóva'ekue omyengoviáne Presidente-pe, kóva uguapy rire térã uguapy mboyve, tetãsã opyta rei ramo, ha ugueroguatáne tetã ohupity peve ára uguiejy haãua oiháicha Leiguasúpe. Vicepresidente ipore'ỹete ramo mbohapy ary jave ojupi haguépe, oñehenóiva'erã jeporavoguasurã ojehupi haãua hekoviara noventa ára ohasa mboyve. Ipore'ỹ ramo mokõi ary ombopaha mboyve hembiaapo, Congreso ojeporavóva'erã hekoviara tetave tee voto rupive, ha peteĩ ojupíva'erã opa peve umi ára ñeime pukukue apykápe.

ARTÍCULO 235 ·

Ikatu'ỹha rehegua

Ndaikatúi oñekuave'ẽ tetã Rendotaguasurã ha tetã re-ndota'iverã, ko'áva:

- 1 Ministro-kuéra Poder Ejecutivo pegua, Vice-Ministro térã subsecretario-kuéra ha umi tembijokuái ha'eichaguakué-
ra umi Estado-pe ñuarã oñemba'apoha myenondehára,
upéicha avei Congreso pegúava, gerente terã admi-
nistrador entidad henda peteĩ meme'ỹva rehegua, umi
mba'apoha tetã viru ijehegui oiporúva, poguype'ỹmegua,
umi tetã ambnue térã heta tetã ndive oñemba'apoha, umi
Empresa tetã viru hetaveha pegua;
- 2 Juez-kuéra ha umi Ministro público pegua;
- 3 Tavaygua pysyrõhára, República Contralor General ha
Sub-contralor General, Consejo de la Magistratura pegua
ha Tribunal Superior de Justicia Electoral pegua-kuéra;
- 4 Umi omohenondéva mba'apoha paraguáiva térã ambue
tetã mba'éva omboguatáva Estado rembiapopy térã
oguerékóva ipoguýpe tetã rembiapoukapy ãrõ oguerúva
Estado-pe hemikotevẽ;
- 5 Opaite omohenondéva Tupã'andu rehegua tembiapo;
- 6 Gobernador ha Intendente Municipal-kuéra;
- 7 Militar hapolicía tembiapo teépe oiva, ndaha'etí ramo umi
ohasámava'ekue retiro-pe peteĩ ary jeporavo guasu oiko
mboyve;
- 8 Opáichagua momaranduhapavẽ jára kuéra ãrõ ijára joyvy;
- 9 Presidente rekoirũ ha ipariente añaingüera, oĩ ramo te-
tãsame oiko jave jeporavoguasú, ha avei oĩ rirẽ ramo ary
ohasa va'ekuépe jeporavo mboyve.

Umi ikatu'ŷha oñembohysýiva tapykueve número 1, 2, 3 ha 6-pe, ikatúva'erã jepe oheja ramo ijapyka seis meseste jepe jeporavo guasu oiko mboyve, ndaha'ei ramo Vicepresidente ñemoirã inandiete jave ijapyka.

ARTÍCULO 236 ·

Ikatu'ŷha Leiguasu contra-pe oñesē rupi rehegua

Umi mburuvicha militar térã partiku ojaróva golpe de Estado, térã oporomopu'áva mboka reheve térã oimeháicha ombyai haġua tekora'omoiva'ekue ko Leiguasu, ha upéicha rupi ojapyhýva tetãsã República Presidente ramo, Vicepresidente ramo, Poder Ejecutivo pegua Ministro ramo, térã mando militar-pe oficial guasu ramo, opyta ndaikatuvéivo ojupi cargo público-pe mokõi periodo constitucional aja ha upéva ojehecha'ŷre gueteri mba'épa ikatu ohupity hembiaapo vaikuére.

ARTÍCULO 237 ·

Ojogueraha'ŷva rehegua

República Presidente ha Vicepresidente ndaikatúi omba'apo ambue hendápe taha'e Estado térã particular-pe ġuarã, hepýre térã rei, oĩ aja mburuvichárõ. Ndaikatúi avei omba'apo comercio-pe, industria-pe ni iprofesión teépe. Ha'ekuéra omoimbaitéva'erã ijehegui oĩ aja pukukue mburuvichárõ.

ARTÍCULO 238 ·

República Presidente rembiaporã tee ha hembiaaporã katu rehegua

Oĩva República Presidente ramo oguereko ko'ã tembiaporã tee ha tembiaporã katu:

- 1 Orrepresenta Estado-pe ha oisãmbyhy tetã rembiapo tuicháicha;

- 2 Omoañete ha'e voi ha omoañeteuka opavavépe ko Leiguasu ha ambue leikuéra;
- 3 Ko Leiguasu ohechauháicha oike ambue-kuéra léi apópe, omboaje ha oikuaauka, ombohape ha oñangareko imoañetére;
- 4 Ombotove tuichakuére térã ipehẽme léi osẽva Congreso-gui, ha omombe'u mba'érepa;
- 5 Oguenohẽ Decreto tekotevẽva ha omofirma ondive Ministro upe tema pegua, ikatu haḡua ovale;
- 6 Omoĩ ha omonguí ijehegüetente Ministro-kuéra Poder Ejecutivo pegua, República Procurador General, ha ambuekuéra Estado rembijokuái, noiméima guive léi ombohape ambue háicha ko'áva ñemoĩ;
- 7 Oguereko ipoguýpe tetã joajuha ambuekuéra tetã ndive. Sapy'ante okáguio oĩ ramo jejopy, ha omoneĩ rire chupe Congreso, odeklarakuaa Estado de Defensa Nacional térã ojapo jekopyty py'aguapyrã. Ombohape ha ombojoja ñe'ẽ ambue tetã ndive tratado rupive. Omboaje ipu'aka mayma mburuvicha tetã ambuekuéra rérape oñemboúvape ha omoneĩ cónsul-kuérape omba'apo haḡua ko tetãme. Senado omoneĩ ramo chupe omoĩ embajador-kuérape;
- 8 Omombe'u Congreso-pe, oñepyrũvo jepi atyrysí, mba'e mba'épa ojapóra'e Poder Ejecutivo ha mba'éichapa oĩ tetã tuichaháicha ha mba'épa ojejapose;
- 9 Ha'e Fuerzas Armadas ruvichavete, ikatu'yre péva oguero-va avave akãre. Léi ombohape háicha, omoĩ tekora militar-kuérape, omongu'e chupekuéra, ha omohenda. Ijehegui omoĩ ha omonguí Fuerza Pública ruvichakuérape. Omohenda ha ombohape tetã oñepysyrõ haḡua tekotevẽ ramo.

- ljehegui ome'ẽ grado militar Teniente Coronel ha imbojojaha peve, ha Senado ñemoneĩ rupi upe rire guáva;
- 10 Ohejarei térã omyengovia jehekojopy omoĩva Juez ha Tribunal-kuéra, léi ombohapeháicha ha ohendu rire mba'épa he'i Corte Suprema de Justicia;
 - 11 Ohenói Congreso-pe, ijaty haḡua hi'arape'ỹ, oimeraẽva Cámara-pe térã mokõivépe, ikatu haḡua áva ohecha upe ojejeruréva chupe, ha upéva pevénte;
 - 12 Opropone Congreso-pe leirã, ha ikatu voi omyaḡe ijehecha, Leiguasúpe oĩháicha;
 - 13 Omono'õuka viru Estado mba'éva ha omohenda ombohapeháicha tetã Presupuesto General ha leikuéra; ha upéva omombe'uva'erã katuete Congreso-pe cada año;
 - 14 Ombosako'i ha opresenta Congreso Cámara-kuérape, proyecto de Presupuesto Anual tetãme ḡuaráva;
 - 15 Omoañete mayma tembiapoukapy omoĩva mburuvi-chakuéra oguapýva ko Leiguasu rupi; ha
 - 16 Opavaite tembiapopyrãva, katueteguáva ha ikatúva, omoĩva ko Leiguasu.

ARTÍCULO 239 ·

República Vicepresidente rembiapopyrã katuete ha ikatúva rehegua

Oĩva República Vicepresidente ramo oguereko ko'ã tembiapopyrã katuete guáva ha avei ikatúva ojapo:

- 1 Omohendague pya'e porã República Presidente-pe umi caso ko Leiguasu ohechauhápe;

- 2 Oho Presidente rérape tetāpýre térā okápe, ha'e omondo ramo chupe, ha umícha jave opaite mba'e he'íva ha ojapóva ojererekóva'erā ijokuaihára ojapo ramo guáicha; ha
- 3 Oparticipa Ministro-kuéra atýpe ha oñangareko, ha omohenda tembiapo Poder Ejecutivo ha Poder Legislativo jegueraha porã reheguáva.

Pehẽngue II · Ministro-kuéra ha Ijaty rehegua

ARTÍCULO 240 ·

Tembiaporã tee rehegua

Poder Ejecutivo Ministro-kuéra pópe oñemoĩ opavaite tetã mba'eapopy, ha'ekuéra omyakã ha ombohapéva'erã; mbovýpa oíva'erã ha hembiapo teerãnguéra oïne léipe. Ipore'ỹ sapy'a javerõ omyendaguéva'erã chupekuéra umi Vice-Ministro upepegua.

ARTÍCULO 241 ·

Tekotevẽva, tekojogueraha'ỹ ha jepoko'ỹ rehegua

Ojeiko haɣua Ministro ramo oñekotevẽ umi mba'e Diputado-rãme ojejeruréva. Tembiapo ojogueraha'ỹva hembiapo ndive oíma voi ha umíva ha'e Presidente de la República ikatu'ỹva ojapo, ndaha'etí ramo ñeporombo'e. Ndaikatúi ojepoko ilibertáre, ndaha'etí ramo umi oñembohysýiva parlamentario-kuérape ġuarãicha.

ARTÍCULO 242 ·

Ministro-kuéra rembiapo tee ha hembiapo katu rehegua

Ministro-kuéra omyakã administración iministéiope, ha upe guive, presidente poguýpe ha iñe'ẽre, omongu'e ha ojapo hembiaporã tee. Opaite mba'e ambue ndive ojapó-

va rehe oguereko responsabilidad jojápe porã. Ary jevy-
jevy javeve omoïva'erã Presidente pópe hembiapokue
rysíi ha upéva ojekuaaukáva'erã Congreso pe.

ARTÍCULO 243 ·

Ministro aty ha hembiaporã tee ha hembiaporã katu rehegua

Presidente ñehenói rupive, ijaty Ministro-kuéra conse-
jo-pe, ombojo'e haḡua tembiapo, omboguata Gobierno
política ha oguenohẽ oñondivepa tembiaporã.

Upe Consejo rembiaporãva ha'e:

- 1 Ohendu opaite mba'e tetã remikotevẽ, Presidente
omboguejýva hesakuéra renondépe, oñemongu'e oñon-
divepa, ha ohecha umi proyecto oñembohasáva'erã Con-
greso-pe;
- 2 Oikuaauka ñerenohẽ rupi, sapy'a py'a hembiapokapy-
kuéra.

Pehẽngue III · República Procuraduría General rehegua

ARTÍCULO 244 ·

Oïva pype rehegua

República Procuraduría General oï procurador General
ha ambuekuéra tetã rembijokuái léi he'íva pópe.

ARTÍCULO 245 ·

Tekotevẽvakuéra ha imoï rehegua

Procurador General oguerekóva'erã opaite oñekotevẽva
Fiscal General del Estado ramo ojeiko haḡua. Ohupi
ha omongúii chupe terã Rendotaguasu. Umi ikatu'yha
oñemoïva'erã léipe.

ARTÍCULO 246 ·

Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua

Procurador General Rembiaporã tee ha hembiaporã katu ha'e:

- 1 Oñemoi tetã rérape ha oipysyrõ opaité mba'e tetã mba'é-va, taha'e Justicia rupive térã okápe chugui;
- 2 Ome'ẽ hemiandu umi léi hesakã'ỹhápe, ojejerure ramo chupe;
- 3 Oipytyvõ léi ñemyesakãme Administración Pública pe tuicha háicha;
- 4 Ambuekuéra tembiapo léi ombohapéva.

Moakãha III · Poder Judicial rehegua

Pehẽngue I · Opaichagua disposición rehegua

ARTÍCULO 247 ·

Tembiaporã tee ha ipypegua rehegua

Poder Judicial ha'e ko Leiguasu ñangarekoha. Omoñe'ẽ ha omyesakã, ombo'aje ha omboajeuka. Justicia ñembo-
guata oĩ Poder Judicial pópe ha kóva oisãmyhy Corte Suprema de Justicia, Tribunal ha Juzgado-kuéra, omohe-
ndaháicha ko Leiguasu ha ambue léi.

ARTÍCULO 248 ·

Poder Judicial ku'e jeheguiete rehegua

Poder Judicial omboguatáva'erã hembiapo ijeheguiete. Ha'e añoite ikatu omyesakã oĩ jave ñontende'ỹ. Mba'e-
veichavérõ ambue Poder-pegua, ỹrõ ambue tetã rembi-

jokuaikuéra, ndaikatúi ome'ẽ ijupe tembiapo justicia mba'éva, nome'ẽi añete ramo chupekuéra ko Leiguasu; ndaikatúi omomyi jey umi proceso opáma va'ekue, térã ojoko umi oguatáva hína, térã omoĩngue ipo juicio oikóvape. Ko'ã mba'e oja'porõ opytáva'erã oiko'ỹva ramo guáicha. Ko'ãva ndopokói mohendaha particular ikatúva oja'porõ derecho privado ryepýpe, léipe he'iháicha ojea-segura ha'gua pysyrõ ha ñemohenda oporombojáva. Umi oipurúva hendape'ỹ Poder Judicial-pe ha Juez-kuérape, ndaikatumo'avéima omba'apo Estado pe ġuarã cinco ary pukukue; ho'áne avei hi'arikuéra castigo léipe oĩva.

ARTÍCULO 249 ·

Viru poru jehegui rehegua

Poder Judicial oku'e ijeheguiete viru reheguápe. Oñemoiva'erã chupe ġuarã Presupuesto de la Nación-pe namboyvyvéiva'erã sãgui mbohapy (3%) Administración Central-pe ġuarãgui. Congreso omoneiva'erã Poder Judicial presupuesto, ha Contraloría General de la República omañáva'erã viru porúre.

ARTÍCULO 250 ·

Ñe'ẽme'ẽ rehegua

Oñepyrũvo hembiapo, Corte Suprema de Justicia pegua Ministro-kuéra oñe'ẽme'ẽva'erã Congreso rovake. Umi Tribunal ha Juzgado peguakuéra katu oja'póva'erã Corte Suprema de Justicia rovake.

ARTÍCULO 251 ·

Juez-kuéra moĩ rehegua

Mayma Juez oĩva tribunal ha juzgado-kuérape ha'éva'erã Corte Suprema de Justicia remimoĩngue; upevarã Congreso de la Magistratura omo'ġuahẽne chupe mbohapy candidato ichuguikuéra oñemoĩ ha'gua peteĩ.

ARTÍCULO 252 ·

Juez-kuéra ñemongui'ỹ rehegua

Juez-kuéra ndaikatúi oñemonguívo imba'apohágui oġua-hē mboyve ára ahejáva'erāha. Ha'ete voi momoneĩ ramo, ndaikatúi ojererovávo ni oñembopokatuvévo. Oñemoĩ chupe cinco ary rāicha, oñemoĩha ára guive. Umi juez oñemoañete ramo mokõi periodo pukukue, ndaikatuvéima oñemongu'e ohupity'ỹ mboyve edad oheja haġua imba'apoha, he'iháicha Corte Suprema de Justicia.

ARTÍCULO 253 ·

Juez je procesa ha jeity rehegua

Juez-kuéra oje procesa ha oñemongúi hembiaapo vai jave ha ndojapói ramo hekópe hembiaapo tee, léipe oĩháicha, upéicha he'ĩrõ peteĩ Jurado upevarā oñemoĩva. Ko Juradope oĩva'erā mokõi Corte Suprema-ygua; mokõi Consejo de la Magistratura pegua, mokõi Senador ha mokõi Diputado, ko'ā irundy tapykuevegua ñe'ëngárava'erā. Léipe oĩne mba'éichapa omboguatáva'erā hembiaapo ko Jurado oje procesáva juez-kuérape.

ARTÍCULO 254 ·

lkatu'ỹva rehegua

Juez-kuéra, oĩ aja pukukue hembiaapópe, ndaikatúi ogue-reko ambue tembiaapo tetãmeguáva téra tetãmegua'ỹ, ojehepyme'ëva yrõ reínteva, ndaha'etí ramo ñeporombo'épe ha arandukuaa rekápe. Ndaikatúi avei omba'apo mba'e ñemúme, mba'e apópe terã profesión, téra omba'apo mba'evéchagua política-pe; ndaikatúi avei omyenonde peteĩ temimoĩ Estado mba'éva téra imba'e'ỹva.

ARTÍCULO 255 ·

Jepoko'ỹ rehegua

Mba'evéchagua Juez ndaikatúi ogehova'api ỹrõ oñeporandu chupe tribunal-pe hembiaapo rehegua he'íva rehe; ndaikatúi avei ojepoko hekosã'ỹre, ndojejuhúi mba'e ramo chupe ojapo javete mba'evai ikatúvarã upévare oñemonambi. Upéicha ogehúrõ, oñeñangarekoukava'erã hese hógape, osekuaa'ỹre upégui, pya'e oñemomara-nduka Corte Suprema de Justicia-pe, ha oñemoguahẽ kuatiakuéra hesegua juez upevarã oivape.

ARTÍCULO 256 ·

Juicio apo rehegua

Juicio ikatu ojejapo ñe'ẽ rupi ha opavave renondépe upéicha ikatuha he'i ramo léi. Mayma Juez rembiapoukapy asêva oñemopuendáverã Leiguasu ha leikuéra he'ívale. Ikatu oje'e oje'eséva juez he'íva rehe. Mba'apo rehegua proceso ojejapóva'erã ñe'ẽ rupive ha oñemboguata pya'e peteĩ juez pópe meme.

ARTÍCULO 257 ·

Tekotevêha oñepytyvõ justicia rembiapo regegua

Institución-Kuéra Estado-pegua oja'póva'erã léi he'íva ha mayma omba'apóva ichupe oipytyvõva'erã justicia-pe ikatúva guivépe, omoañete haña hembiaapo.

Pehẽngue II · Corte Suprema de Justicia rehegua

ARTÍCULO 258 ·

Ipypegua ha oñekotevêva rehegua

Corte Suprema de Justicia oguereko nueve miembro. Oñe'organiza Sala peteĩteĩme, ha umíva apytégui peteĩ

Leiguasu rehegua va'erã. Ipa'ũgui oiporavóva'erã cada año ipresidenterã. Ipypeguakuéra oñehenõi va'erã Ministro ramo. Ojeiko haña Ministro ramo Corte Suprema de Justicia-pe oñekotevẽ: Paraguay teéva'erã, ombotýmava'erã treinta y cinco año, oguerekóva'erã título universitario Doctor Derecho pegua ha ojekuaáva'erã imba'éporãha. Upéicha avei, omba'apo añote va'erã ra'e iprofesiónpe, mba'apóvo magistratura Judicialpe térã ombo'évo universidadpe léikuéra rehegua, diez año pukukue, ko'ã tembiapo ikatu omboguata jojapára'e ãrõ peteitẽi.

ARTÍCULO 259 ·

Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua

Corte Suprema de Justicia rembiaporã ko'áva:

- 1 Omyenonde Poder Judicial rembiapo ha he'i mba'épa ojejapóva'erã peteĩ tembiapo nahesakãi jave máva Juez pópepa opytáva'erã peteĩ tembiapo;
- 2 Ha'e voi ojapo irreglamentorã ombohasa ary rasa peteĩteĩvo hembiapokue rehegua marandu Ejecutivo-pe ha Poder Legislativo-pe, ha mba'éichapa oĩ ha mba'épa oikotevẽ justicia tetãmegua;
- 3 Ohecha ha oresolve mba'épa ojejapóva'erã opite mba'e jerure tapiaguávape, he'iháicha léi;
- 4 Ohecha ha he'i oikóva'erã oñepyrÛhápe voi, umi hábeas corpus, ombyai'ỹre ojoko'ỹre pokatu ogueredóva ambue juez ha tribunal-kuéra;
- 5 Ohecha ha he'íva'erã, oime ramo oho'ỹva Leiguasu-re;
- 6 Ojecha ha he'í oikóva'erã, oime ramo ojeruréva ojehejarei haña sentencia, léi ohechauháicha;
- 7 Oipe'a hembiapohágui sapy'arei ramo ñuarã, tetave tee

rupi, umi juez ojeprocesávape, ojo'e peve mba'épa oikóta chuguikuéra;

- 8 Oguereko hesápe umi Instituto mávape ojejopyha he-mbiapo vaikuére;
- 9 Ohecha ha omohendáva'erã jekopyty'ỹ oïva Poder Ejecutivo ha tekuái departamento-kuéra rupigua, ha ko'áva ndojokopytyirõ avei municipio-kuéra ndive; ha
- 10 Opaite mba'é omoïva Leiguasu ha leikuéra oimevéva.

ARTÍCULO 260 ·

Sala Contitucional rembiapo tee ha rembiapo katu rehegua

Sala Constitucional rembiaporã ha'e do'áva:

- 1 Ohecha ha he'íva'erã mamópa umi léi ha opave tembiapoukapy ndohói ko Leiguasúre ha he'íva'erã umícha ramo ndaikatuiha ojeporu maymáva tembipoukapy oïva ko Leiguasu cóntrape; pe Sala he'íva ovaléta upe caso peñarãnte; ha
- 2 He'ívaerã umi Juez rembiapoukapy ikatu'ỹmava opyta rei ohópa Leiguasúre ha ndaupéichai ramo he'íva'erã opytareíha.
Aporeko ikatu oñepytyrũ Sala Constitucional-pe ha sapy'ãnte oimeraëva instancia-pe ha upéicha ramo oñemoñuahëva'erã Corte-pe kuatiakuéra hesegua.

ARTÍCULO 261 ·

Ministro-kuéra Corte Suprema de Justicia pegua ñemongúi rehegua

Ministro-kuéra Corte Suprema de Justicia pegua ikatu oñemongúi juicio político rupi mante. Ha'ekuéra oheja va'erã imba'apoha omboty vove setenta y cinco ary.

Pehēngue III · Magistratura Consejo rehegua

ARTÍCULO 262 ·

Ipypegua rehegua

Magistratura Consejo-pe oĩ:

- 1 Peteĩ Corte Suprema de Justicia pega, ha'e omoĩva;
- 2 Peteĩ Poder Ejecutivo pega;
- 3 Peteĩ Senador ha peteĩ Diputado, Cámara-kuéra omoĩva;
- 4 Mokõi ñe'ēngára* omoĩva iñirũnguéra voto rupi;
- 5 Peteĩ mbo'ehára Facultad de Derecho Univesidad Nacional peguáva, ojeporavo va'ekue voto rupi iñirũnguéra mo'ehára apytégui; ha
- 6 Peteĩ mbo'hára umi Facultad de Derecho, omboguatámava veinte ary hembiaopópe, Universidad privada-kuéra pega, ojeporavóva voto rupi, iñirũnguéra mbo'ehára apytégui.

Leipe he'ine mba'éichapa oiko va'erã ko'ã jeporavo.

ARTÍCULO 263 ·

Oñekotevẽva ha tembiapo arekue rehegua

Magistratura Consejo-pe oñeime haḡua oñekotevẽ; Paraguayo tee va'erã. Ombotýmava'erã treinta y cinco ary oguerekóva'erã titulo ñe'ēngaraha, ha 10 ary aja pukukue omba'apómava'erã ra'e profesión-pe, térã Magistratura Judicialpe; térã ombo'e ra'e leikuéra rehegua Universidad-pe; ko'ã tembiapo ojavóva'erã ra'e oñondivepa, peteitei térã ojoapykueripa.

Mbohapy ary oĩva'erã hembiaopópe ha ndaikatúi oje-poko hesekuéra umi Corte Suprema de Justicia peguáicha avei. Léi he'iva'erã umi tembiapokuaa'y hesekuéra guáva.

ARTÍCULO 264 ·

Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua

Magistratura Consejo oguereko hembiaporã tee ha hembiaporã katu ramo:

- 1 Oiporavo mbohapy candidato Corte Suprema de Justiciae g̃uarã, ohecha porã rire ikatupuryha ha opaite mérito oguerekóva, ha ombohasa Cámara de Senadorepe, omoneĩ haḡua, peteĩ ñe'ẽme Poder Ejecutivo ndive;
- 2 Ombohasa Corte Suprema de Justicia-pe ohechaporã rire avei ikatupyrykue ha imeritokuéra, mbohapy candidato réra oñemoĩva'erã peteĩteĩ Tribunal ivépe, Juzgádope ha Fiscalíape;
- 3 Omoĩhekorã ha'ete voi; ha
- 4 Opaite oimevéva, ko Leiguasu ha ambue lei kuéra omoĩva.

ARTÍCULO 265 ·

Tribunal de Cuenta ha ambue Magistratura ha temimoĩ pytyvõrãnguéra rehegua

Oñemoĩ Tribunal de Cuentas; léipe oĩva'erã ipypegua ha hembiaporã rehegua. Mba'éicha va'erãpa ha mba'éichapa omba'apova'erã ambueve Magistratura Judicial ha organismo ipytyvõharakuéra, ha upéicha avei Escuela Judicial, léipe oĩva'erã.

Pehẽngue IV · Ministerio Público rehegua

ARTÍCULO 266 ·

Ipypeguakuéra hembiaporã rehegua

Ministerio Público omyengovia tetãygua atýpe, órganos jurisdiccionales del Estado renondépe, ha omba'apo ije-

hegui ojapopa porã haḡua hembiaporã tee ha hembia-
porã katu. Omyenonde Fiscal General del Estado ha umi
agente Fiscal ojehechauháicha léipe.

ARTÍCULO 267 ·

Tekotevêva rehegua

Ojeiko haḡua Fiscal General del Estado ramo oñekotevê;
taha'e Paraguayo teete, treinta y cinco ary ombotýva'ekue,
taha'e ñe'engára (abogado), omba'apo añete ra'e ipro-
fesión-pe térã Poder Judicial-pe, térã ombo'éra'e Uni-
versidad-pe leikuéra rehegua cinco ary pukukuénte jepe;
Ko'ã tembiapo ikatu omboguata ra'e ojojapa, peteitei térã
ojoapykuéri. Umi Poder Judicial peguáichante avei oïme
ikatu'ỹha ojepoko hesekuéra ha umi ikatu'ỹha ojapo.

ARTÍCULO 268 ·

Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua

Ministerio Público rembiaporã tee ha hembiaporã katu,
ha'e:

- 1 Oñangareko oñemboaje haḡua derecho ha garantía-kué-
ra ko Leiguasu pegua;
- 2 Omboguata acción penal público oipysyrõ haḡua tetã ha
tetãygua mba'erekoeta, tekoha ha opaite mba'e osêva
chugui, upéicha avei derecho oguerekóva ypykuéra aty;
- 3 Omboguata acción penal natekotevêi hápe oñemoñepyũ
ambue hendágui, ikatu ramo jepe avei juez térã tribunal
ojapo upéva ijehegui, léi he'i háicha;
- 4 Ojerure marandu umi funcionario público-pe ojapo añete
haḡua hembiaipo; ha
- 5 Ambueve léi omoïva.

ARTÍCULO 269 ·

Jeporavo ha jeiko arekue rehegua

Fiscal General del Estado ndaikatúi oñemongúi hendágui cinco ary aja pukukue, ha ikatu ojeporavo jey. Poder Ejecutivo omoĩ chupe, peteĩ ñe'ẽme Senado ndive, mbohapy candidato ombohasáva Magistratura Consejo apytégui.

ARTÍCULO 270 ·

Agente Fiscal-Kuéra rehegua

Umi Agente Fiscal oñemoĩ Juez-kuéra oñemoĩháicha ha Leiguasu he'iháicha. Hi'are hembiaopópe ha ikatu oñemongúi juez-kuéraicha. Upéicha avei oĩ umi ikatu'ỹva ijapo ha ndaikatúi avei ojepoko hesekuéra, umi Poder Judicial peguáichante avei.

ARTÍCULO 271 ·

Cargo jejapyhy rehegua

Fiscal General del Estado ojaopóva'erã iñe'ẽme'ẽ Senado rovake ha umi Agente Fiscal-kuéra katu Corte Suprema de Justicia rovake.

ARTÍCULO 272 ·

Policía Judicial rehegua

Léi ikatu omoĩ peteĩ Policía Judicial omba'apova'erã Poder Judicial poguýpe, oipytyvõ hañua ministerio público-pe.

Pehẽngue v · Justicia Electoral rehegua

ARTÍCULO 273 ·

Ikatúva ojapo rehegua

Ñehenói, jehuzga, ñemohenda, ñesãmbhyhy, ñemaña ha ñangareko, maymáva tembiapo jeporavorã rehegua, ta-

ha'e jeporavoguasú tetãpýpe, departamento ha municipio háre, ha umi derecho ha título taicha ojeporavóva'ekue oguerékóva, umíva oĩmbaite Justicia Electoral poguýpe añoite. Oĩ avei ipoguýpe umi tetãygua remiandu oúva ñeporandu guasukuégui; upéicha avei jeporavo ha emongu'e Partido ha Movimiento político-kuéra rehegua.

ARTÍCULO 274 ·

Ñemoĩmba rehegua

Justicia Electoral-pe oĩ Tribunal Superior de Justicia Electoral, umi Juzgado-kuéra, umi Fiscalía ha avei umi léi remimoĩmby; léi avei omohendáva'erã hekorã ha hembiaporã.

ARTÍCULO 275 ·

Tribunal Superior de Justicia Electoral rehegua

Tribunal Superior de Justicia Electoral oguerékóta mbohapy miembro oñemoĩtava ha ikatútava oñemongúi umi Corte Suprema de Justicia-pe guáichante avei.

Tribunal Superior de Justicia Electoral-pe oñeime ha ñgua oñeikotevẽ: Paraguay teéva'erã, ombotýmava'era treinta y cinco ary, oguerékóva'erã título universitario doctor derecho pega ha ojekuaáva'erã imba'eporãha. Upéicha avei omba'apo añeteva'erãra'e iprofesión-pe, omba'apóvo Magistratura Judicial-pe térã ombo'évo universidad-pe leikuéra rehegua, diez año pukukue. Ko'ã tembiapo ikatu omboguata jojapára'e ñrõ peteiteĩ.

Léi he'íva'erã mba'éicharõpa ikatúta hembia poukapy ojegueraha ohecha ha ñgua Corte Suprema, ha omohenda ha ñgua mbykyveháicha.

Moakāha IV · Ambue organismo-kuéra Estado pegua rehegua

Pehêngue I · Tetāygua pysyrōha rehegua

ARTÍCULO 276 ·

Tetāygua pysyrōha rehegua

Tetāygua pysyrōha ha'e peteĩ Parlamento rembijokuái oguerékóva hembiaporã apytépe derecho humano ñe-pysyrō, tetāyguakuéra jerure ñehendu ha hembipotáre ñeñangareko. Mba'evéicharō ndaikatúi ojapo Juez-kuéra rembiapo tee ha mburuvichakuéra rembiapo tee.

ARTÍCULO 277 ·

Ta'e ae, ñemoĩ ha ñemoingúi rehegua

Tetāygua Pysyrōha omba'apo ha'e ae ha ndaikatúi oñemongúivo oĩmeháicha rei. Ñemoĩ ojapo Diputado-kuéra Cámara, mbohapy vorégui mokõi voto rupive, oiporavokuévo mbohapy candidato apytégui; ko'avape oikua've'eva'erã Senado ha oĩta cinco ary hembiapópe ojoja haġuáicha Parlamentario-kuéra jeporavo árare. Ikatu ojuhupijey ha ikatu oñemongúi avei hembiaapo vaírō ijapykápe; upevarã ojeporúta aporeko juicio político-pe ġuarã oĩva ko Leiguasúpe.

ARTÍCULO 278 ·

Oñekotevêva, jogueraha'y ha jepokuaa'y rehegua

Tetāygua Pysyrōha oguerékóva'erã umi ojejeruréva Diputado-rãme, hembiaapo ndojoguerahái ambue tembiapo ndive ha ndaikatúi ojepekoko hese, umi juez-icha avei. Oĩ aja ijapykápe ndaikatúi oguereko ambue tembiapo Estado-pe ġuarã ha ndoikéva'erái política partidaria-pe.

ARTÍCULO 279 ·

Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua

Tetãygua Pysyrõha oguereko ko'ã tembiaporã tee ha ko'ã tembiaporã katu:

- 1 Ohendu ha oikuaareka mba'evai apokue, ñemombe'u ha jerurekuéra derecho humano rehegua ha ambueve mba'e ko Leiguasu ha léi omoïva;
- 2 Ojerure mburuvichakurape, iguyrépe ha yvateveguápe, policía ha maymáva ñangarekohápe, marandu oikotevêva ikatu hañuáicha ojapo porãve hembiapo; ndaikatúi oñe-ñomívo chugui mba'eve. Ikatu oike opa rupi, oïma guive denuncia tekotevêva omysakã, ha ikatu avei ojapo umi mba'e ijehegui, oĩÿre denuncia;
- 3 Ogueroyrõ tetãpyre oï ramo mba'e vai ojejapova'ekue derecho humano contra-pe;
- 4 Omombe'u ñavõ ary hembiapokue mokoïve Cámara Congreso peguápe;
- 5 Ojapo ha omosarambi marandu derecho humano rehegua, oï ramo ha'e ohechaháicha, mba'e oikotevêva tetã jehechakuaa; ha
- 6 Maymave mba'e léipe oje'éva.

ARTÍCULO 280 ·

Tembiaporã tee rehegua

Léipe oïva'erã hembiaporã ikatu hañuáicha iñañete, ha ikatu avei oñemoï pysyrõhára Departamento ha Municipio-pe.

Pehêngue II · Contraloría General de la República rehegua

ARTÍCULO 281 ·

Heko, hetakue ha oĩ arekue rehegua

Contraloría General de la República omañáva'erã a mba'éichapa oñemboguata tembiapo, tetã, Departamento ha Municipio-kuéra viru rehegua, Leiguasu ha ambuekuéra léipe he'iháicha. Oku'e ijeheguite hembiapo ha iviru porúpe. Contraloría mboguata oĩ peteĩ contralor ha subcontralor pópe; ko'ãva ha'éva'erã Paraguay teete, treinta ary ombotýva'ekue, ha ojegraduava'ekue Derecho térã Ciencias Económicas, Administrativa térã Contablepe. Mokõivévape omoĩ Cámara de Diputado, teta tee rupive, mbohapy candidato omoiva Cámara de Senadores apytégui, teta tee rupive avei. Oĩ hembiapópe cinco ary pukukue, ha upéva ndojojáiva'erã tetã Rendotaguasu ñeime pukukuére, ha ikatu oive ambue cinco ary, Senador ha Diputadokuéra upéicha omoneĩ ramo. Oĩ aja pukukue ndaikatúi oñemongúi, ndaha'éirõ hembiapovai ha hembiapo tee mboguata vaikuére.

ARTÍCULO 282 ·

Mombe'u ha jehechakue remiandu rehegua

Tetã Rendotaguasu ha'e rupi Estado mboguata myakãhára, omoġuahêva'erã Contraloría-pe irundy jasy ary pyahu oñepyrũ haguépe, mba'éichapa ojeporúra'e Presupuesto ary ohasava'ekuépe. Cuatro jasy uperireguápe Contraloría omoguahêva'erã Congreso-pe imombe'u ha jehechakue remiandu, ohesa'yijjo haġua peteiteiva Camara-kuéra.

ARTÍCULO 283 ·

Tembiaporã tee ha tembiaporã katu rehegua

Contralor General de la República rembiaporã ko'áva:

- 1 Oguereko hesápe opaite herekopy Estado mba'éva, moĩmbure región pegua térã departamento pegua mba'éva, municipalidad, Banco Central ha ambuekuéra Banco del Estado ÿrõ Estado omoĩha iviru; umi imoĩmbyre ijeheguite oku'éva, umi iviru te'éva ha empresa Estado mba'éva ÿrõ katu iviru omoĩha mba'éva;
- 2 Omaña mba'éichapa ojeporu ha oñemohu'ã Presupuesto Guasu Tetãmegua;
- 3 Omaña mba'éichapa ojeporu ha oñemohu'ã umi moĩmbyrekuéra presupuesto oñemboysýiva punto 1-pe; avei ohe-sa'ỹijo kuation oĩha iviru ha imba'erekopy;
- 4 Omaña mba'éichapa omoĩ kuatiáre viru rehegua umi empresa térã moĩmbyre heta tetã mba'éva oĩhápe Estado viru, iñe'ẽme'ẽnguéra he'iháicha;
- 5 Ojerure tomombe'u hembiapokue mayma tekove ÿrõ herekopy opaichaguáva, omomba'apóva viru ÿrõ servicio Estado peguáva; avei moĩmbyre región peguáva, Departamento peguávape, ha municipio-kuérape, ha ko'áva omoiva'erã katuete ipópe mayma kuation ha tembiapokue rechaukaha oikotevẽva;
- 6 Ohendu ñe'ẽme'ẽ umi Estado-pe omba'apóvagai imba'erekopy rehegua; oñongatu ko'áva; ha he'i ojokupytypa iñemombe'u ohejakuevogua hembiapo ndive;
- 7 Omoĩguahẽ justicia ha Poder Ejecutivo-pe mayma tembiapo vai ha'e oikuaáva hembiapo tee omboguatávo; ho'a vaikuaa avei chupe umi mba'e hendape'ỹ oja-pó-

va temimoĩnguéra ipoguýpe oĩva, sapy'ante ha'e voi ndojapóirõ hekopete hembiaporã; ha

- 8 Umi ambue tembiaporã omoĩva ko Leiguasu ha ambue leikuéra.

ARTÍCULO 284 ·

Jepoko'ỹ, ikatu'ỹva ha ñemongúi rehegua

Umi juez-chaiténte avei, contralor-kuéra rehe ndaikatúi ojepoko, ha ndaidatúi oguereko ambue tembiapo. Oñemongúitarõ katu ojejapóva'erã juicio político he'i háicha.

Pehẽngue III · Banca Central del Estado rehegua

ARTÍCULO 285 ·

Heko hembiaporã tee ha hembiaporã katu rehegua

Oñemoĩ peteĩ Banco Central Estado mba'éva, aporekópe ha'evéva. Ha'e mante ikatu ojapo tetã viru; ha economía ñemboguata Gobierno ojapóva ryepýpe, oike ambuekuéra organismo técnico Estado pegua ndive, ombohape haḡua viru ñemboguata, iporuka ha iñemu rehegua; ha'e responsable imboguata ha imongakuaa rehe, aňangarekóvo hepyreko tapia haḡuáre.

ARTÍCULO 286 ·

Ikatu'ỹva rehegua

Banca Central del Estado ndaikatúi ojapo:

- 1 Oiporuka viru Estado rembiapóre ojepaga haḡua oi'ỹre presupuesto-pe; ikatúta:
 - A Ome'ẽ voive sapy'arã viru upe arýpe ḡuarã impuesto-kuére ijatýva;

- b Oúrõ peteĩ jehasa asy guasu tetãpýpe, Poder Ejecutivo he'ĩ ramo upéicha ha Cámara de Senadores omoneĩ ramo.
- 2 Ojapo mba'evéchagua jekupyty, tembiaporã térã temikotevẽrã oporombojuavýva, máva rehegua mba'apoha ha moĩmbyre omba'apo jojáva peteĩ mba'épe rehegua;
- 3 Omba'apo máva ndive ha temimoĩnguekuéra ndive oiké'ỹva tetã viru rekópe, terã moĩmbyre viru ñemongu'erã apegua térã ambue tetã mba'éva.

ARTÍCULO 287 ·

Ijoaju reko ha ñemongu'e rehegua

Léipe oĩne mba'éichapa oñemohenda ha omba'apóva'erã Banca Central del Estado, ombohapeháicha ko Leiguasu. Banca Central omoiva'erã Poder Ejecutivo ha Congreso Nacional pópe hembiapotee ñemboguata rehegua marandu.

Tepysã III · Estado de Excepción rehegua

ARTÍCULO 288 ·

Kuaapyrã, mba'éicharõpa, ipukukue ha arapa'ũnguéra rehegua

Oiko ramo ñorairõ ambue tetã ndive, ojedeclara térã ojedeclara'ỹva, térã oiko ramo sarambiguasú tetãpýpe ombyaikuaáva Leiguasúpe térã institución ha'e omoivape, upéicharõ Congreso térã Poder Ejecutivo odeclarakuaa Estado de Excepción, ohupityva tetãpýpe tuichakue javeve ãrõ peteĩ vorénte, hi'arekuépe ndaikatúiva ohasa sesenta ára hetave ramo. Oĩmérõ ra'e odeclara Poder Ejecutivo, Congreso upéva ikatu omoneĩ ãrõ mbotove cuarenta y ocho aravo ohasa mboyve.

Upe sesenta ára pukukue ikatúta ojepysove ambue treinta ára rysýi peve, mokõivéva Cámara upéicha ha'ĩ ramo tetave tee rupive. Congreso ndaijatyĩ aja, Poder Ejecutivo ikatu omoĩ peteĩ jey, Estado de Excepción ndaipukuveiva'erã treinta áragui, ha katu tekotevẽta omoĩ upéi Congreso-pe rembiecharã umi ocho ára oúvape, omoneĩ térã ombotove haña; ijaty haña upevarãite léi voi ohenói Congreso-pe.

Decreto térã léi oñemoiha Estado de Excepción, omombe'úva'erã mba'érepa oñemoĩ, araka'e pevépa oĩta, mamó pevépa ohupyty tetãpýpe, ha mba'e derecho rehepa opoko.

Oĩ aja pukukue Estado de Excepción, Poder Ejecutivo ikatúva ojapo, Decreto peteĩteĩ rupive, ha'e: Oñemo-nambi umi tekove oñembojáva hese oikaha oimeraẽva umi mba'épe, ojereraha peteĩ hendágui ambue hendápe tetãpýpe, ha ndojehejái ojejapo aty ha ñeñandukapa-

guasu. Opaite ko'ãicharõ, tapicha oñembojaha umi mba'e, ikatúta osêse ramo osê ko tetãgui.

Poder Ejecutivo py'ae omombe'úva'erã Corte Suprema de Justicia-pe umi oñembokotyva Estado de Excepción rupi, mamópa oñembokoty, térã mamópa ojeguerahára'e, ikatu hañuáicha Juez-kuéra oho ohecha.

Umi oñemonambíva Estado de Excepción-rupi oje-guerekóva'erã vai tenda hesãi ha ipotihápe, ndaha'éiva mba'e vai apohakuérape ñuarãva, ãrõ ojehejáve'erã ho-gaitépe. Ojeguerrerováva katu oñemoiva'erã umi ojeikoha rupi ha oĩ katu'ỹha rupi mba'asy.

Estado de Excepción ñemoĩ ndopokova'erã umi Poder del Estado rembiapo teére ha ndohejareiva'erã Leiguasu he'íva, tenonderãite Habeas Corpus ñemoañete.

Congreso, tetave tee rupive, ikatu omopu'ã Estado de Excepción, ohechakuaa ramo ndaiporiveimaha mba'érapa oĩ hañua.

Opa rire Estado de Excepción, Poder Ejecutivo omo-mbe'úva'erã Congreso-pe, cinco ára ohasa mboyve, mayma oja'póva'ekue upéva oĩ aja.

Tepysã iv · Leiguasu ñembopyahu ha ñemyatyřõ rehegua

ARTÍCULO 289 ·

Ñembopyahu rehegua

Ko Leiguasu ikatúta oñembopyahu diez ary oñemboaje haguépe. Ojerurekuaa oñembopyahu hağua, irundy vorégui peteĩ léi apohakuéra oimeraëva Cámara pegua, tetã Rendotaguasu, ãřõ treinta mil poravohára, omoĩ ramo héra kuatiäre upevarã. Ojekuaauka hağua tekotevêha oñembopyahu omo-neiva'erã katuete mbohapy vorégui mokõi tetave tee rupi mokõivéva Cámara pegua. Ojekuaauka rire tekotevêha oñembopyahu, Tribunal Superior de Justicia Electoral ohenóiva'erã jeporavorã tetãpýpe, ciento ochenta ára mboyve oñembojo'a'ãre jeporavo ambue ndive. Tetã Atyguasupavê Moĩmbahára retakue ndaikatúi ohasávo Congreso pegua retakuégui. Léipe he'ine mba'eichaguápa ojeoporavova'erã ha umi mba'e ko'áva ojapokuaa'ãva. Convencional-kuéra rehe ndaikatúi ojepoko umi Congreso peguaichaiténte avei. Oñemoañete vove Leiguasu pyahu, upete guive oñemboaje ijeheguiete.

ARTÍCULO 290 ·

Ñemyatyřõ rehegua

Ohasa rire mbohapy ary ko Leiguasu oñemboaje hague, ikatúma oñemyatyřõ ojerure ramo irundy vorégui peteĩ (25%) léi apoharakuéra oimeraëva Cámara pegua, tetã Rendotaguasu, térã treinta mil poravohára, kuatia rupive. Opaite ñemyatyřõ hağua tekotevê oñemoneĩ Cámara oñemoñepyřũ haguépe, tetave tee rupive. Upe rire, tekotevêta upeichaite avei ojejapo ambue Cámara-pe.

Oimeraēva Cámara pe ndojehupytýi ramo tetave teko-
tevēva, ojeguerékóta oñembotovéva ramo upe ñemya-
tyrõ ha ndaikatumo'ãvéima ojehecha peteĩ ary ohasa
mboyve. Omoneĩ rire ñemyatyrõ mokõivéva cámara,
oñemoḡuahēva'erã haipyre ipyahúva Tribunal Superior
de Justicia Electoral-pe, ikatu haḡuáicha ciento ochenta
ára ohasa mboyve, oñehenói tetãygua oiko haḡua peteĩ
ñeporanduguasu. Upépe oñemoneĩ ramo, upe ñemyatyrõ
oñemoneĩma ha opytaitéma Leiguasúpe. Oñembotove
ramo katu ndaikatuvéima ojepoko jey upe púnto upé-
vare mbohapy ary mboyve. Ndaikatúi ojeporu apore-
ko* oñemoiva ñemyatyrõrã, ñembopyahurã mante, umi
oñeñe'ehápe mba'éichapa oikóva'erã mburuvichakuéra
jeporavo, iñemoĩ, hi'arekueha hembiaporã katu rehegua,
maymáva pokatu Estado pegua-kuérape, térã umi oje'éva
moakahã I, II, III ha IV, tepysã II, parte I-pe rehegua.

ARTÍCULO 291 ·

Tetã Atyguasupavẽ moĩmbahára pokatu rehegua

Tetã Atyguasupavẽ Moĩmbahára noñasãingói ambuekuéra
pokatu oĩmava rehe. Omba'apo pukukue ñembopyahu térã
ñemyatyrõ apópe, upévante ojavóva'erã, ambue mba'épe
oike'yre. Noñemomba'éva'erãi umi Estado pegua Poka-
tukuéra rembiaporãre, ha ndaikatúi omongúi mburuvi-
chakuérape, omombykyve térã oipysove hi'are pukukue.

Tepysã v · Temimoĩ ipahapegua ha sapy'agua

ARTÍCULO 1 ·

Ko Leiguasu kóva ovale ko ára guive. Oñemboaje ijehegui opávo ko ára. Aporeko ojeporúva'ekue ko Leiguasu apópe, iñemoĩ ha ikuaauka, ha tembiapoukapy ipypegua, ndaikatuvéima ojehecha jey ha oñemoambue, ndaha'éima guive ñembopyahu térã ñemyatyrõ aporekópe. Leiguasu añemoiva'ekue 1967-pe Agosto 25-ramo, ha ñemyatyrõ oikova'ekue 1977-pe, ojepe'aitéma jepénte oikova'erã gueteri ko título-pe he'iháicha .

ARTÍCULO 2 ·

Tetã Rendotaguasu, Congreso ha Corte Suprema de Justicia Presidente ome'ëva'erã iñe'ë ojapo ha ojaoukataka ko Leiguasu he'íva, tetã atyguasu pavẽ moĩmbahára rovake 1992-pe junio 20-ramo.

ARTÍCULO 3 ·

República Presidente, Senador ha Diputado-kuéra ohovéta hese peteiteiva hembiaopópe, mburuvichakuéra ojeporavóva 1993-pe ojupi peve. Hembiaoporã tee ha hembiaoporã katúne opaite he'íva ko Leiguasu Presidentepe ñuarã, Congreso pega kuérape ñuarã. Upe Congreso ndaikatúi oñemohendague. Ojupi peve Senador ha Diputado-kuéra ojeporavóva 1993-pe, tembiapo léi oñemoĩ haña oikóne ohechau-kaháicha umi artículo 154 guive 167 peve, Leiguasu 1967-pe guarépe.

ARTÍCULO 4 .

Jeporavoguasú oikótava ojehupi haḡua República Presidente, Vicepresidente, Senador ha Diputado-kuéra, Gobernador ha Junta Departamental peguakuéra oikóva'erã ojepopapite peteĩ árape omoĩva'erãva Tribunal Electoral Paraguaipegua, Abril 15 ára ha mayo 15 arapaũme, 1993-pe. Ko'ã mburuvicha uguapýva'erã Agosto 15 ramo 1993-pe, ndaha'éma guive Parlamentario-kuéra, uguapýtava Julio 1 guive upe arýpe.

ARTÍCULO 5 .

Ambuekuéra mburuvicha ha opapite tembijokuaikuéra omboguatavéva'erã ohóvo hembiaapo ohupity peve ára osẽ haḡua, oheja haguéicha Leiguasu 1967-pe guare, ha oḡuahẽvo upe ára ne'ĩrã ramo oñemoĩ hekoviariãguéra, omba'apovéva'erã ohóvo oike peve ipyruha. Ha'ekuéra ikatu oñemohendague, ambue tembijokuái ha Juez-kuéra rupi, oñemoĩva sapy'amirãicha ha ohechauka háicha Leiguasu 1967-pe guare. Umi péicha ojehupíva hi'aréne hikuái ojeporavo peve hekoviariãguéra, he'iháicha ko Leiguasu kóva. Upéicha avei omba'apovéva'erã ohóvo Contralor General ha Sub Contralor, oñemoĩ meve hekoviariã, ohechaukaháicha artículo 281 ko Leiguasu pegua.

ARTÍCULO 6 .

Oiko mboyve jeporavoguasú voto rupive tetã tuichakuére, 1993-pe, oiporavo haḡua República Presidente, Senador, Diputado, Gobernador ha Junta Departamental peguakuéra, ojeporúta umi organismo electoral-kuéra ko'ãḡa oĩva voihína: Junta Electoral Central, Junta Electoral Seccional ha Tribunal Electoral-kuéra. Ko'ãva oku'éta Código Electoral he'iháicha noĩrima guive ko Leiguasu contra-pe.

ARTÍCULO 7 .

Tetã rembijokuái ha Juez-kuéra ñemoĩ oikotevêva jehecharaẽ Congreso térã oimeraẽva Cámara-pe, térã omye nonde haña tembiapo pyahu omoiva ko Leiguasu, yró katu imohenda ñambue ramo Leiguasu 1967-pe guare omoiva'ekuégui, ndaikatúi ojejapóvo ojupi mboyve mburuvichakuéra ojeoporavóva 1993-pe, ndaha'ei ramo umi artículo 9, kóva ko título-pegua ohechaukáva.

ARTÍCULO 8 .

Juez-kuéra oñemoneiva hembiaporãme ohechauháicha kóva ko Leiguasu, opytáma okuive'y haña, he'iháicha vore mokõiha artículo 252-pe «Juez-kuéra ñemongui'y rehegua», mokõi jeyha oñemonei hague guive.

ARTÍCULO 9 .

Umi Juez-kuérape ohakã'i'ótava ha hembiapokuerakue ohesa'yijótava ojeoporavóva'era peteiteiha peteitei pokatukuéra ñekuave'ẽ rupi, sesenta ára ohasa mboyve ko Leiguasu kóva osẽhague. Noñemoĩri aja pukukue Consejo de la Magistratura, ipypeguakuéra oikéva'erã ipype, petei mbo'ehára, cada Facultad de Derecho-pegua Consejo Directivo kuave'ẽ rupi. Kóva ko Jurado-pe oñembohasáva'erã ahecha ha ohakã'i'o haña denuncia oiva guive ko'agãite Corte Suprema de Justicia-pe. Nosẽi aja pukukue upe léi upéva, ovalénte he'iva rehegua Ley 879/ 81, «Código de Organización Judicial». Jurado de Enjuiciamiento de Magistrado oñemoiva kóva ko artículo rupi, hi'aréne ijapykápe léi osẽva upevarã he'iháicha.

ARTÍCULO 10 ·

Procurador General oñemoĩy aja, umi Tembijokuái omba'apovahína ko'áña upépe, hembiaporã katúne artículo 246 he'íhaichaite.

ARTÍCULO 11 ·

Osẽ mboyve léi omohendáva Departamento ñemboguata, umi Gobernador ha Junda Departamental ojeporavóva, oku'éta ko Leiguasu he'íháichante. Umi Delegado de Gobierno ko'áña oivahína ha umi oiva'ekue upéva upe apykápe, 1991 ha 1992 aja, ndaikatúi ojeporavo gobernador-rã ni Diputado-rã jeporavo guasu oikótavape 1993 arýpe. Osẽ mboyve léi omohendáva departamento ñemboguata, Junta Departamental-kuéra oguerékóta mbovyvêro siete miembro ha hetavêro veintiún miembro. Tribunal Electoral Paraguaípegua he'íva'erã mboy miembro-pa oguerékóta umi Junta Departamental; upevarã omañáva'erã tetãygua oporoporavokuaáva retakue umi peteiteiva departamento-háre.

ARTÍCULO 12 ·

Ogakuéra oihápe ko'áña umi Delegación de Gobierno ohasa ijeheguite, Gobierno Departamental akãre ha opytáma imba'erãite ohepyme'ẽ'yre mba'eve hese.

ARTÍCULO 13 ·

Ogũahêro primero de Octubre de 1992 ha umi Departamento «Chaco» ha «Nueva Asunción» ne'ĩrarõ gueteri oñemohenda jeporavorã, mokõive Diputado imba'éva ojeporavóta Colegio Electoral Departamento-pe. Presidente Hayes, Boquerón ha Alto Paraguaípegua rupi; ojehecháva'erã upevarã poravohára tetãygua retakue umi Departamento-pe.

ARTÍCULO 14 ·

Senador vitalicio reko ohupity República Presidente-rõ oĩvape oñemoañetévo ko Leiguasu ha ndohupityi avave ha'e mboyve guarépe.

ARTÍCULO 15 ·

Oiko mboyve aja pukukue ambue Tetã Atuguasupavẽ Moĩmahára, maymáva oĩva'ekuepe kóva ko Constituyente-pe, oje'eva'erã «Ciudadano Convencional».

ARTÍCULO 16 ·

Mba'ekuéra herekopy ojoguáva'ekue Convención ha umi oñeme'ẽ reiva'ekue chupe, ohasapa Poder Legislativo-pe ohepyeme'ẽ'ỹre mba'eve.

ARTÍCULO 17 ·

Banco Central del Paraguáipe ojeheja ha upépe oñeñan-garekóva'erã hese, opaichagua kuartia, diario ha acta-kué-ra osêva'ekue atyguasu ha Comisión Redactora-gui, Poder Legislativo rérape. Upépe oĩta kuartia osê meve Léi he'íva oñembohasapa haġua Archivo Nacional-pe.

ARTÍCULO 18 ·

Poder Ejecutivo oguenohẽukáva'erã Estado rérape ko Leiguasu 10.000 ejemplares; castellano ha guaraníme. Nahesakãi ramo guaraníme imbohasapyre, oje-hechava'erã haipy castellano-pe. Tetãrekombo'e rupi oñehesa'ỹijova'erã ko Leiguasu.

ARTÍCULO 19 ·

Hesakã haġua mamoiite pevépa oġuahẽ ko Leiguasu he'íva jeporavo jo'áre, oñemoinge avei kóva ko periodo constitucional maymáva Estado pokatúpe oguapývape ġuarã.

ARTÍCULO 20 ·

Tetã Atugasupavẽ Moĩbahára omotenondéva ha ipytywõharakuéra, omboguapýva'erã héra Leiguasu hai-pyre tenondeguáre. Convención Acta pahaitegua oñemoañete ha ojahaihápe ko Leiguasu ipukukue javeve rehe avei, omboguapýva'erã héra Convención Nacional Constituyente Motenondehára ha ipytywõharakuéra. Umi Convencional omboguapyséva héra avei upe acta-pe, ika-tu ojapo ha upéicha oĩ haḡua peteĩ documento añõnte, opytava'erã Poder Legislativo-pe oñeñangareko haḡua hese. Iñañetéma ko Leiguasu. Henohẽmbyre Tetã Ayguasupavẽ Moĩbahára koty mba'apohágui, Junio 20 jave 1992-pe, tetã Paraguái tavaguasu, táva Paraguaýpe.

